

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**21. YÜZYILDA TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞEN İNTİHARLARIN
SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe KÖSE

Sivas

Temmuz 2018

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**21. YÜZYILDA TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞEN İNTİHARLARIN
SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe KÖSE

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Fatih ARSLAN

Sivas

Temmuz 2018

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sosyoloji
Bilim Dalı : Toplumsal Yapı ve Değişme
Tezin Başlığı : **21. Yüzyılda Türkiye'de Gerçekleşen
İntiharların Sosyolojik Açıdan
Değerlendirilmesi**
Savunma Tarihi : 29.06.2018
Danışmanı : Doç. Dr. Fatih Arslan

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Ali Esgin
Üye : Doç. Dr. Fatih Arslan
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ziyet Bahadır

Oy Birliğı

Oy Çokluğu

Ayşe Köse tarafından hazırlanan "21. Yüzyılda Türkiye'de Gerçekleşen
İntiharların Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi" başlıklı tez, kabul edilmiştir.
.../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. BİR ÖLÜM ÇEŞİDİ OLARAK ÇEŞİDİ OLARAK İNTİHAR.	5
1.1. İntiharın Farklı Disiplinlerle İlişkisi ve Risk Faktörleri.	8
1.1.1. Psikoloji ve İntihar İlişkisi... ..	8
1.1.2. Din ve İntihar İlişkisi... ..	10
1.1.3. Ekonomi ve İntihar ilişkisi.	12
1.1.4. Aile ve İntihar İlişkisi... ..	13
1.1.4.1. Ergenlik ve İntihar... ..	13
1.1.4.2. Yaşlılık ve İntihar... ..	14
1.1.5. Kültür ve İntihar İlişkisi... ..	14
2. İNTİHARIN TOPLUMSAL BOYUTLARI.	17
2.1. İntiharı Ele Alan Sosyolojik Kuramlar.	18
2.2. Durkheim'ın İntihar Kuramı	22
2.2.1. İntiharın Toplum Dışı Etkenleri... ..	22
2.2.2. İntiharın Toplumsal Nedenleri ve Toplumsal Örnekleri... ..	24
2.2.2.1. Bencil (Egoistic) İntiharlar... ..	25
2.2.2.2. Elcil İntiharlar... ..	29
2.2.2.3. Kuralsızlık İntiharları	30
2.2.2.4. İntiharın Toplumsal Ögesi... ..	32
3. DÜNYA ÜLKELERİNİN İNTİHAR ORANLARI.....	37
3.1. Ülkelerin İntihar Oranları İle Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri ve Dinsel İnançları Arasındaki İlişki... ..	40
4. 2000-2015 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DE İNTİHAR İSTATİSTİKLERİNİN SOSYOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ.....	55
4.1. 1900-2000 Yılları Arası Türkiye'de İntihar.	55
4.2. 2000-2015 Yılları Arasında Gerçekleşen İntiharlar ve Türkiye.	65

4.2.1. Ekonomik Krizlerin Türkiye'ye Etkisi...	66
4.2.2. Türkiye'de Namus Cinayetleri/İntiharları.....	72
4.3. Cinsiyet ve yaş Gruplarına Göre İntihar Oranları.....	76
4.4. Nedenlerine Göre İntihar Oranları	79
4.5. Eğitim Durumlarına Göre İntihar Oranları	82
4.6. Medeni Duruma Göre İntihar Oranları	85
4.7. Şekline ve Cinsiyetine Göre İntihar Oranları.....	89
4.8. Gerçekleştiği Aya Göre İntihar Oranları.....	91
4.9. Bölgelere Göre İntihar Oranları	93
4.10. İllere Göre İntihar Oranları	95
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	103
KAYNAKÇA.....	111

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1:	Dünya Ülkelerinin 2000, 2005, 2010 ve 2015 Yılı İntihar Oranları.....	37
Tablo 2:	Dünyanın Bölgelere Göre İntihar Oranları, 2000-2015... ..	39
Tablo 3:	Yüksek İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015.....	41
Tablo 4:	Orta Düzey İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015... ..	45
Tablo 5:	Düşük İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015.....	48
Tablo 6:	1927-1970 Yılları Tahmini Kır ve Kent Nüfus Dağılımı.....	61
Tablo 7:	1975-2000 Yılları Arası İntihar Oranları	62
Tablo 8:	2001-2015 Yılları Arası İntihar Oranları	65
Tablo 9:	Türkiye’de 1996-2010 Yılları İşsizlik ve İntihar Oranları.....	69
Tablo 10:	Ticari Başarısızlık İntiharlarının Yıllara Göre Dağılımı	70
Tablo 11:	Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre İntiharlar, 2000-2015... ..	76
Tablo 12:	İntiharların Yıllara, Cinsiyete ve Nedenlerine Göre Dağılımı, 2000-2015.....	79
Tablo 13:	İntiharların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı, 2000-2015.....	82
Tablo 14:	Yasal Medeni Durum ve Cinsiyete Göre İntiharlar, 2000-2015.....	85
Tablo 15:	İntihar Edenlerin Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişi Sayısı, Cinsiyet ve Yıl, 2000-2008... ..	87
Tablo 16:	Şekline ve Cinsiyete Göre İntiharlar, 2000-2015... ..	89
Tablo 17:	Neden, Cinsiyet ve Aya Göre İntiharlar, 2015.....	91
Tablo 18:	Coğrafi Bölgelerin İntihar Sayıları, 2000-2015... ..	93
Tablo 19:	İllerin Yıllara Göre İntihar Sayıları, 2000-2015... ..	95
Tablo 20:	İllerin 2000-2015 Yılları Arasında İntihar Sayılarına Göre Sıralaması.....	97

ÖZET

Kişinin kendi isteğiyle, sonu ölüme varacak hareketlerle yaşamına son vermesi olarak tanımlanan intihar tarihin her döneminde toplumsal bir sorun olarak nitelenmiştir. İntihar, 21. yüzyılda ilk on ölüm nedeni arasına girmektedir. Çalışmamızın amacı, Türkiye’de 2000 yılı sonrası gerçekleşen intiharların sosyolojik olarak değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, yıllar içinde intihar oranlarında gerçekleşen değişim incelenmiştir. Bu açıdan Türk toplumunun intihar oranını belirleyen nedenlerin, sosyal olaylarla olan ilişkisini de göz önünde bulundurarak, ortaya koyulması hedeflenmiştir.

Sosyolojik bir olgu olarak intiharlara dair analizimiz başta Emile Durkheim’inki olmak üzere sosyolojik teorileri merkeze almıştır. Bunun yanında ölüm ve intihara ilişkin psikolojik ve felsefi açıklamalar göz önünde tutulmuştur.

Çalışmada yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu ve coğrafi bölgeler gibi değişkenlerin istatistiksel verileri Türkiye İstatistik Kurumu’nun oluşturduğu raporlardan sağlanmıştır. Türkiye’nin intihar oranlarını karşılaştırmak amacıyla dünyanın seksen ülkesinin intihar oranları incelenmiş, intihar oranları ve toplumsal yapılar arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 21. Yüzyıl, Türkiye, İntihar, Sosyolojik Analiz.

ABSTRACT

Suicide, defined as one's ending their own life with an action the end of which would lead to death, has been described as a social issue in every phase of history. Suicide is among the top ten causes of death in the 21st century. The goal of our study is to sociologically evaluate the suicides which appeared after 2000 in Turkey. Within this context, the alteration in suicide rates over the years has been examined. In this respect, it is aimed to reveal the reasons determining the suicide rate of Turkish society, by taking their relation with social events into account.

Our analysis on suicides as a sociological phenomenon centered upon sociological theories, especially Emile Durkheim's. In addition, psychological and philosophical statements concerning of death and suicide were taken into consideration.

In this study statistical data of factors such as age, sex, marital status, educational status and geographical regions were provided from reports formed by the Statistics Institute of Turkey. Suicide rates in eighty countries of the world were examined in order to be compared to the suicide rates in Turkey; and the relationships between suicide rates and social structures were investigated.

Keywords: 21st Century, Turkey, Suicide, Sociological Analysis.

GİRİŞ

İntihar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de çoğunlukla sapkınlıkla ilişkilendirilen toplumsal bir sorundur. Sapmanın yaygınlaşması sosyologlara göre, sanayileşme sonrası emeğin dahi metalaştırıldığı, modern zamanlara denk gelmektedir. Modern zamanlar ise, kent hayatının yaygınlaştığı, özellikle ekonomik kurumlar olmak üzere tüm kurumlar üzerinde dönüşümün yaşandığı ve ilişkilerin yeniden şekillendiği bir dönemdir. İnsan yaşamını derinden etkileyen bu tarz dönüşümler kuşkusuz intihar oranlarını ve nedenlerini de başlı başına değiştirmiştir. Bu minvalde intihar, tarihe, siyasal gelişime ve bizzat toplumun eylemlerine başvurmadan tamamıyla anlaşılabilir. Dolayısıyla, bütün diğer toplumsal olgularda olduğu gibi intihar olgusunda da yaşanan dönemin izleri belirgindir.

Uzun bir dönem boyunca nedenleri ve sonuçları bireysel bir eylem olarak ele alınan intiharın, sosyolojik yönlerinin irdelenmesi araştırmamızın başlıca amaçlarından biridir. Bu amaç doğrultusunda intiharlar için başlıca risk faktörü olan ekonomik hareketlenmeler ve intiharları önleyici roller üstlenme amacıyla olan dinsel inançlar, araştırmamızda ön planda olacaktır.

Bilindiği üzere tarihin her döneminde var olan intiharlar, dinsel inançlar bakımından üzerinde sıklıkla durulan bir konu olmuştur. Dinler, ortaya çıkış gayeleri gereği toplumda düzenleyici ve bütünleştirici bir rol üstlenmektedir. Modern dünyada dinlerin insanlar üzerinde bütünleştirici rollerinin hangi düzeyde olduğunu görmek için dünyadaki 80 ülkenin dinsel inançları ve intihar oranları karşılaştırılacaktır. Buradan yola çıkılarak: “Modern dünyada dinin intiharlar üzerinde caydırıcı bir rolü var mıdır?” sorusuna cevaplar bulunmaya çalışılacaktır.

Dinlerin intiharlar üzerinde doğrudan etkileri vardır diyen, intiharı sosyolojik bir olgu olarak tanımlayan ilk sosyolog olarak Emile Durkheim, çalışmamızda önemli bir yere sahiptir. Durkheim, özellikle sorgulamaya kapalı dinsel inançların intiharları engellemekte büyük bir rol üstlendiklerini savunmuştur. Durkheim’ın toplumsal nedenlere dayandığı intihar analizi günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. Özellikle dini, ekonomik ve ailevi durumlardaki değişikliklerin intihar oranlarını etkilediği aşikardır. Bu durum 2000 sonrası Türkiye’de de belirgin bir şekilde hissedilmektedir.

Kapitalizmle birlikte son dönemlerde dünyada, yeni radikal inançların yaygınlaşması ve inançlardaki dönüşümler ile dinler üzerinde çeşitli değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler özgür irade ve sorgulamaya dayalı bireyi ön plana alan değişimlerdir. Modern dünyada bilimle birlikte varolan eleştirel bakış açısı ve düşüncenin laikleşmesi dinlerin algılanış biçimini değiştirmiştir.

Değişen din algısı ve gelişen bilim ile birlikte modern dünyada ölüm algısı da değişmiştir. Bunu ölümün yadsınmasında, cenaze törenlerinde ve ölümlerin

çoğunlukla hastanelerde gerçekleşmesinde açıkça görülmektedir. Ölüm üzerine yapılan bilimsel çalışmalara son dönemlerde ciddi mesailer harcanmasının yanı sıra intihar oranlarındaki artış ve ölümün ötelenme meselesi arasındaki zıtlık, günümüz dünyasının en büyük çelişkilerindendir.

Modern dönem boyunca değişim insan hayatının yegane rutini olmuştur. Değişim küreseldir ve bu olgu kapitalizmin getirisi olması ile birlikte faydacılığı içinde barındırır. Tüm kurumlarda meydana gelen bu dönüşümün, insanda da doğal bir şekilde olmasını beklemek, kuşkusuz tüm sorunların temelini oluşturmaktadır. İnsan var olan benliğini içinde doğduğu toplumla oluşturur. Bu açıdan toplumda var olan değişimler insan benliğinde de değişimlere sebep olur. Küreselleşme, ekonomik ve politik sistemi kapsadığı gibi bireyleri de kapsayan bir olgudur. Küreselleşme, insan yaşamında meydana getirdiği değişimleri çoğunlukla politik bir araç olan medya ve başka kültürlerle etkileşime girebildiğimiz sosyal mecralar ile gerçekleştirmektedir.

Küreselleşmenin insan benliğinde yaptığı değişimler ailede, toplumsal rollerde, cinsiyet algılarında ve iş yaşamlarında da meydana gelmektedir. Değişim geleneksel benlik algısını etkiliyor ve insanı sürekli bir evrime zorluyor. Zorunlu evrimin, insan gibi çok boyutlu bir varlıkta, çeşitli ruhsal bozukluklar ortaya çıkarması beklenilmeyen bir durum değildir. Bu açıdan modern dünya, kapitalizmin egemenliğinde bireylerde yeni ruhsal rahatsızlıklar meydana getirmiştir. Çoğunlukla iş stresi, değişen çağa ayak uyduramamaktan kaynaklı depresif rahatsızlıklar, kişilik bozuklukları, alkolizm, şizofreni ve cinsel tercihlerin getirdiği ruhsal rahatsızlıklardır.

Küreselleşmenin toplumlar üzerinde yaptığı değişimlerden Türkiye de doğal olarak etkilenmiştir. Özellikle teknolojinin hayata girmeye başladığı 1980'li yıllardan sonra Türkiye, gerek ekonomik yapısında gerek kültürel yapısında gerekse de toplumsal anlamda ciddi dönüşümler yaşamıştır. Bu dönüşümler, bireylerin benlik algısı, toplumsal rolleri, değer yargıları ve beklentilerini de etkilemiştir. Yaşanılan dönüşümler %90 civarında Müslüman olan bir kitlenin dini algılayış biçimlerini de değiştirmiş ve din yeniden yorumlanmaya başlanmıştır. Buradan yola çıkarak, toplumsal, teknolojik ve ekonomik dönüşümlerin Türk toplumunun intihar oranlarına etkileri ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Modern dünya ile ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklardan kaynaklı intiharların, daha kapsamlı açıklamalarında bulunmak için psikolojik temelli bireysel intiharların nedenlerine de yer verilecektir. Bu şekilde kuramsal ve tarihsel arka plan ortaya konduktan sonra, çalışmamızın ana gövdesini 2000 yılı sonrası Türkiye'de intihar olaylarının ekonomik ve dinsel kurumlara olan ilişkisini de göz önünde bulundurarak sosyolojik bir değerlendirmede bulunulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada, 2000-2015 arası Türk toplumunda meydana gelen intiharların ekonomik, dinsel ve kültürel nedenlerle olan ilişkisi ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Türkiye ile ilgili yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum ve bölge gibi verilerin intihar olayları ile ilişkisini ortaya koymak için TÜİK verilerine başvurulacaktır. Türkiye'deki intihar olaylarının dünya sıralamasındaki yerinin incelenmesi açısından Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yararlanılacaktır. İntihar ile yakından ilişkili olduğu düşünülen ekonomik yapının göstergelerini incelemek için ise Uluslararası Para Fonu (IMF) verileri temel alınacaktır. Ülkelerin hangi dine mensup olduklarını öğrenmek için ise Central Intelligence AgencyPage (CIA)'dan yararlanılacaktır. Ekonomik ve dinsel inançlarını edindiğimiz ülkelerin nüfuslarına WorldBank'tan ulaşma amaçlamaktadır. İntihar disiplinler arası bir konudur bu sebeple yalnızca sosyolojik veriler ile sınırlı kalınmayıp intiharla ilgilenen psikoloji, psikiyatri, antropoloji ve tarih gibi alanlardan da yararlanılacaktır.

1.BÖLÜM: BİR ÖLÜM ÇEŞİDİ OLARAK İNTİHAR

Ölüm, bir canlının hayati faaliyetlerini bir daha geri gelmemek üzere kaybetme durumudur. Yaşamın doğal sonucu olma özelliği taşıyan ölüm, insanoğlunun her zaman yoğun ilgisine konu olan doğal bir sonudur. Bu ilgiyi, eski yazıtlarda ve dinsel metinlerde gördüğümüz gibi günümüz modern bilimde yapılan çalışmalarda da açıkça görebilmekteyiz.

İnsanların ölüm hakkındaki düşünceleri içinde yaşadıkları toplumun kültüründen bağımsız şekillenmemektedir. Ölüme yüklenen her anlam içinde yaşanan toplum hakkında fikirler vermektedir. Buna göre bilimin ve teknolojinin başat olgular olduğu bireyci modern toplumlar ile geleneklerin ve dinsel öğretilerin hakim olduğu geleneksel toplumlarda ölümün algılanış biçimi farklı olmaktadır. Bakış açılarının farklılığı yaşanan intihar olaylarının oranlarında da kendini gösterecektir. Bu açıdan modern ve geleneksel toplumların ölüme nasıl baktıklarına kısaca değinmekte fayda vardır.

Modern dünya hayatı daima mutlu ve umutlu bir şekilde yaşamamızı öğütler. Ölüm ise hayatın çirkin yüzüdür. Bu sebeple ölüm, ölecek kişiden dahi saklanması gereken vahim bir durumdur. Son dönemlerde çoğunlukla hastanelerde gerçekleşen ölüm olayları, modern toplumları geleneksel toplumlardan ayıran en önemli farklardandır. Buradan yola çıkarak, modern ve geleneksel toplumlarda ölümün algılanış biçimi arasındaki farkları ortaya çıkararak sebepleri sıralayacak olursak:

1- Modern toplumlarda ölüm daha çok bilimin ilgilendiği bir konudur. Günlük dilde ölüm, yas süreçleri haricinde konuşulması hoş karşılanmayan bir konudur. Buna karşın geleneksel toplumlar için ölüm, yaşamı anlamlı kılan bir olgudur. Özellikle dinler aracılığıyla ölümün unutulmaması için günlük dilde sıkça ölüm sohbetlerine yer verilir.

2- Modern toplumlarda ölümler hastanelerde gerçekleşirken, geleneksel toplumlarda kendi evinde çoğunlukla yakınlarının yanında gerçekleşmektedir.

3- Modern toplumlarda cenaze ritüelleri son derece profesyonel bir hal almıştır. Cenaze işlemleri konunun uzmanları ile halledilir. Geleneksel toplumlarda, cenaze işlemlerini ölen kişinin en yakınları üstlenmektedir.

4- Yas süreçleri de modern ve geleneksel toplumları birbirinden ayıran önemli farklardandır. Geleneksel toplumlarda ölen kişi ardından çeşitli ağıtlar ve haykırışlar ile acının tarifi yapılırken, modern toplumlar duyguların bu denli yoğun bir şekilde aktarılmasını abartılı bulunmaktadır.

5- Modern bilim olanaklarından uzak geleneksel toplumlarda çocuk ölümlerinin fazla olmasından kaynaklı, ölümün her yaşta birey için normal karşılanması yaygınken, modern toplumlarda ölüm çocuklardan çok yaşlılara ait bir

olgu gibi görülür. Bu nedenler modern toplumlarda ölümü çocuklardan gizleme eğilimi vardır.

6- Geleneksel toplumlarda mezarlıklar yaşanan bölgeden uzak olmayıp genellikle meydan olarak bilinen yerlerde kurulurken, modern toplumlarda mezarlıklar, kent hayatının tenha olduğu, gözden uzak yerlerde kurulmaktadır.

Görüldüğü üzere modern ve geleneksel toplumlar kendi toplumlarının başat kurumlarına göre ölümü farklı algılayıp, anlamlandırmaktadır. Modern toplumların ölümü bu denli yadsınması ölümün olumsuz etkilerinin geride kalanlardan uzak tutulması ile ilgilidir. Ölümün acı yüzü, toplumun mutlu ve huzurlu ortamından olabildiğince uzak olmalıdır. Çünkü karmaşaya ve insanları yaşamın akışı içinden alıkoyacak üzüntülere modern dünyada yer yoktur.

Jean Baudrillard, yeni kentler ve modern yapılara arasında deliler, suçlular ve anormallere yer varken ölümlere yer olmadığını, bunun nedenini ise modernliğin oluşturduğu kurallar olduğunu belirtir. “Doğrusunu söylemek gerekirse bu insanlar ölümleri ne yapacaklarını bilmemektedirler; çünkü günümüzde ölmek normal bir şey değildir. Zaten yeni olan da bu yaklaşımdır. Ölmek akla bile getirilmeyecek anormal bir şeydir. Bunun yanında tüm diğer anormallikler zararsız addedilmektedir. Ölüm tedavisi olmayan bir suç, anormal davranış türünden bir şeydir. Ölüme ayrılmış zaman/meکان, yer falan yoktur. Onlara kalacak bir yer bulunamadığı için radikal bir ütopyanın ellerine terk edilmekte, yerleştirilecek bir yer bile bulunmadan küle dönüştürülmektedirler”. (Baudrillard 2008: 221)

Baudrillard ayrıca; ölümün yaşamın yaptığı bir hatanın sonucu olmadığını, ölümün bizzat yaşam tarafından arzulandığını ve ortadan kaldırmaya çalışmak ise bizzat onu yaşamın ortasına koymak olduğunu savunur. Ölüm, adlı çelişki yaşamın bir değer ve zamanın da genel bir eşdeğer olarak yeniden-üretiminden ibarettir. Bize özgü bir fantazm, yani dinler açısından bir ölüm sonrası yaşam ve sonsuzluk, bilim açısından hakikat, ekonomi açıyındansa üretkenlik ve birikim anlamına gelen ölüm her yöne doğru dallanıp budaklanma şeklindeki bir ilerlemeyle saf dışı edilmektedir. (Baudrillard 2008: 261)

Bilmenin sonsuz olanaklarına sahip bir varlık için ölümün günlük yaşamdan saf dışı edilmesi ise mümkün olmamaktadır. İnsan bilinci, benlik algısına kavuştuğu ilk andan itibaren ölümün anlamını ve gerçekliğini bilir. İlk olarak bir başkası üzerinden deneyimlediği ölümü ise kendi üzerinde denemekten çekinmez. Bu durum insanoğlunun ölüme duyduğu dayanılmaz meraktan ileri geldiği gibi başka bir takım psikolojik ve sosyolojik nedenlerden de ileri gelebilmektedir. İntihar olarak literatüre geçen insanın kendi canına kıyma durumu, modern ve geleneksel toplumların ortak bir yargıya vardıkları, istenilmeyen bir durumdur.

Ötelenmeye çalışılan ölümün intihar olarak ortaya çıkması, insanların kendi hayatlarını kullanarak, inançlarına meydan okuma adeta inançlarını sınama biçimidir. Zira çoğunlukla her toplumun ahlak kuralına ve dinsel inancına ters düşen intihar, çoğu toplum tarafından hoş görülmeyen bir durumdur. Nedeni, bir toplum içinde yaşayan insanların verdiği herkararın diğer insanları da etkilemesidir. Toplumun mental açıdan sağlıklı bir şekilde korunması asıl amaçtır. İntiharı erdem olarak gösteren topluluklar ise yine aynı sebeple genel düzeni korumak için bu görüşe tutunmuşlardır. Buradan yola çıkarak intiharların tanımlarına ve nedenlerine yer vermeye çalışacağız.

İntiharı istatistiksel veriler ile inceleyip, intiharın toplumsal nedenlerine değinen ilk kişi Emile Durkheim'dır. Durkheim'a göre intiharın tanımı şu şekildedir: Ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir. İntihar girişimi ise, bu biçimde tanımlanan ama ölüm sonucu doğurmadan durdurulan edime denir. (Durkheim 2014: 25)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) intihar eylemini "kişinin amacının bilincinde ve değişik derecelerde ölümcül amaçlı olarak kendine zarar vermesi" olarak tanımlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre intihar, ilk on ölüm nedeni arasında yer aldığından irdelenmesi gereken önemli bir konudur. (Dünya Sağlık Örgütü)

Psikoanalitik kuram intiharı, sevilen birinin yitirilmesi ve yitirilen sevgi objesinin benliğın bir parçası haline dönüştürülerek (içe alma) yitirilene duyulan öfkenin özbenliğe çevrilmesi şeklinde açıklar. (Can vd. 2004: 54)

İntihar olgusu, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, hukuksal ve dini açıdan çok fazla değişkeni içerisinde barındırır. İntihara sebep olacak birçok etken vardır, bunlardan bazıları; kişilik bozuklukları, aile içindeki sorunlar, biyolojik rahatsızlıklar, ekonomik eksikler, toplumsal baskı, çocukluk çağı istismarları, dinsel ve ahlaki baskılar gibi birey için sorun oluşturabilecek etkenler örnek gösterilebilir. Bu açıdan intiharlar çok geniş bir kitleye hitap etmektedir. Nitekim intiharı yalnızca belli bir hastalığa sahip kişilerde, belli bir yaşa ya da bir toplumun özellikleri ile açıklamak yeterli olmayacaktır.

İntiharın bu denli çeşitlenmesi ve çok fazla değişkeni içerisinde barındırması her toplumda ve her kişide rastlanabileceği ihtimalini doğurmaktadır. Ancak intiharların, özellikle modern dönemlere tekabül eden çağlardan sonra önemli derecede artmasına neden olan etkenler araştırmamızın çıkış noktasıdır.

21. yüzyılın ilk 15 yılında meydana gelen intiharlar geçmiş yüzyıllara oranla iki katı denebilecek bir oranda artış göstermiştir. Kuşkusuz bu artışta dünyada meydana gelen dönüşümlerin yanında savaş sonrası yaşanan ekonomik ve toplumsal bunalımların da etkisi aşikardır. Bu sebeple intiharlara neden olabilecek durumlarda

da değişim yaşandığı görölmektedir. Öyle ki; modern dönem ve onu takip eden post-modern dönemde kitlesel bir yalnızlaşma ve bunalım durumu baş göstermeye başlamıştır.

Yaşamından memnun olmayan, içinde yaşadığı çevrenin gün geçtikçe bozulmasına katlanamayan bireyler ekonomik ve ruhsal sıkıntılar eşliğinde intiharı çıkış noktası olarak görebilmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşı ardından ekonomik bunalımlar ve bunu takip eden iç çatışmalar bireylerde karamsar bir ruh hali meydana getirmektedir. Bu kronikleşen umutsuzluk hali ise farklı benlik algıları oluşmasına sebep olmaktadır. İntiharı disiplinler arası bir konu yapan da onun bu çok nedenli yapısından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan her disiplinintiharı kendi yöntemleri çerçevesinde inceleyip bulgularını ona göre sunmuştur.

İntiharı inceleyen bazı araştırmacılar intiharın sebebini çevresel faktörlerde görürken kimi araştırmacılar psikolojik yahut ailevi sorunlarla ilişkilendirmişlerdir. Bu çalışmada küresel dönüşümlerin, ekonomiler ve dinler üzerindeki etkileri ışığında toplumların intihar oranlarındaki değişimleriirdelenecektir.Bu doğrultuda 2000-2015 yılları arasında Türkiye'deki intiharlar, istatistiki verilerle ortaya konulacak ve sosyolojik analize tabi tutulacaktır.

1.1. İntiharlarınFarklı Disiplinlerle İlişkisi ve Risk Faktörleri

1.1.1. Psikoloji ve İntihar İlişkisi

Psikoloji bilimi intiharları incelerken bireyi temel alan bir yol izler. Bireyin psikolojik durumuna, çocukluğunda geçirdiği travmalara ve zihinsel temelli hastalıklara odaklanılır. İntiharların psikolojik temelli olduğunu savunan araştırmacılar, intiharı bir hastalığın sonucu olarak görme eğilimindedirler. Buradan hareketle intihara sebep olacak psikolojik bozukluklara değineceğiz:

Psikiyatrik bozukluklarınintihar ile arasında psikiyatlara göre doğrudan bir ilişki vardır. Onlara göre, depresyon ile intihara meyilli bireylerin davranışları çoğu zaman benzerlik gösterir bunun yanında derin üzüntü, bıkkınlık, ret edilmeye aşırı duyarlılık, çaresizlik ve değersiz olduğu inancı depresyonun temel yordayıcıları olduğunu savunurlar. Bu sebeple modern dünyanın en temel ruhsal rahatsızlığı olan depresyonda, intihar riski yüksek oranlardadır.

Depresyonun yanında duygu durum bozuklukları, kişilik bozuklukları, borderline kişilik bozuklukları, obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu gibi bozukluklara sahip kişiler sağlıklı insanlara göre intihara meyiletme olasılıkları daha yüksektir. Bu grup hastalarda intiharın 30 kez daha sık görüldüğü saptanmıştır. Distimik bozukluklar ve uyum bozuklukları da intihar nedenleri arasında önemli bir yer tutarlar. (Yüksel 2001: 7)

Alkolizm ve madde bağımlılığı, intihar riskinin yüksek olduğu bir başka psikolojik rahatsızlıklardır. WHO'nun yaptığı araştırmalarda, özellikle 21. yüzyılda, alkolizm nedenli intihar vakalarında artış yaşanmaktadır. Ancak her madde ve alkol bağımlısının da kesinlikle intihar düşüncesi olduğunu söylemek yanlış bir yargı olacaktır. Bu açıdan dolaylı olarak bağımlı kişilerde bedensel, ruhsal ve ekonomik anlamda çöküntülerin yaşanması, aile ve çevresel ilişkilere de zarar verdiği için, alkolizm ve madde bağımlılığı intihar riskini arttıran önemli nedenler arasında görülmektedir.

Aşırı alkol ve madde tüketimi sonucunda bozulan ilişkiler bireyi toplum tarafından dışlanmaya itmekle birlikte ruhsal yapısında da bozulmalara sebep olmaktadır. İnsan olmanın temel belirleyicilerinden olan toplumsallaşma duygusu, toplum tarafından dışlanmayı kaldırabilecek düzeyde değildir. Bu nedenle intihar oranları bağımlı bireylerde yükselir.

Şizofreni, genellikle ergenliğin son dönemlerinde gelişen, deliliğin paradigmatiği olarak değerlendirilen sabuklamalar ve halüsinasyonlarla karakterize edilen bir psikozdur. (Marshall 1999: 709)Şizofreni hastalığı ciddi intihar risklerini içinde barındırır. Bazı klinik vakalarda saptandığı üzere, hastaların dışarıdan bir ses ile ölmesi gerektiği düşüncesi tüm işlevlerini kontrol altına almaktadır. Şizofreni hastalığına sahip kişilerde intihar düşüncesini kestirmek güçtür. İntihar vakalarının %10'unda şizofreni görülmektedir. (Tatlıhoğlu 2012: 143) Hastalığa bağlı olarak görülen sanrılar intihara neden olabilir. Bazen de hasta ailesinin ve toplumun kurtulmasının kendisinin ölümüne bağlı olduğu biçiminde bizar sanrılarına bağlı olarak intihar eder. Şizofrenik hastalarda sosyal geri çekilme ve iş kaygıları daha çok olmakta ilişkileri bozulmasına sebep olmaktadır. (Yüksel 2001: 8)Benliğin yıkıcı etkilerine bağlı hastalıkla baş edememe durumu şizofreni hastalarının çoğunu (tedavi edilmezlerse) intihara sürükler. Bu durum hastalığın en son aşaması olarak da görülebilir.

Yeme bozukluğu, yeme alışkanlığındaki değişimlerin beden sağlığını bozması ardından meydana gelen ruhsal bir bozuklukların ürünüdür. Yeme bozukluğu bedeni ve ruhu etkileyen sonuçlar doğurabilenciddi bir rahatsızlıktır. Yeme bozukluklarında özkıyım davranışı ile ilişkili etmenler, yeme bozukluğunun alt tipi, ek tanıların varlığı, ilaç metabolizmasının hızlı olması, belli kişilik özellikleri, çocuklukta istismar öyküsü ve belli aile tutumlarıdır. Bu etmenler dışında depresif bozukluklar, alkol-madde kötüye kullanımı ve kişilik bozuklukları gibi diğer ruhsal bozuklukların bulunması da yeme bozukluklarında özkıyım riskini artırmaktadır. (Öncü vd. 2013: 48)

Beden sağlığının son dönemlerde gündeme gelmesindeki nedenlerden birisi de moda ve benzeri eğilimlerdir. Modern dönemde tek bir beden algısının yaygınlaşması sebebiyle çoğu insan sahip olduğu bedeni beğenmemektedir. İdeal

beden ölçülerine kavuşma tutkusu, özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde ve görselliği ön planda tutan mesleklerde çok sık rastlanır. Tek tip beden algısı zayıflama hastalığı da denilebilen anoreksiyanın yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Anoreksiya hastaları kendilerini sürekli kilolu görme eğiliminden dolayı yeme bozukluğu ile karşı karşıyadırlar. Anoreksiyenin zıttı olarak görülen bir diğer yeme bozukluğu ise obezitedir. Küreselleşme ile birlikte fast-food kültürünün tüm toplumlarda yaygınlaşması sonucunda obezite de halk sağlığını etkileyen önemli sorunlar arasına girmiştir. Bugün gelişmiş toplumlarda bu gibi yeme bozukluklarının intihar riskini arttırdığı gözlemlenmektedir.

Görüldüğü üzere intihar her türlü ruhsal sıkıntı ve beyinsel aktivitelerin normal işlememesi sonucunda meydana gelebilecek bir durumdur. İntihar için risk faktörü oluşturan bu durumlara baktığımızda çoğunlukla modern zamanların getirisi olan bozukluklardır. Ancak bu tarz sebeplerden meydana gelen intiharlar belli bir oranla sınırlı kalmaktadır. Toplumlarda genel olarak intihara sürükleyen nedenler kuşkusuz toplumun derinden etkilendiği, yaşamlara yön verebilen nedenlerdir. Bu sebeple bu faktörlerin toplumsalla olan ilişkisi de açıkça görülmektedir.

1.1.2. Din ve İntihar İlişkisi

Modern ve geleneksel toplumlarda dinler çoğunlukla intiharı yasaklayıcı bir tutum sergilemektedir. Bu tutumlarda dinlerin özellikleri büyük önem taşır. Dinlerin tek tanrılı ve çok tanrılı olmaları intihar görüşlerini etkileyen bir durumdur. Tek tanrılı tüm kutsal kitaplarda intihar kesin bir dille yasaklanmıştır. Bazı Hristiyan ülkelerde intihar eden kişinin gömülmemesi ve bazı Müslüman ülkelerde de intihar eden kişinin cenaze namazının kılınmaması bu yasağın önemini göstermektedir. Kuran'ı Kerim'de Nisa Suresi'nin 29. ve 30. ayetinde kendini öldürme hususu için şu ayetler vardır: "Ey iman edenler! Mallarınızı, karşılıklı rıza ile (hilesiz, aldatmasız, dürüst) bir ticaret olmaksızın aranızda batıl (rüşvet ve benzeri haram) yollarla yemeyin ve kendinizi (yahut birbirinizi) de (telef edip) öldürmeyin. Şüphesiz ki Allah, size karşı çok merhametlidir. Kim, haddi aşarak ve haksızlık ederek bu (haram sayı)ları yaparsa, onu ateşe koyacağız. Bu Allah'a (göre) pek kolaydır". (Feyizli 2010: 80) Oysa Budizm gibi Uzakdoğu dinlerinde intihar çoğunlukla erdem olarak görülür ve belli durumlarda bu dine inanan kişilerin intihar etmelerinde bir sakınca görülmez.

Durkheim, dinlerin intihara karşı çıkışlarının çoğu kişinin kendini öldürme fikrinden vazgeçmesine neden olduğunu ve bu açıdan intihara daha hoşgörülü yaklaşan Protestanlıkta buna aşırı karşı çıkan Katoliklik, İslamiyet ve Yahudiliğe göre daha fazla kendini öldürme davranışının görüldüğünü öne sürmektedir. (Durkheim 2014: 163-186)

Bunun yanı sıra bazı katı kurallar ve büyük günah olarak nitelendirilen durumlar insanları duygusal çıkmazlara sokmaktadır. Bu durumlarda insanlar yapılmaması gereken, yasak bir şeyi yaptıklarında bundan geri dönülemeyeceğini düşünüp intiharı çözüm olarak görmekte dirler. Durkheim, dini inancından ötürü intihar edemeyen ama kendisini bilerek ölüm cezasına sebep olacak bir suçta bulaştıran kişinin de dolaylı yollardan intihar ettiğini söyler. (Durkheim 2014: 163-186)

Ancak dinler her zaman intiharları yasaklayan bir tutum sergilememektedirler. Dinin korunması ve yayılmasına aşırı önem veren inançlara göre kişiler bu uğurda yaşamına son verebilmektedir. Ya da vatani için kendini ölüme atan kişiler intihar etmiş olarak görülme yip, kutsal bir vazifeyi yerine getirmiş de sayılabilirler. Dinlerin bu tutumu birçok örgüt için yeni saldırı tekniği dahi ortaya çıkarmıştır. Özellikle son dönemlerde intihar bombacıların dini öne sürerek yaptıkları saldırılar örnek olarak gösterilebilir. Bu intihar türüne bir isim verecek olursak Durkheim'ın tabiri ile elcil intiharlar diyebiliriz.

İntihar saldırıları, gerçekleştirenlerce özgürlük arayışı ve seslerini duyurma aracı olarak görülen terör eylemleridir. 11 Eylül'de teröristlerin Amerika'ya saldırısı en bilinen örneğidir. Ancak intihar saldırıları yalnızca dinsel amaçlar uğruna değil ideolojiler uğruna da yapılmaktadır. En bilindik örneği PKK'nın 1990'lı yıllardan sonra birçok vatandaşımızın canına kıydığı canlı bomba eylemleridir.

Canlı bomba eylemlerinde genellikle yaşları küçük gençler seçilip, kutsal olan bu görevi yerine getirirlerse cennete girecekleri vaatleri ile kandırılmaktadırlar. Genç beyinlerin yıkanması ile gerçekleştirilen bu eylemlerde din intiharları teşvik edici duruma gelmektedir. İntihar eylemleri ile sıkça gündeme gelen İslamcı Boko Haram Grubu'nun saldırılarını gerçekleştiren her beş kişiden biri çocuktur. (BBC)

Görüldüğü üzere dinsel inanışlar çoğunlukla insanlara intiharı engellemeye yönelik argümanlar sunmuşlardır. Bu argümanlar farklı guruplarca kendi ideolojilerine uygun kullanılsa da genel olarak dinler, insan canının kutsiyetine, tanrının verdiği canı ancak onun alacağına ve toplumların düzenine etkileri açısından intiharları reddeder. Ancak modern dünya görüşü ile birlikte dinlerin toplumlar üzerinde etkinliği azalmaya başlamıştır. Bu durumda bilimin başat kurum olarak dinin yerini almasıyla birlikte insanlarda sorgulamaya yönelik bakış açısı gelişmiştir.

Bilimin gelişmediği geleneksel toplumlarda din insanlar üzerinde söz sahibi olan, ölüm ve yaşam hakkında söz söyleme hakkını tek başına elinde tutan bu yüzden de toplumun ahlak kurallarını baştan aşağı kendi öğretilerine göre düzenleyen bir kurumdu. Ancak bilimin ve teknolojinin gelişmesi insan aklında çözümsüz gibi görünen (ölüm, yaşam, evren ve doğa gibi) birçok soruya kanıtlanabilir veriler sunmuştur. Haliyle bu durum insanlar açısından dinlerin sorgulanmasına neden olmuştur.

Bugün resmi rakamlar, dünyada sekülerizmin yaygınlaştığını bundan dolayı da inançsızlığın arttığını göstermektedir. Ancak inançlar rakamlar ve resmiyetle açıklanacak olgular değildir. İnsanlar belki dinsel inançları otorite olarak görmüyor olabilirler ama bu tabiatüstü olguların insan ruhundaki yerinin silindiği anlamına gelmemektedir. Dinlerin bireysel bilinçteki yerleri ne moderleşme çabaları ile silinebilir ne de sekülerleşme çabaları ile.

Sorun şu ki dinler bugün yargılayıcı ve kural koyucu yerinden çok kültürel bir motif olarak sunulmaya çalışılmaktadır. Son dönemlerdeki Uzakdoğu dinlerine ve inanç ritüellerine olan ilgi bu durumun kanıtıdır. Dinlerin bireysel bilinçler üzerindeki yönlendirici etkisini azımsamayan modernizm dinleri modernleşirme eğilime girmiştir. Ancak bu etki karşılıklıdır. Gidişat dinler yerine kutsala saygı ve Tanrı ile kul arasına bir şey koymama yönündedir. Türkiye’de de yaşanan deizm tartışmaları bu bağlamda değerlendirilebilir.

Dinin yeni yorumları ve algılanış şekilleriyle tamamen yok olmak yerine yeni bir görünüme büründüğünü söyleyebiliriz. Bu yeni görünümlerin intiharları ne düzeyde etkilediğini ise dünya ülkelerinin istatistiksel verilerini ele aldığımız bölümde incelemeye çalışacağız.

1.1.3. Ekonomi ve İntihar İlişkisi

Ekonomik yetersizlikler birçok sorunu beraberinde getiren karmaşık bir olgudur. Özellikle işsizlik bireysel anlamda kişinin hem ekonomik hem de sosyal yaşamını etkileyen bir süreçtir. Bu olumsuz etkiler sonuçlarını en fazla kriz dönemlerinde kendini göstermektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde intihar oranları gözle görülür bir artışa sebep olurken aynı anda suç ve boşanma oranlarında da artışa sebep olmaktadır. Kuşkusuz bireyin yaşadığı bu sorunlar toplumsal düzeni de bozup huzursuz bir yapı oluşturacaktır. Özellikle ekonomik yapıları her türlü dalgalanmadan etkilenebilecek az gelişmiş toplumlar, krizlerden ve bunalımlardan daha fazla etkilenmektedir. Çoğunlukla krizin uzun sürmesi ise ülkeleri iç çatışmalara kadar götüren bir duruma sürüklemektedir.

Bugün dünyada kalkınmış ülkeler de dahil olmak üzere her toplum işsizlik sorunu ile uğraşmaktadır. İstikrarsızlık, işsizlik ve iflas sonucu intihar riskleri ortaya çıkmaktadır. Ekonomik gelir düzeyi, yaşam kalitesi ve toplumsal statüsü yüksek olan bireylerin ticari başarısızlık yaşadıklarında intihar etmeleri veya intihara girişmelerinde toplumsal ve ekonomik faktörler etkindir. (Sezer 2013: 108) Durkheim’a göre iflasların sayısı, ekonomik yaşamdaki değişimleri yeterli bir duyarlılıkla yansıtan bir barometredir. (Durkheim 2014: 276)

Gelir belirsizliği sosyal yaşamdan uzaklaşan, ailesine ve kendisine yetememekten ötürü gelecek adına karamsar bir ruh hali taşıyan insanları ortaya çıkarmaktadır. Birey geleceğine dair derin endişeler taşıdığı anda ve çıkar bir yol

bulamadığında çoğunlukla intihara başvurmaktadır. Bu durum kürselleşmeyle birlikte ciddi artışlar göstermektedir. Öyle ki bir toplumda çalışan her meslek erbabı para piyasalarındaki en ufak dalgalanmadan dahi etkilenir bir duruma gelmiştir. Bu durum kapitalist sistemin bir getirisidir.

Sosyo-ekonomik yetersizlik beraberinde sosyal güvence eksikliğini de getirir. Bu durum kaygı ve stresi tetiklediğinden intihar riski de tetiklenir. Ekonomik bunalımların yaşandığı dönemlerde aile yapısında da çeşitli bozulmalar meydana gelmekte ve boşanmalara bağlı intiharlar artmaktadır. Bu gibi sorunlar psikolojik bakımdan hassas kişilerde intihar fikrinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

1.1.4. Aile ve İntihar İlişkisi

Aile intiharlar için en belirleyici değişkendir. Kişinin benlik ve aidiyet duygusu ilk olarak ailede şekillenir. Bu sebeple ailenin intihara bakış açısı ve aile içinde herhangi birinin intihar ederek hayatına son vermesi intiharlar ile doğrudan ilişkilidir. Aile içinde olan bir intihar öyküsünün varlığı diğer bireyler için risk faktörü oluşturabilir. Bu durum özellikle ergenler için ilgi çekici bir hal almaktadır.

Aile bağlarının zayıflaması ve boşanmalar, geride kalan çocuk ve ergenler için sıkıntı süreçleri beraberinde getirmektedir. Bu süreçler psikolojik yönden zayıf çocuklarda geri döndürülemeyen sonuçlar doğurmaktadır. İntiharlar bu kötü sonuçlardan biridir. Boşanmaların yanı sıra son yıllarda sınav stresi çocuklarda ve ergenlerde intihara meyletmelerine sebep olmaktadır. Ayrıca çocukların aile fertleri tarafından cinsel istismarı da intiharı sonuç olarak doğurabilmektedir.

1.1.4.1. Ergenlik ve İntihar

Ergenlik hem duygusal hem de biyolojik yönden bir takım değişimleri beraberinde getiren ve insan yaşamına ani değişimlere sebebiyet veren çalkantılı bir süreçtir. Hormonsal açıdan da kendini tanıma süreci olan ergenlik, sağlıklı bir şekilde geçirilmez ise birçok sorunu beraberinde getirir. Yeni duygularla tanışan genç birey için ölüm ilgi çekici konuların başında gelir. İntiharlar bu konulardan biridir. Günümüzde birçok ergen özellikle dikkat çekme amaçlı tamamlanmamış intihar girişimlerinde bulunmaktadır.

13-24 yaş arasında bulunan gençler, problem çözme becerileri açısından kendilerini yetersiz algıladıklarından, haksızlığa uğrama ve eleştirilme gibi olaylar ile karşı karşıya kaldıklarında, kendilerini engellenmiş hissedip öfkelenmektedirler. Bu yaş grubundaki gençler aynı zamanda daha da fazla dürtüsel olduklarından, stresli durumlar karşısında intiharı bir çözüm yolu olarak akıllarına daha sık getirebilirler, dolayısıyla intihar olasılıkları da artabilir. Bu nedenle problem çözme becerilerinde yetersiz, dürtüsellliği ve öfkesi yüksek olan öğrenciler tespit edilirse bunlar intihar açısından bir risk grubu olarak değerlendirilebilir. (Şahin vd. 2009: 29)

1.1.4.2. Yaşlılık ve İntihar

Son yıllarda yaşam standartlarının yükselmesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte insan yaşamında uzama gözlemlenmiştir. Bu durum özellikle refah seviyesi yüksek, gelişmiş ülkelerde belirgin olarak kendini gösterse de genel anlamda insanların yaşam sürelerinde bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Birçok gelişmiş ülkede yaşlı nüfus genç nüfusa oranla fazladır. Artan yaşlı nüfusun ruhsal ve bedensel sorunları da ilgi odağı olan konuların başında gelmektedir. Bu sebeplerden dolayı yaşlılık çağı intiharları son dönemlerde üzerinde durulan konulardandır.

Odağ'a göre özkıyım riski yaşlanma ile artar ve 50-55 yaşından sonra en yüksek noktasına ulaşır. Bu yaşlarda eylemlerin iyi planlandığı ve ölümü garanti edici yöntemler seçildiği izlenir. Ayrıca karar aşamasından sonra yaşlıları eylemlerinden vazgeçirmek olanaksızlaşır. Bu nedenle yaşlıların sağaltımı güçlükler gösterir. Genellikle yalnızlık ve yaşanacak zamanın az olduğu, bu kısıtlı zamanda çile çekmeye, yalnızlığa katlanmaya değmediği düşüncesi yaşlıların özkıyım yaşamalarına son verme kararını etkiler. (Odağ 1995: 42)

Modern dünyada ölümün yaşlılara atfedilen bir durum olması dolayısıyla, yaşlı bireylerin, yaklaşan ölümü bertaraf etmek amacıyla dahi intihar ettiği gözlemlenmektedir. Ölümü zamana yaymaktansa bir an önce olup bitmesi ve bitkin düşen vücutlarına daha fazla ıstırap çektirmemek için çoğu yaşlı birey intiharı bir kaçış olarak görmektedir. Yaşlılık çağı intiharlarının sebepleri olarak genellikle hastalık, yaşlılığa bağlı vücutta deforme, yaşam koşullarının kötüleşmesi ve eş kaybetme gösterilebilir.

1.1.5. Kültür ve İntihar İlişkisi

Bir toplumun genel yapısının belirleyicisi durumunda olan kültür, bireyler tarafından doğumdan ölüme kadar öğrenilen ve toplumsallaşma sürecinin temelini oluşturan bir olgudur. Kültüre girme, herhangi bir kültürün ya da alt kültürün tam üyesi olmak için birey bireysel isteklerinden vazgeçmek durumundadır. İntihar bu istekler arasındadır. Dünya genelinde birçok kültür bireyin kendi canına kıymasını reddetmiştir. Vazgeçilen ya da mahrum olunan çoğu istekler kültürün gereklerini oluşturur. Bu sebeple içinde yaşanılan kültüre ters düşmek çoğu bireyin istemeyeceği bir durumdur.

İntihar olgusu genel olarak olumsuz ve istenmeyen bir durumdur. Bunun yanında bazı toplumların kültürlerinde intihar olumlu, beklenen bir yaptırım olarak yerleşmiştir. Bunlardan en bilindikleri Antik Yunanlılar, İskandinavya'da eski savaçılar, Hindistan'da kocası ölen kadınlar ve Japonya'daki törensel intiharlardır. İntiharı onur olarak görüp teşvik eden inanışların başında Japon kültürü gelmektedir. Japon kültüründe 800 yıllık bir geçmişe sahip olan ve bir sanat olarak

görülen Japon ritsel intihar töreni Seppuku vardır. Bu pratik düşmanın eline düşmekten kendini kurtarmak için Japon feodal savaşçıları tarafından yapılmaktadır. Karnın yarılması ve kesilmiş göbek anlamına gelen Seppuku, savaşçı samuray sınıfının intihar uygulamasıdır. (Sümer 2016: 106)

İlkel kabilelerde intihar bazı durumlarda tanrıların ve kabilenin onuru için yapılması gereken bir eylemken bazı durumlarda kişiyi kötü yönde damgalayan, lanetlenen bir durumdur. Bu duruma örnek olarak, Afrika'nın bazı yerel kabilelerine göre intihar eden kişinin vücuduna temas etmekten kaçınılır. Bu temas sonucunda, dokunan kişi için felakete sebep olacağı inancı hakimdir. Ceset, felakete bulaşılmaması için ölen kişiyle alakası olmayan biri tarafından yok edilmelidir. Hizmeti sonucunda bu kişi boğa ile ödüllendirilmektedir. Bir başka kabilede ise intihar etmek isteyen kişinin bu düşünceden vazgeçmesi için koyun öldürülmektedir. Birkaç Doğu Afrika kabilesinin inancına göre intihar eden kişi kendini astığı ağaçla birlikte yakılması istenir. (Metzger 1969: 13-14)

Köklü toplumların tarihlerinde intihar olgusuyla ilgili mitolojik unsurlar barındıran birçok inanış vardır. Bunlardan en bilinenleri Yunan mitolojisinde kendi canına kıyan Oidipus'un kızı Antigone, Antik Mısır'daki intiharı temsil eden resimler ve Maya mitolojisinde kendini kurban olarak sunma geleneği. "Türk ve Moğol halkları arasında ise intiharla ilişkilendirilen "Abası, Abahı, Abaz ve Alban" adlı kötü ruhlar vardır. Türk mitolojisinde ayrıca Fesat Tanrıçası olarak bilinen "Satılay Hanım" motifi vardır. Satmak fiiliyle aynı köke sahip olan bu isim olumsuzluğu çağrıştırmaktadır. Ruh hastalıkları ve intihara sebebiyet veren Satılay Hanım, özellikle çaresiz ve umutsuz insanları intihar etmeleri için kandırmaktadır". (Sümer 2016: 106)

Her çağ ve toplumda intihar vardır ve hepsinin kendine özgü nedenleri vardır. Ayrıca bu intiharların gerçekleşme şekli, sıklığı ve toplumda oluşturduğu tepki de kendi içerisinde farklılıklar gösterir. Savaşlar, göçler, hastalıklar ve toplumsal dönüşümler bunlardan birkaçıdır. İlkel çağlardaki intiharların genel özellikleri hastalık, yaşlılık ve çaresi olmayan acılardan kurtulma olarak bilinir. Yazılı yasaların bulunmadığı kabilelerde mitoslar ve rivayetler ile kabile üyelerinin onursuz bir davranış gösterdiklerinde kendi canlarına kıymaları beklenir. Ayrıca intiharı erdem olarak kabul eden toplulukların dinsel inançları semavi dinlerden farklı olarak birçok tanrıyı barındırır. Çok tanrıcılıkta intihar, kimi zaman olumsuz değil hatta onurlu bir durum olarak görülen bir davranıştır.

Modern toplumlarda intiharlar çoğunlukla anomik özellikler göstermektedir. Bireyin kendine ve topluma yabancılaşmış bir hal ile yalnızlığa sürüklenmesi modern zaman intiharlarında en sık rastlanan durumdur. Görüldüğü üzere bireylerin içerisinde yaşadıkları toplumun gelenekleri ve beklentileri intihar olgusunun anlamlandırılmasında büyük bir rol oynar. Bu anlamda toplumların geçirdiği

dönüşümler, değişen kimlik algıları ve değer yargıları insanların yaşamları üzerideki tahakkümlerini de belirlemektedir. Buradan hareketle intiharların toplumsal boyutlarına değinen sosyologların, intihar üzerine geliştirdikleri tezlere kısaca yer vereceğiz.

2. BÖLÜM: İNTİHARIN TOPLUMSAL BOYUTLARI

İntihar olgusu çok nedenli bir yapıya sahiptir. Uzunca bir süre bu olgunun dış etkenlerine bakılmaksızın birey içerisindeki nedenlerine odaklanılmıştır. Bu sebeple intiharlar psikolojik vakalar olarak adlandırılmıştır. İntiharlar, her ne kadar bireysel bir eylem olarak kabul edilse de, sosyolojik olarak bakıldığında, bu dürtüyü ortaya çıkaran sosyal faktörlerin de tetikleyici olduğu ve bu nedenle bireyi bu eyleme yönlendiren nedenlerden yola çıkılarak açıklanması gerektiği kabul edilir. Sosyologlar intiharların bireysel taraflarından çok intihar davranışının insan grupları üzerinde nasıl bir etki bıraktığı kısmına odaklanırlar.

Birey ilk olarak ben olmaya ailede başlar daha sonra bu süreç okul ve iş hayatıyla devam eder. Benliğinin oluşmasında en büyük etkenler, içinde doğup büyüdüğü toplumun dini ve kültürüdür. Bu etkenler sayesinde öz benliğini oluşturur. Hemen hemen her şeye bakış açısı içinde bulunduğu toplumla gelişir. İnsan, içinde kendine ait bir yer kapladığı ve başkalarıyla olan ilişkilerinin nispeten istikrarlı durumda bulunduğu, genel kabul gören değerler ve fikirlerle desteklendiği bir toplumsal sisteme gereksinme duyar. (Fromm 1993: 143) İhtiyaç duyduğu toplumda üst benliği gelişen birey dıştan gelen tesirler ile intihar fikrini benimser.

Toplumsal değişimler ve hareketlenmelerin intihar üzerinde yadsınamayacak derecede etkisi vardır. Örneğin bir toplumu derinden etkileyecek savaşlar, göçler, hastalıklar, teknolojik gelişmeler sayılabilir. Kuşkusuz makineleşme ve teknolojik gelişmeler insan hayatını kolaylaştırmada büyük rol oynamaktadır. Bunun yanında insan emeğine gerek duyulmayacak derecede artan makineleşme, bireyin kendi emeğine yabancılaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yaptığı işten ve ortaya çıkan sonuçtan tatmin olmayan kişilerde, yabancılaşma nedeniyle yalnızlaşma ve en son onun getirisi olan intihar olasılığı sıklıkla görülmektedir.

İntihar etmek birçok toplumun ahlak kurallarına başlı başına zıt bir durumdur. İntiharı etik kurallar çerçevesinde ele almak ise genel bir tutumdur. İntiharı onurlu bir davranış olarak gören toplumların tutumlarını da yadsımamak gerekir. Bu açıdan ölümlere ve intiharlara bakış açımız, içinde bulunduğumuz toplumun etik kuralları çerçevesinde gelişir. Buna zıt bir tutum edinmek ise genel refahı ve düzeni tehdit edeceğinden toplum tarafından reddedilir. Toplumsal istikrar ve düzen de ancak ahlaki bir uzlaşmayla yerine getirilir.

İntiharları sebeplerine göre de farklı algılarız. Örneğin vatani için kendini feda etmiş bir kişiyle görünüşte hiçbir sebep olmadan kendi yaşamına son veren kişiye bakış açılarımız farklıdır. Baudrillard değere dönüştürülemeyen ölümlerin modern toplumlarda kabul görmediğine değinir. Hapishaneye kapatılan insanlar giderek daha az idam edilirken, intihar eden mahkum sayısı da giderek artmaktadır.

Bir başka deyişle, bu tür bir davranış, kurumsal ölümü yolundan saptırarak, ölüme mahkum eden sisteme karşı kullanma anlamına gelmektedir. İntihar eden birey süreçleri tersine çevirerek toplumu yargılayıp mahkum etmektedir. (Baudrillard 2008: 318)

Görüldüğü üzere ölüm ve yaşam olgusu kişiye ve duruma göre farklılık göstermektedir. Ölüm gerçeğinin kaçınılmaz olduğu bir dünyada insanın gerçek manada sahip olduğu tek şey varlığıdır. Bu varlığa nasıl davranacağı ve nasıl sürdüreceği de yalnızca kendisine aittir. Fakat yalnız olmadığımız şu dünyada verilen her karar ve davranış muhakkak kendi sınırlarımızın dışına taşıp bir başkasının sınırlarına da ulaşacaktır. Bu sebeple yapılan her davranış dış dünyada bir reaksiyona sebep olmaktadır. Buradan hareketle intiharın toplumsal nedenleri ve bununla ilgili sosyolojik görüşleri ele alacağız.

2.1. İntiharı Ele Alan Sosyolojik Kuramlar

İntihar ve toplum ilişkisine dair en bilinen kuramlardan biri Erving Goffman'a aittir. Goffman, damgayı bireyin dış görünümünden ya da topluma ters düşebilecek durumlara sahip kişilerin bir çeşit etiketlenmesi olarak tanımlar. Damga fiziksel olarak bedendeki herhangi bir kusurdan (görme, işitme ya da bir uzvun kaybı vs.) olabildiği gibi zayıf irade, baskıya müstahak ya da doğal olmayan tutkular, sapkın ve katı inançlar, ahlaksızlık olarak algılanan bireysel karakter bozukluklarından da gelebilir. Bu bozukluklar örneğin ruh bozukluğu, hapis yatmak, bağımlılık, alkolizm, eşcinsellik, işsizlik, intihara girişim ve radikal siyasi davranışlar gibi durumlardır. Bunların yanı sıra ırk, ulus ve din gibi etnolojik damgalar vardır; bunlar, soy bağıyla aktarılabilir ve eşit bir biçimde bir ailenin tüm mensuplarına ulaşabilir. (Goffman 2018: 27-31)

Damga, insanları toplumsal düzende üzerlerinde bir etiketle yaşamaya mecbur bırakmaktadır. İnsanlar bu etiketten kurtulmak için ameliyat, tedavi ve rehabilitasyon gibi yollara başvurmaktadır. Fiziksel bir kusuru bulunmaksızın bulunduğu ortama yabancı, öteki rolündeki farklı etnik gruplar ise baskın toplumsal motiflere ayak uydurma çabaları içerisine girmektedir. Bu yüzden damgalı insanlar normal insanlar gibi bir hayat yaşayamazlar. Sürekli bir kabul görme çabası içinde bulunan damgalı bireyler, toplumun normallik tanımlarına uymaya çalışırlar. Bir kısmı böyle bir çabaya girişmek yerine kendini kapatır çoğunlukla yaşamına kendi eliyle son verir.

Etiketleme süreci belli bir müddet sonucunda insanları etiketlendiği biçime dönüştürmektedir. Örneğin sabıkalı bir kişi, tekrardan suça bulaşabileceği düşüncesiyle işverenler tarafından kabul edilmeyip, uygun bir eş olarak da seçilmemesi üzerine bir aile ortamından da mahrum kalabilmektedir. Tüm ihtimallerin tükendiğini düşünen bireylerde bu açıdan suça bulaşma eğilimi tekrardan

gerçekleşebilmektedir. Bu döngü içerisinde toplumda kendine yer bulamayan bireyler intihara yönelebilmektedirler.

Sosyal bütünleşme teorisyenleri Jack P. Gibbs ve Walter T. Martin sosyal ilişkilerde devamlılık, durağanlık ve sosyal bütünleşmeyi incelemişlerdir. Bu görüşe göre, nüfusun intihar oranı o nüfustaki statü bütünleşmesi ile zıt yönde değişir. Üst, orta ve alt sınıfta intihar oranları farklı bulunmuştur. Bu oranlar üst ve alt sınıfta yüksek, orta sınıfta düşük gözlemlenmiştir. Bazı şehirlerde orta sınıfta intihar oranı yüksek bulunmuştur. (İçli 2013: 354)

Martin ve Gibbs, çeşitli toplumlardaki bireylerin sosyal bütünleşmesini ele alarak intihar incelemelerinde bulunmuşlardır. Ayrıca intiharların sebeplerini rol çatışması, statü uyumsuzluğu gibi nedenler ile açıklamaya çalışmışlardır. İntiharları incelerken bireylerin farklı rollerin gerektirdiği sorumlulukları karşılayamamaları sonucu statü uyumsuzluğu yaşabileceklerini bu durumun sosyal bütünleşmeyi olumsuz etkileyeceğine vurgu yaparlar. (Gibbs ve Martin 1958: 140-142)

Toplumsal bütünleşme ile intihar oranları ters orantılı olarak değiştiğini ileri süren Martin ve Gibbs, sosyal ilişkiler ne kadar dayanıklı ve istikrarlı ise intihar oranlarında da o kadar düşüş yaşanacağını belirtir. İnsanları toplumsal bütünleşmeye yönelten şey içersinde yaşadığı toplum tarafından taleplerin ve beklentilerin karşılanmasıdır. Bu beklenti ve talepler karşılanmadığı zaman toplumsal ilişkiler zarar görmektedir. Martin ve Gibbs'in teorisinde bireylerin bütünleşme seviyesi intihar oranlarını etkilediği için araştırmalarında yaş, cinsiyet ve etnik köken gibi faktörler önemlidir. Çünkü bütünleşme üzerinde bu faktörlerin doğrudan ilgisi vardır. (Metzger 1969: 44-47)

Andrew Henry ve James Short intiharları cinayetler ile ilişkilendirmişlerdir. Onlara göre, sosyal değişkenler açısından intiharlar ve adam öldürme arasında doğrudan bir ilişki vardır. Henry ve Short bu ilişkiyi Durkheim'ınomik intiharlar teorisinden esinlenerek ortaya çıkarmışlardır. Onlara göre, Durkheim'ınomik intiharı sosyal yapıda düşük bütünleşme düzeyinde olan ve hüküm giymiş kişilerce gerçekleştirilmektedir. (Giddens 1965: 12-13)

Henry ve Short hem hayal kırıklığı hem de saldırganlığa dayalı dayanan psikanalitik bir teori ortaya koymuşlardır. Kişinin saldırganlığını kendine yönlendirmesine intihar adı vermektedirler. İçli, Henry ve Short'un intihar teorisini şöyle özetlemektedir:

- 1) İntihar kriz dönemlerinde artma, refah dönemlerinde azalma gösterir.
- 2) İş hayatındaki başarısızlık, erkeklerde kadınlardan daha sık olarak intiharla ilişkili bulunmuştur. Bu beyaz ve beyaz olmayanlarda da farklılık gösterir. İş hayatındaki başarısızlık, beyaz olmayan kadınlarda beyaz olmayan erkeklerden daha sık intiharlarla ilişkilidir. Henry ve

Short'un intihar açıklamaları temelde hayal kırıklığı-saldırganlık, sosyal anomiy ve izolasyon ilişkisine dayanır. Erkek intiharlarının çoğu yalnız yaşayan, bekar ve boşanmış, fakat çocuğu olmayan erkeklerin intiharlarıdır. (İçli 2013: 355)

SuicideandHomicide makalelerinde de belirttikleri gibi bir toplumda ezilen, harici kaynaklardan mahrum edilen kesim bu kaynaklara sahip olmak için bir takım saldırganlıklarda ve cinayetlerde bulunacaklardır. Ama bu saldırılar meşru olmadığı için saldırganlığı kendisine yöneltecektir. Henry ve Short'un teorisi yaşam kalitesi ile intiharlar arasındaki ilişkinin önemine vurgu yapar. (Lester vd. 2016: 274-276)

Maurice HalbwachsDurkheim'in intihar incelemelerinde olduğu gibi toplumsal nedenlerle intiharı çözümlenmeye çalışmıştır. Her ikisi de sosyal bütünleşmede yaşanan sorunların intihar üzerinde tetikleyici bir rol üstlendiğini savunmuşlardır. Halbwachs dönemin güncel teknolojilerini de kullanarak, kendince Durkheim'in teorisinde eksik olan yerleri tamamlamıştır. Halbwachs'ın modeli psikopatolojik araştırmaların yapılması için birçok araştırmacının çalışmasına ön ayak olmuştur.

Halbwachs Durkheim'in intihar kuramını geliştirmekle birlikte bazı yerlerine eleştiride bulunmuştur. Ona göre, Durkheim'in belirlediği intihar kategorilerinden bencil ve anomik intiharların sebeplerinin belirlenmesinde eksikliklerin olduğunu belirtir. Halbwachs'ın önerdiği alternatif hipotez, intihar girişiminin bilinç içindeki bağlamsal değişikliklerden de kaynaklanabileceğidir. (Travis 1990: 225-228)

Çalışması birçok yönden Durkheim ile benzerlik gösterse de Halbwachs'ın ayrıldığı, Durkheim'i eleştirdiği yerler de vardır. İlk istatistiksel verilerin güvenilirliği açısından Durkheim'in yeterince önem vermediğini ileri sürer.Ülkelerin intihar verilerinin kaynaklarının değişebilirliği ve gizlenebilirliği göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Daha sonra kır ve kentler konusunda Durkheim'in yaşam koşullarını ayırt etmeksizin genel kanılarda bulunduğunu belirtir.O'na göre yaşam alanlarının farklı olması yaşam tarzlarını da etkilediği için intihar incelemelerinde bu iki farkı gözetmek gerekmektedir.

Halbwachs'ın Durkheim'in teorisine getirdiği bir diğer eleştiri ise aile yapısı ve dinin birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Halbwachs'a göre, özellikle dini uygulamaları daha geniş bir alana ayırmak mümkün. Halbwachs, kentsel ve kırsal alanlarda, intihar oranlarının kapsamlı karşılaştırmalı bir analizini yapmıştır. Durkheim'in intihar konusundaki önermelerini gözden geçirmiş ve sosyal değişim arasındaki ilişkiyi Almanya örneğiyle ele almıştır. 1980-1914'deki Almanya'da iş endeksindeki dalgalanmalar sırasındaki Halbwachs, Durkheim'in 'intihar oranları ekonomik krizler sırasında yükselir' önermesini doğrulamıştır. Bu dönemde depresyonlar artar ve intihara doğru bir eğilim olur. Ancak Durkheim'in 'ekonomik

refah dönemlerinde intiharlar yükselir' tezine ise Halbwachs karşı çıkmıştır. Tersine, bu dönemlerde intihar eğilimi azalma gözlemlenmiştir. (Giddens 1965: 7)

Halbwachs teorisinde Durkheim'in sınıflandırmalarından ziyade ayrıca normal intiharlar da olabilir. Bu normal intiharlar, başkalarıyla olan ilişkilerden kopuk, birçok motif (psikolojik ve sosyolojik) içeren faktörler olabilir. İşte başarısızlık, karşılıksız sevgi, kronik hastalık gibi birçok sebep intiharla sonuçlanabilir. Fakat patolojik intiharlar aynı zamanda toplumsal izolasyondan kaynaklanmaktadır. Hem normal, hem de patolojik intiharlarda, Halbwachs, intiharın gerçek nedeni toplumsal olduğuna karar vermiştir. Bu sonuca ulaşırken, Durkheim'in analizini birkaç açıdan sorgulamasına rağmen Halbwachs, intihar konusunda Durkheim'in: "intihar öncelikle bir toplumsal olgudur" mealindeki sosyolojik yaklaşımının geçerliliğini teyit etmiştir. (Giddens 1965: 7-8)

KarlMarx'ın intihar üzerine yazıları JacquesPeuchet'in anılarından alınan derlemeler niteliğindedir. Bu derleme modern burjuvanın baskıcı tutumu ve ataerkil ailelerin gençlere, özellikle de kadınlar üzerindeki despot tutumlarına yöneliktir. Temel olarak özgürlüğün kısıtlanması ve bireylere dayatılan her türlü durumu eleştiren Marx, intiharların da temelde sebebinin bu olduğunu savunur. Şöyle ki:

"Baskıcı anababaların ve amirlerin kendilerinin tabii olan kişilere kötü muamele etmelerinin, adaletsiz davranmalarının, gizli cezalandırmaların, sinirli, çok kolay heyecanlanan, derinduyguları olan tutkulu insanları ölüm arayışına sürükleyen çaresizliğin temel nedenleri arasında olduğunu keşfettim. Bu devrim {Fransız Devrimi} yıkamadı tüm tiranlıkları ki; keyfi otoriteleri suçladığımız bu kötülükler sıradan ailelerde de varlığını sürdürmekte ve devrimlerdeki gibi krizlere neden olmaktadır". (Marx 2006: 13-14)

Marx'ın politik ya da ekonomik alan dışında bireysel olarak özel yaşama yöneldiği bu yazıda temel konu modern toplumlarda kadının ezilmesidir. Marx'a göre kadınları kendi özel mülkü gibi gören kıskanç adamların köleye ihtiyacı vardır, kıskanç adam sevebilir, ama hissettiği aşk sadece kıskançlığın bir kopyasıdır; bütün bunlardan da öte kıskanç adam bir özel mülk sahibidir. (Marx 2006: 27) Kadınlardan yola çıkarak modern toplumsal yapıdaki baskıcı tutumları eleştiren Marx'a göre:

"Menfaatler ve mizaç arasındaki ilişkiler, bireyler arasındaki gerçek ilişkiler, daha en başından itibaren bizler tarafından yaratılmıştır ve intihar yalnızca, her daim yeni hareketleri teşvikeden, bir çoksavaşçının, kurbanlar arasında sayılmaktan bıktığı için ya da cellatlar arasında onurlu bir mevki işgal ettikleri düşüncesi ne isyan ederek, geri çekildiği evrensel toplumsal mücadelenin binbir belirtisinden yalnızca bir tanesidir". (Marx 2006: 14)

Marx ve Peuchet intiharın nedeni olarak ise, kapitalizmin ekonomik kötülüklerine -düşük maaşlar, işsizlik, sefalet- değinirken, daha çok işçi-

olmayan bireylerin özel yaşamlarını etkileyen ve doğrudan ekonomik olmayan toplumsaladaletsizlikleri vurgularlar. “İnsan, daha iyi bir şey isteği için, özel hayatın kötülüklerine karşı intiharın en son çare olduğunu anlıyor”. (Marx 2006: 33)

Halbwachs, Martin-Gibbs, Henry-Short, Marx ve Goffman’ın intiharlar hakkındaki görüşlerine dair genel bir değerlendirmede bulunursak, intiharlar içinde yaşanan toplumsal düzenden, bütünleşmeden ve toplumun oluşturduğu statü-rollerden ayrı düşünülmemesi gereken olgulardır. Öyle görülüyor ki bir ülkede meydana gelen değişimlerin getirdiği yeni kimlik biçimlerine adapte olamayan bireylerde sosyal yaşamdan kopuşlar meydana gelecektir. Bu kopuşlar bütünleşme duygusundan yoksun bireylerde, bunalım halinin getirisiyle, intiharlara yönlendirecektir. Kuşkusuz tüm bu görüşlerin temellenmesinde Durkheim’in intihar teorisinin yeri büyüktür. Bu sebeple çalışmamızda önemli bir yere sahip Durkheim’in intihar teorisini ele alacağız.

2.2. Durkheim’in İntihar Kuramı

Durkheim *İntiharlar* adlı kitabında topladığı intihar araştırmalarını yaparken ilk önce kabul edilen, genelleşmiş kanıları karşılaştırma yöntemi ile çürütür. Onun tezine göre intiharların esas nedeni toplumsal nedenlerdir. Fakat bu tezinden önce toplumsal olmayan nedenler üzerinde durur ve bunun intiharlarla olan ilişkilerini belirlemeye çalışır. Bunu yaparken de istatistiki verilerden yararlanıp kalıplaşmış kelimelerin anlamlarını irdelemektedir. Çünkü Durkheim, sosyal bilimler için doğa bilimlerinde gibi kesin ve kabul edilebilir sonuçlar elde etmek istemiştir.

Durkheim’in irdelemesini yaptığı görüşler, intiharı akıl hastalığı, ırk, kalıtım, iklim ve hava sıcaklığı, yanılısama (taklit) etkenleriyle açıklamak isteyen görüşlerdir. Durkheim bu etkenlerin intiharın nedeni olmayacağını tek tek kanıtladıktan sonra, “Geriye bir tek etken kalıyor: Toplum etkeni!” demektedir. (Durkheim 2014: 6)

2.2.1. İntiharın Toplum Dışı Etkenleri

Durkheim’a göre, ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir. İntihar girişimi ise, bu biçimde tanımlanan ama ölüm sonucu doğurmadan durdurulan edime denir. (Durkheim 2014: 25) O, intiharın tanımı yaptıktan sonra intiharın en yaygın kabul edilen ruhsal hastalıklar ve delilikle olan ilişkisini ele almıştır. Ona göre deliliğin özel bir düşünce ya da duyguyu değiştirip ruhsal yaşamın kökünde bir değişikliğe yol açmaması kesinlikle olanaksızdır.

Durkheim zihinsel bozuklukların tek başlarına intiharların sebebi olmadığını ve intiharların da bir delilik biçimi olmadığını savunur. Durkheim deliliğin intiharlarla ilişkisini incelerken bazı akıl hastalığı çeşitlerinde yapılan kavram karmaşalarına vurgu yapar. Delilerce gerçekleştirilen intiharları manyak (kaçık)

intiharları, melankoli intiharları, saplantı (sabit fikir) intiharı ve tepisel (impulsive) ya da otomatik intihar gibi başlıklar altında incelemiş ve şu sonuca varmıştır:

“Kısacası bütün delilik intiharları ya her türlü güdüden yoksundurlar, ya da tamamen gerçek dışı güdülerin sonucudurlar. Ancak birçok gönüllü ölüm olayları bu kategorilerden ne birine, ne de öbürüne girmektedir; bunların çoğunun güdülleri vardır ve bu güdüler gerçeklikte dayanakları olan güdülerdir. Görüldüğü gibi, kelimeler yanlış kullanılmadıkça, intihar eden herkesi bir deli saymaya olanak yoktur”. (Durkheim 2014: 50)

Bunalım ve melankoli durumu içinde olan çoğu kişinin durumları da delilikle ilişkilendirilmiştir. Çünkü her iki durumda da davranışlar birbirine yakın özellikler gösterir. Bunalım sonucu olan intiharlar ile delilikten kaynaklı intiharların, belirli bir tasarım sonucunda düşünüp planlanma ile farkını daha iyi anlamak mümkündür. Durkheim delilik intiharlarının intihar olaylarının tek türü olmayıp, yalnızca onun biçimlerinden biri olduğunu savunur. Ona göre, akıl hastalığı, sarhoşluk ve ırk gibi psiko-organik özelliklerle intihar arasında zorunlu bir ilişki yoktur. En son bu ikisi arasındaki ilişkiye şu sözleriyle açıklık getirir:

Görülüyor ki intihar ile arasında düzenli ve tartışma götürmez bir ilişki bulunan hiçbir ruhsal bozukluk durumu yoktur. Bir toplumda intiharların daha çok ya da daha az oluşu, orada ruh hastalarının daha çok ya da daha az oluşundan dolayı değildir. Değişik biçimleriyle ruhsal bozulma, insanı kendini öldürmeye götüren nedenlerin biri değildir. Koşullar aynı olduğunda, ruh bozukluğuna düşmüş kişinin sağlıklı kişiye göre daha kolaylıkla kendini öldürdüğü kabul edilebilir; ama kendini öldürmesi zorunlu olarak bu ruhsal durumdan dolayı değildir. Ondaki bu eğilim, ancak araştırılması gerekli başka etkenlerin etkisi altında ortaya çıkmaktadır. (Durkheim 2014: 69-70)

Durkheim toplumdışı etkenler kategorisine ırk ve kalıtımı da katmıştır. Çünkü bir ırk üzerinden intiharlar fazladır-azdır gibi hiç bilimsel olmayan genellemeler yapmanın yanlış olduğunu göstermek istemiştir. Ona göre bir ırkın nerde başlayıp nerde bittiğini kesin olarak bilinemeyeceği için, intiharları da bir ırkla bağdaştırmak yanlış olacaktır.

Durkheim, intiharın yaşlara göre değişmesini, herhangi bir organik psikişik durumun belirleyici olmadığını da istatistiki veriler ile açıklamıştır. Yine tüm incelemelerinde olduğu gibi ilk olarak sözcüklerin anlamını belirlemek ile başlar. Çocukların anne-babaların eğilimlerini kalıtım yoluyla edinmiş olduklarından benzer durumlarda onlar gibi tavır sergileyecekleri kalıtımın belirtisi olarak kabul edilmiştir. Ancak Durkheim, söz konusu böyle bir intiharın kalıtsal olmadığını; kalıtımla geçen şeyin yalnızca belli durumda kişileri intihara eğimli kılabileceğini, ama kesinlikle zorunlu kılmayacağını bunun yalnızca bir huydan ibaret olduğunu savunur. (Durkheim 2014: 85)

Kalıtım ile ilişkili olduğu düşünölen diğer etken yaş olmuştur. Aile içinde daha önce intihar etmiş birinin yaşına gelmiş bireylerde de intihar fikri kalıtım ile açıklanmıştır. Ancak bu karşılaştırmada da hiçbir geçerli veri sunmadığı Durkheim tarafından belirtilmiştir. Durkheim, yaşlara göre yaptığı araştırmanın sonucunda, yaşlıların gençlere oranla daha fazla intihara eğilimli olduğunu gösterir. Bu durum, intihardaki değişimlerin nedeninin doğuştan gelen değişmez bir dürtü olamayacağını, tersine toplumsal yaşamın artan etkisi olduğunu gösterdiğini savunur ve şu açıklamayı getirir: İntihar olayları, insanların toplum yaşamında yerlerini alma yaşına göre nasıl daha erken ya da daha geç görölmeye başlıyorsa, bu katılımın yoğunluğu arttıkça da artan ölçüde görölmektedir. (Durkheim 2014: 97) Sonuç olarak Durkheim, ırk, kalıtım ve yaş ölçeklerinin intiharlara olanak verebileceğini, zorunlu olarak gerektirmediğini bunun ancak belirsiz bir yatkınlıktan ibaret olduğunu savunur.

Durkheim'ın intiharın toplumsal nedenlerinin dışında gördüğü bir diğer değişken de yansılama yani taklittir. Kentler üzerinde yaptığı yansılama incelemelerinde intiharların hiçbir merkezi noktada artmadığı ve merkezi noktalar dışında da azalmadığını tersine yığınlar halinde gelişigüzel yerlerde olduğunu gösterir. Durkheim'ın yararlandığı kaynaklar (haritalar, istatistiki veriler) şunu gösteriyor ki, intiharlar bir kentten öbürüne değişen yerel koşullara bağımlı olmayıp, ona yol açan koşulların her zaman bir ölçüde genel nitelikte koşullar olduğunu göstermektedir. Bunun ne yansılamanın, ne de yansılamanın söz konusu olmayıp, nedenlerin görece aynı olması dolayısıyla sonuçların da görece aynı olması durumu vardır. (Durkheim 2014: 138-144)

Durkheim yansılama ile intihar arasındaki ilişkiyi en son şöyle özetlemiştir: “Özetle, intiharın bireyden bireye bulaşabildiği kesin ise de, yansılamanın intiharın toplumsal oranını etkileyecek ölçüde onu yaygınlaştırdığı hiç görölmüş değildir. Yansılama bağımlı olarak az ya da çok sayıda kimi bireysel intihar olayları görölmüş olabilir; ama değişik toplumlarda ve her toplumun içindeki özel toplumsal kümelerde gözlenen kendi kendini öldürme eğilimlerinin farklı oluşunda yansılamanın payı yoktur. Bunun yayıcı etkisi her zaman çok sınırlıdır; ayrıca bu etki kesintilidir”. (Durkheim 2014: 147)

2.2.2 .İntiharın Toplumsal Nedenleri ve Toplumsal Örnekleri

Durkheim intiharın toplumsal olmayan nedenlerin çözümlemesini yaptıktan sonra intiharların temel sebebi olarak gördüğü toplum nedenlerine geçmektedir. Bunu yaparken de birçok bireysel intiharı incelemenin gerekliliğini belirtir. Ne kadar çok sayıda birbirinden ayrı türleri bulunacak olursa, o kadar çok sayıda intihar akımının varlığını kabul etmek ve bunların her birinin nedeniyle görece önemlerini ortaya koymak gerekecektir. (Durkheim 2014: 154)

Bir topluluk olayı olarak intiharın hangi değişik etkenlerin sonucu olduğunu bilmek için, onu daha baştan toplu olarak, yani istatistiksel veriler aracılığıyla ele alıp incelemek gerekir. Çözümleme konusu olarak doğrudan doğruya toplumsal oranları almak gerekir; bütünden parçalara doğru ilerlemek gerekir. Ama bunun, ancak bağımlı olduğu nedenler açısından çözümlenebileceği açıktır; çünkü birbirine eklenerek kendisini oluşturan birimler, kendi başlarına, türdeşirler ve oranlarda nitelik farkı bulunmamaktadır. (Durkheim 2014: 157)

Durkheim, toplumsal olmayan etmenlerle intihar arasında zorunlu bir ilişki olmadığını belirtmekle beraber, bu etmenlerin dolaylı etkilerini de yadsımamaktadır. Buradan hareketle intiharların birlikte değişim gösterdikleri toplumsal etkenlerin neler olduğunu araştırmıştır. Bu etkenlerden kasıt, dinsel inançlar, aile, siyasal toplum, meslek kümeleri vs. ve sonuç olarak intiharları üç kategoride ele almıştır. Durkheim ilk olarak bireyselliğin etkilerini ele alıp bencil intiharları incelemiştir.

2.2.2.1. Bencil (Egoistic) İntiharlar

Durkheim bencil intiharların tam bir tanımını yapmadan önce, bencil intiharlarla bağlantısı olduğunu düşündüğü din, aile ve siyasal toplumun bireyler üzerindeki karşılıklı etkisini araştırır. Durkheim'ın ilk ele aldığı konu dinsel inançlar ve intihar arasındaki ilişki olmuştur.

Durkheim'ın dinsel inanış bağlamında ele aldığı bölge Avrupa'dır. Dinsel inanış biçimleri olarak ise Hristiyanlığın Protestanlık ve Katoliklik mezhepleri ile Yahudiliği araştırmaya katmıştır. Avrupa'daki intiharların dağılımını gösteren haritaya göre İspanya, Portekiz, İtalya gibi Katoliklerin yaşadığı ülkelerde intiharların çok az sayıda olduğu, buna karşılık Prusya, Saksonya, Danimarka gibi Protestan ülkelerde en yüksek düzeyde olmasını Durkheim kültürel farklılıklara bağlar. Durkheim varsayımlarında yanılmaları düşmemek için Katoliklik ve Protestanlığı aynı ülke üzerinden incelemiştir. Almanya, Fransa ve İsviçre gibi karma nüfusa sahip ülkeler araştırmasında önemli noktalar arz eder. Farklı ırklar ve inanışlar dinsel inançların intiharlar üzerindeki etkisini saptamak için önemlidir.

Durkheim'a göre hangi ulusal kökende olursa olsun Katoliklik kantonlarda intiharlar Protestan kantonlardakinden 4-5 kat daha azdır. İstatistiklerden yola çıkan Durkheim, dinsel inancın etkisinin diğer bütün etkileri bastırdığı savunur. (Durkheim 2014: 166) O'na göre intihar istatistiklerinin başını hep Protestanların çoğunlukta olduğu yerler çekmektedir. Katoliklik ise ondan sonra gelirken son sırayı ise Yahudilik inanışı almaktadır.

Durkheim Katoliklik ve özellikle Yahudilik için intihar oranlarının düşüklüğünü şu şekilde tanımlar: Gerçekten de çevrelerindeki toplulukların

düşmanlıklarına karşı mücadele vermek zorunda olan azınlık mezhepler, varlıklarını koruyabilmek için kendi içlerinde katı bir denetim uygulamaya ve kendilerini çok sıkı bir düzen altına almaya mecbur kalmaktadırlar. Kendilerine gösterilen ve hiçbir zaman güvenli olmayan hoşgörüye layık olduklarını kanıtlamak için, daha büyük ölçüde “ahlaklı” davranmak zorundadırlar. (Durkheim 2014: 169) Durkheim ayrıca Protestanların da azınlık olduğu yerlerde intihar oranlarının düştüğünü aynı durumun olası şartlarda Protestanlıkta da geçerli olacağını savunur.

Durkheim Protestanlık ve Katolikliğin aynı katılıkta intiharı yasaklamasına rağmen bu iki mezhepten insanlar arasında neden Protestan olanlar daha fazla intihar ediyor sorununu irdelemiş ve şu sonuca varmıştır: Katoliklik ve Protestanlık arasındaki tek temel fark, ikincisinin özgür irdelemeyi birinciden çok daha geniş bir ölçüde kabul etmesidir. Katolik kilisesinin bölünmez bütünlüğünün yanında Protestan mezheplerinin çelişkili artışı da Protestanlığa olan güveni sarsmaktadır. (Durkheim 2014: 171-172)

Durkheim'a göre özgür irdelemeye olanak sağlayan dinlerde intihar oranları artmaktadır. O'na göre Protestanlığın sorununu bundan kaynaklanmaktadır. Protestanlığın bireysel düşünceye Katoliklikten daha geniş yer tanınması, kendi içinde ortak inanç ve uygulamaların daha az oluşundandır. Ama ortaklaşa bir inanç olmadan dinsel bir topluluktan söz edilemez ve bu inanç ne denli kapsamlı olursa toplum da o ölçüde daha birlik içinde ve güçlü olur. Çünkü bu inancın insanları birbirine bağlayışı, karşılıklı olarak birbirlerinin hizmetlerine başvurmak gibi, farklılıklara izin veren, hatta onların varlığına bağlı olan, ama bir dinsel topluluğun oluşturamayacağı dünyevi bir bağla değildir. İnsanların hepsini aynı inanç düzenine bağlayarak toplumsallaştırmaktadır ve bu inanç düzeni ne kadar kapsamlı ve sağlam biçimde kurulmuşsa, bu toplumsallaştırıcı işlevini de o ölçüde yerine getirmektedir. Dinsel nitelikli, bundan dolayı da özgür irdelemeden kaçan düşünceler ve davranış biçimleri ne kadar çoksa, tanrı düşüncesi de yaşamın tüm ayrıntılarına o kadar çok girer ve birey istençlerini tek bir amaç yönünde toplar. Bunun tersine bir dinsel toplulukta birey yargılara ne kadar çok yer veriyorsa, bu dinsel topluluğun bireylerin yaşamındaki yeri o kadar sınırlı olur, bir topluluk olarak uyum ve canlılığı da o ölçüde az olur. Görüldüğü gibi Protestanlıkta intiharların daha yüksek oluşu, Katolikliğe göre daha az bütünleşmiş bir kilise oluşundan ileri gelmektedir. (Durkheim 2014: 173-174)

Durkheim, Yahudilerin intihar etmemesinin nedenini kısaca çevresini saran düşmanlık olduğunu belirtir. Dışlanmaları sonucunda sıkı sıkıya bağlı bir toplum olmuşlardır ve bozulmamış dinleri sayesinde intihar oranları azdır. Görülüyor ki azınlık durumunda olan bir dine bağlı toplulukta intihar oranları çok düşüktür.

Sonuç olarak Avrupa toplumlarının intihar istatistiklerine bakıldığında Katolik toplumlarda intihar oranı düşük, Protestan toplumlarda ise yüksektir. Aynı

zamanda birçok toplumda azınlık durumunda olan Yahudilerin ise birbirlerine kenetlendikleri ve intihara daha az meyilli oldukları sonucu çıkmıştır. Yahudilerin eğitim durumlarının da azınlık olmalarıyla doğrudan ilişkisi olduğunu savunmuştur. Okuma-yazma oranının hemen hemen her toplumda en fazla olduğu grup Yahudilerdir. Ama yapılan araştırmada Protestanların azınlık olduğu yerlerde de intihar eğilimlerinin azaldığı da bir başka ayrıntıdır. Ve aynı zamanda okuma-yazma ve bilime yönelik ilgide dini ve etnik kökeni ne olursa olsun azınlık olan toplumda daha fazla olduğu ortaya koyulmuştur.

Durkheim dinin oluşturduğu toplumun intiharı engellemede yalnız olmadığını ayrıca aile ve siyasal toplumun da varlığına işaret eder. Durkheim yalnızca istatistiksel sayılara bakılarak intiharların bekarlardan çok evlilerde olduğu bilgisinin a priori bir bilgi olduğunu savunur. Bu yaygın ve yanlış bilgi bekarların yalnız bir yaşam sürmenin kolaylığını yaşamalarından ileri geldiğini söyler.

Durkheim evliliğin intihar tehlikesini yarıya yakın bir ölçüde azalttığını söyler. Durkheim evlilik ve bekarlık arasındaki intihar durumunu daha iyi gözlemlemek için yaş araklılarının intihar istatistiklerini de bilmenin faydalı olacağını düşünür ve her yaş kümesinin intihar oranını ayrı ayrı inceler. Buradan hareketle Durkheim, evli kadınların evli erkeklere göre daha fazla intihar ettiği çıkarımına Fransa üzerinden bulunur. Fransa’da kadınların intihar oranının erkeklerin oranına yaklaştığı en fazla dönem evli oldukları dönemdir. Dullara da değinen Durkheim, dulların bekarlara göre daha az intihar ettikleri sonucuna varmıştır. Ayrıca çocuklu evli kadınların çocuksuz olanlara göre de intihar oranları düşüktür. Durkheim evli kadınların bekar olanlara oranla intihar oranlarının yüksek olmasını evliliğin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerine dayandırmaktadır. (Durkheim 2014: 202-210)

Durkheim’ın intihar ve aile karşılaştırmasındaki bir diğer konusu ailenin büyüklüğü olmuştur. Büyük yani kalabalık ailelerde küçüklere nazaran intihar oranları daha düşüktür. Durkheim oranların bu denli az olmasını büyük ailelerde paylaşılacak anılar ve duyguların küçük ailelere göre fazla olmasına bağlar. O’na göre ortak duyguların güçlü olduğu kümelerde, her bireysel bilincin bunları duyma ölçüsü öbürkülerinde yankılanır. İşte bu nedendir ki, bir kalabalık ne kadar büyükse orada boşalan tutkuların şiddetli olma olasılığı da o ölçüde yüksektir. Bundan dolayı az üyeli bir ailede ortak duygular, anılar çok yoğun olamazlar; çünkü onları tasarlayacak ve paylaşarak güçlendirecek yeter sayıda üye bilinci yoktur. Burada, bir kümenin üyelerini birbirine bağlayan, onlardan sonra da varlığını sürdürerek kuşaklar arasında köprü kuran güçlü gelenekler oluşamaz. (Durkheim 2014: 225-227)

Durkheim son olarak aile ile görüşlerini şu şekilde özetlemektedir: Aile intihara karşı güçlü bir koruyucu olduğu gibi, kuruluşu ne denli sağlamsa bu koruma gücü de o ölçüde yüksek olmaktadır. (Durkheim 2014: 227-228)

Durkheim siyasetin getirisi olan toplumsal hareketlerin intiharlar üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu savunur. Toplumların oluşma ve merkezileşme döneminde intiharların seyrek, toplumlar çözüldükçe de intiharların fazla olmasını buna bağlamaktadır. Eski Yunan ve Roma'nın yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'nu da çözülen toplum örneğine dahil etmektedir. (Durkheim 2014: 228)

Büyük siyasal çalkantıların etkilerine değinen Durkheim, bu etkilerin çevreden merkeze gittikçe daha fazla hissedildiğini belirtir. Durkheim tarihteki büyük bunalımlardan ve kitlesel savaşları intihar oranları üzerinden incelemiştir. Ancak intiharların bunalım ve dönemlerinde artması beklenirken tam tersi artmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebini ise siyasal toplumun birleştirici etkisine bağlar. Büyük toplumsal sarsıntılar, büyük yığınsal savaşlar, ortak duyguları ayağa kaldırmakta, yan tutma duygusunu ve yurtseverliği, siyasal ve ulusal inancı uyarmakta ve faaliyetleri tek bir amaç üzerinde toplayarak hiç olmazsa bir süre için toplumda daha güçlü bir bütünleşme sağlanmaktadır. (Durkheim 2014: 229-235)

Görüldüğü üzere insanlar daha fazla birlik beraberlik duymaları gerektiği zamanlarda intihar oranları azalmaktadır. Bencil intiharların, din, aile ve siyasi toplum ile doğrudan bir ilişkisi vardır. Durkheim'a göre dinsel topluluk gibi aile ve siyasi topluluklarda sıkı bir şekilde bütünleştiklerinde intihar oranları büyük oranda azalmaktadır. Bu çıkarımlardan intiharın, bireyin içinde yer aldığı toplumsal kümelerin bütünleşmişlik ölçüsüyle ters orantılı olarak değiştiği sonucuna varırız.

Durkheim yalnız ve bencil yapının insan doğasıyla çelişkili olduğunu ve insanı insan yapan şeyin toplum olduğunu savunur. Bütün bu manevi yaşam, kozmik çevrenin değil, toplumsal çevrenin istekleri üzerine oluşup gelişmiştir. Bireyi başkasına yönelten bu duyumsama ve dayanışma duygusu toplumun etkisiyle oluşmuştur; bireyleri kendi tasarımına göre biçimlendirerek, onlara davranışlarını yöneten dinsel, siyasal, ahlaki inançları benimseten toplumdur; birey, toplumsal rolünü yerine getirebilmek için zekasını geliştirmek istemektedir ve ona bu gelişme için gerekli araçları kendi bilgi hazinesinden sağlayan yine toplumdur. (Durkheim 2014: 239)

Sonuç olarak Durkheim bencilliğin intiharları doğuran temel sebep olduğunu ortaya koyar. Bu durumda insanı yaşama bağlayan bağın gevşemesinin nedenini topluma bağlayan bağın gevşemesine bağlar. Özel yaşamın doğrudan doğruya intiharı esinlendirir gibi görünen ve onun belirleyici koşulları sayılan etkileri ise, gerçekte yalnızca rastlantısal etkenlerdir. Bireyin, koşullarından gelen en küçük sarsıntı karşısında yenik düşmesi, toplumun durumu onu intihara hazır bir yem kılmış olduğundan dolaydır. (Durkheim 2014: 243)

2.2.2.2. Elcil İntihar

Bu bölümde Durkheim, toplumla aşırı bütünleşmenin intihara etki edip etmediğini incelemektedir. Bencil intiharlarda gördüğümüz üzere aşırı bireyselleşme bireyi intihara götürmektedir. Peki insan toplumla aşırı biçimde bütünleştiğinde de kendini öldürür mü? Durkheim'a göre bu sorunun cevabı evettir. Çünkü eski çağlarda yaşamış toplumların inancına göre eğer, bir kişi eceliyle ölürse, ölümü beklerse bu o kişi için utançtır. Eğer savaşta ya da kabilenin uygun gördüğü şekilde ölür ise bu ölüm kutsaldır. (Durkheim 2014: 245-246)

Durkheim bu tip intiharları insanların mecbur oldukları için yapmadıklarını bunu bir ödev olarak gördükleri için yaptıklarını söyler. İlkel kabilelerde eğer kişi kendi doğal ölümünü beklerse o kişinin ölüm törenleri yapılmayacağı için bireyler intihara yönelmektedir. Aslında bu bir tercih gibi görünse de toplumun büyük bir baskısı vardır. Görüldüğü üzere aşırı bireyci bir tutum intihara sürüklerken aşırı toplumcu bir tutum da intihara sürüklemektedir.

Durkheim bu nedenle elcillikten ileri gelen intiharlara elcil intiharlar ismini verirken içinde bir zorunluluğu da barındırdığını ortaya koymak için zorunlu elcil intiharlar demektedir. Bu ayrımı yapmasının nedeni her elcil intiharın zorunluluktan kaynaklanmadığını belirtmek içindir. Toplum tarafından açıkça zorlanmayan seçim olanağı daha çok olan intiharların da olduğunu belirtmek için bu terim kullanılmıştır. Görüldüğü üzere elcil intiharların birçok çeşidi vardır. Bunlardan biri de saygınlık kazanmak için yapılan intihar türüdür.

Durkheim çağdaş toplumlarda bireyselliğin gelişmesinden dolayı elcil intiharlara çok rastlanmadığını bunun en fazla olduğu yerin ise ordu olduğunu belirtir ve toplumsal bağlılık açısından orduda olan intihara yönelir. Durkheim Avrupa ülkelerinde sivil ve asker intiharlarının karşılaştırıldığı istatistiklerden yararlanmaktadır. Bu tablolar sonucunda, Avrupa ülkelerinde genel bir olgu olarak, askerlerin intihara eğilimleri aynı yaştaki sivil bireylerden çok yüksektir. (Durkheim 2014: 258-259)

Görüldüğü üzere bencil intiharlar ve elcil intiharlar arasında çok büyük farklılıklar vardır. Durkheim birincisinin aşırı bireyselleşmeden ileri geldiği halde, ikincisinin bireyin çok yetersiz kalmasından ileri geldiğini düşünür. Bencil intiharların kimi noktalarda ya da hatta tümünden çözülmüş olan toplumun bireye kendisinden kurtulma izni vermesinden, elcilin ise onu çok sıkı bir biçimde kendisine bağımlı kılmasından ileri gelmektedir. Bencilliği, ben'in kendi yaşamını yaşadığı ve yalnız onun gereklerine uyduğu bir durum olarak tanımladığımız göre, elcillik de bunun tersi durumu, yani ben'in kendisine ait olmadığı, davranışlarının hedefinin kendisinin dışında, içinde yer aldığı kümelerden birinde bulunduğu durumu anlatır. (Durkheim,2014: 250) "İntiharın her türü, bir erdemin abartılmış ya da sapmış bir biçimdir. Ama bu durumda bunların ahlak anlayışını etkileme biçimi onları, ayrı

türlere ayırmayı haklı kılacak ölçüde birbirinden ayırt etmemektedir". (Durkheim 2014: 272-274)

2.2.2.3. Kuralsızlık İntiharı (Anomik İntihar)

Durkheim kuralsızlık intiharlarına toplumun düzenleyici gücünün altını çizerek giriş yapar. Durkheim'a göre toplum, yalnızca bireylerin duygu ve etkinliklerini eşitsiz bir yoğunlukta kendine çeken bir şey değildir. Toplumun düzenleyici gücünün gerçekleşme biçimi ile intiharların toplumsal oranı arasında bir ilişki vardır. (Durkheim 2014: 275)

Ekonomik bunalımların intihar eğilimleri üzerindeki etkisine değinen Durkheim, intiharların artış nedeninin direkt olarak yoksulluk olmadığına belirtir. Durkheim'a göre, bir ülkedeki gönenci birdenbire arttıran mutlu bunalımlar bile intiharı ekonomik çöküntüler gibi etkilemektedir. O'na göre eğer yoksulluk gibi insanları zorlayacak durumlar direk olarak intihara sebep olsaydı varlık ve refah zamanlarında da intiharlarda düşüş olması gözlemlenirdi. Ancak bu duruma rastlanmamaktadır. Bu çözümlemesine ise Durkheim, Prusya örneğini göstermiştir. Prusya'da temel besin kaynaklarının fiyatlarındaki düşüş intiharlarda da düşüşe sebep olmamakla birlikte artış gözlemlenmiştir. (Durkheim 2014: 277)

Köylülerin çok sıkıntılı bir yaşam sürdüğü İrlanda'da çok az intihar olduğuna değinen Durkheim, ekonomik sıkıntıların intiharı artırıcı etkisinin olmadığını örnekler ile ortaya koyar. İrlanda'nın yanında Kalabriya ve İspanya'da yoksullukla savaşılmaktadır ancak bu ülkelerde intihar yok denecek kadar azdır. Durkheim'a göre, yoksulluk intiharlar için koruyucu bir hal bile alabilmektedir.

Durkheim sonuç olarak, sınai ya da mali bunalımların intiharı artırması, bunların insanları yoksullaştırmasından dolayı değildir; çünkü gönenc bunalımları da aynı sonucu doğurmaktadır; asıl neden bunların birer bunalım olmaları yani toplu yaşamda düzensizliklere yol açmalarıdır. Her denge bozulması daha büyük bir rahatlığa, genel yaşamın canlılığında bir yükselmeye yol açtığı zaman bile insanları gönüllü ölüme iter. İster ani bir ekonomik gelişmeden, isterse beklenmedik bir yıkımdan ileri gelsin, toplum yapısında ciddi düzenlemelere her girişildiğinde, insanlar kendilerini daha kolay öldürüyorlar. (Durkheim 2014: 280-281)

Durkheim yaşamı iyileştiren bir şeyin nasıl olup da insanları intihara sürülebildiği sorusuna değinir. Hiçbir canlı varlığın, gereksinimleri olanaklarıyla yeterli bir orantı içinde olmadıkça mutlu olamaz diyen Durkheim'a göre, herhangi bir canlının gereksinimleri onun karşılayabileceğinden daha çok şey ya da başka bir şey gerektiriyorsa, sürekli bir sürtüşme içinde olurlar. Bu sürtüşmeler acı vermeden de işleyemezler. (Durkheim 2014: 281)

İnsan bedeni bir takım maddi ve manevi ihtiyaçlara gereksinim duyar. Bu ihtiyaçlar yaşamını idame ettirebilmesi için zorunludur. Ancak Durkheim insandaki

istek ve arzuların sınırsız olduğunu bu arzuların ise sınırlanmayacak olursa kendi kendisine işkence kaynağı olacağını belirtir. Durkheim sonu gelmeyen isteklerin insan benliğine zararlarını şu şekilde açıklar:

“Çünkü tanım gereği, sınırsız isteklerin doyurulması olanaksızdır ve doyumsuzluğun bir hastalık belirtisi sayılması nedensiz değildir. Hiçbir şeyle sınırlanmayan istekler daima ve sonu gelmez bir biçimde olanakları aşarlar; hiçbir şey onları yatıştırılmaz”. (Durkheim 2014: 283)

Tutku ve arzuların sınırsızlığı benlikte huzursuzluğa yol açtığı gibi telafisi imkansız sorunlara da yol açmaktadır. Tutkular sınırlı olduğu takdirde yetilerle uyum içinde bir anlamı olur. Durkheim bireyin tek başına kendi tutkularına bir sınır koyamayacağını bunun ancak dışarıdan bir güç ile mümkün olabileceğini söyler. İnsanın fiziksel gereksinimlerini düzenleyecek bir güce ihtiyacı vardır söz konusu bu güç ise manevidir ve o, toplumdur. Çünkü bireye üstün olan ve üstünlüğü onun tarafından kabul edilen tek güç toplumdur. Hukuk koyma ve tutkular için ötesine geçmemeleri gereken bir nokta belirtme yetkisi yalnızca topluma aittir. Kamu yararı adına her görevli kesimine ne ödül verileceğini değerlendirebilecek olan da yine yalnızca odur. (Durkheim 2014: 284-285)

Durkheim’a göre bunalım, güç ve servette beklenmedik bir artıştan kaynaklandığı durumda da ekonomik çöküntüyle aynı sonuçlar ortaya çıkar. Kuralsızlığı arada sırada şiddetli bunalımlar ortaya çıkarsa da, Durkheim’a göre zaman zaman intiharların toplumsal oranını değiştirebilir. Ama intiharların sürekli ve düzenli bir etkeni değildir. Ancak ticaret ve sanayi dünyasında kuralsızlık fiilen çok ağırlaşmış durumdadır. Bu sebeple ticaret ve sanayi sektörlerinde çalışan insanların intihar riskini daha fazla taşıdığı belirtilmektedir. Bunalım ve kuralsızlık durumu burada sürekli ve deyim yerindeyse normal bir şeydir. (Durkheim 2014: 291-293)

Sürekli olan kuralsızlık durumu bunalım ile birlikte yaşamayı alışkanlık haline getirmektedir. Görüldüğü gibi çağdaş toplumlardaki kuralsızlık, intiharların düzenli ve özel bir etkeni durumundadır; yıllık intihar tutarlarını besleyen kaynaklardan birisi budur. Bu nedenle öbürlerinden ayırt edilmesi gerekli yeni bir intihar türü karşısında bulunuyoruz. Aralarındaki fark, bu intihar türünün bireylerin topluma bağlanış biçiminden değil, toplumun bireyleri düzenleyiş biçiminden ileri gelmesidir. (Durkheim 2014: 296)

Kuralsızlık intiharları ile bencil intiharlar arasındaki fark ve benzerliklerin olduğunu savunan Durkheim’a göre, her iki intihar tipi de toplumun varlığını bireylere yeterince duyuramamasından ileri gelmektedir. “Ama toplumun fark edilmediği alan bu intiharların her birinde farklıdır. Bencil intiharlarda ortaklaşa etkinlikler bakımından toplum varlığı fark edilmemekte, böylece ortaklaşa çabalar amaç ve anlamdan yoksun kalmış olmaktadır. Kuralsızlık intiharlarında asıl olarak bireysel tutkular bakımından toplumun etkisi görülmemekte, böylece onları

düzenleyecek hiçbir sınırlayıcı güç ortada kalmamaktadır. Sonuç olarak, aralarındaki ilişkiye karşın, bu iki tür yine de birbirinden bağımsız kalmaktadır. Bizde bulunan toplumsal nitelikteki her şeyi topluma bağlayabilir, ama yine de isteklerimizi sınırlamasını bilmeyebiliriz; bencil olmadan kuralsızlık durumunda yaşayabileceğimiz gibi kuralsızlık durumu olmadan bencil olabiliriz. Bundan başka, bu iki tür intihara yönelenler asıl olarak farklı toplumsal çevrelerden gelmektedirler; birisi kafa işlerine dayalı meslek üyelerinde, yani insanların düşündüğü çevrelerde, öbürü ise ticaret ve sanayi dünyasında yaygındır”. (Durkheim 2014: 297)

Durkheim’a göre, intiharlara yalnızca ekonomik bunalımlar sebep olmamaktadır. Ekonomik bunalımlar kadar önemli olan eşlerden birinin kaybı üzerine başlayan dulluk durumudur. Durkheim’a göre, ailede eşlerden birinin kaybı kuralsızlığa yol açmaktadır. Bu durumda, yaşamda kalanı etkileyen bir aile yıkımı ortaya çıkmaktadır. Durkheim geride kalanın bu yeni duruma alışmamasından dolayı çok kolay biçimde canına kıyabileceğini öne sürmektedir. Ayrıca boşanmış insanların da intiharlar konusunda hemen hemen aynı eğilimi gösterdiklerini savunmaktadır.

Durkheim’ın Avrupa odaklı intihar istatistiklerinden edindiği verilere göre; boşanmış erkekler evli erkeklere göre daha fazla intihar eğilimi içerisindeyken, evli kadınların da boşanmış kadınlara göre daha fazla intihar riski taşıdığını belirtmektedir. Burada boşanma durumu erkekler için risk faktörü oluştururken kadınlarda oluşturmamaktadır. Evlilik kurumunun erkekler için daha elverişli olduğunu savunan Durkheim, şu çıkarımda bulunmaktadır:

“Boşanma ne kadar çok uygulanıyorsa evlilik intihar bakımından kadın o kadar çok korunmakta, boşanma ne kadar az görülüyorsa evliliğin kadını koruması da o kadar azalmaktadır”. (Durkheim 2014: 311)

Görüldüğü üzere bencil intiharlar, insanların aşırı bireyciliğinden kaynaklanırken, elcil intiharlar ise insanların aşırı toplumsallaşmasından kaynaklanmaktadır. Kuralsızlık (anomik) intiharların sebebini ise insanların ve toplumların yaşamalarında değişime sebep olacak ani hareketlenmeler sebep olmaktadır. Bu hareketlenmeler ister insanların yararına olsun isterse olmasın her iki nedende de olumsuz sonuçlanmaktadır. Ekonomik bunalımlar, ekonomik kalkınmalar, evlilikler, boşanmalar, aile içi değişimler gibi bireylerin yaşamlarını etkileyen durumlar, sebebi ne olursa olsun insanları intiharlara yöneltmektedir.

2.2.2.4. İntiharın Toplumsal Ögesi

Yaşamın en değişik, hatta birbiriyle en çelişkili olgularının direk olarak intihar ile ilişkilendirilmesi intiharların nedenlerini anlamayı zorlaştırmıştır. İntiharların ilk bakışta nedeni olarak üzüntü, düş kırıklığı ve bunalımlar gösterilmektedir. Ancak Durkheim’a göre hiçbir düş kırıklığı insanın yaşamına son verecek dereceye götüremez. Öyle görülüyor ki yaşamın en rahat ve kolay olduğu

dönemler en sıkıntılı dönemlerine göre insanları daha fazla intihara sürüklemektedir. Durkheim bu durumu şu şekilde özetlemektedir: “ İnsanı kendi kendisine karşıt kılan şey, daha çok son derece rahat yaşam koşulları olmasıdır”. (Durkheim 2014: 344)

İntihar edenin kişisel durumunun, intihar kararında etki oranı çok düşüktür. Durkheim intiharın, belli bir huyun ürünü, sinir bozukluğuyla görülen ve onunla aynı etkenlere bağlı olan bir durum olmaktan çok uzak olduğunu savunur. İntiharların toplumsal oranları ise bireysel nedenler ile açıklanamayacak kadar kendine özgü bir yapıdır. Çünkü kimi durumlarda bireysel intihar oranları ile toplumsal intihar oranlarının aynı bölgede olsa dahi taban tabana zıtlık gösterdiği örnekler mevcuttur. Durkheim, bireyi bir yana bırakıp, her toplumdaki intihar eğiliminin nedenlerini doğrudan doğruya toplumların kendi yapılarında aramamız gerektiğini ve ancak bu sayede gerçek sonuçlara ulaşabileceğimizi ileri sürmektedir. Öyleyse her toplumda, insanları kendilerini öldürmeye iten belli bir enerjiye sahip ortaklaşa bir güç vardır. (Durkheim 2014:346)

Durkheim tüm toplumda var olan intiharların temelini oluşturan üç unsur olduğunu ve intiharların niteliğini bu üç unsurdan hangisi daha ağır basıyorsa onun oluşturduğunu savunmaktadır. O’na göre üç unsur şu şekildedir:

1. Toplumunu oluşturan bireylerin niteliği,
2. Bu niteliklerin bir araya geliş biçimi, yani toplumsal örgütlenişin niteliği,
3. Ulusal, ekonomik vb. bunalımlar gibi toplu yaşamın anatomik kuruluşunu değiştirmeksizin işleyişini bozan geçici olaylar.

Demek ki herhangi bir etkisi olan tek şey insanlığın genel özellikleridir. Bu özelliklerin değişebilmesi için bir ulusun yaşayabileceğinden daha uzun yüzyıllar gereklidir. (Durkheim 2014: 372)

Durkheim değişik toplumların benimsediği yasaklayıcı tutumlardan yola çıkarak intiharla ilgili yasamanın iki dönemden geçtiğini belirtmektedir. Durkheim ikiye ayırdığı bu dönemleri şu şekilde aktarmaktadır:

“Birincisinde bireyin kendisini, kendi kararıyla yok etmesi yasaklanmıştır; ama devlet ona bu izni verebilir. Edim yalnız bütünüyle bireylerin işi olduğu ve ortaklaşa yaşamın organları ona katılmadığı zaman ahlakdışı sayılmaktadır. Belli koşullarda toplum bir tür çaresiz kalmakta ve ilke olarak yasakladığı şeyi bağışlamaya razı olmaktadır. İkinci dönemde, intiharı reddetme kesin ve istisnasızdır. Bir insan yaşamını harcama yetkisi, bir suçun cezası olma durumu dışında artık yalnız ilgili bireylere değil, topluma bile tanınmamaktadır”. (Durkheim 2014: 385)

Durkheim artık ne bireye ne de topluma intihar etme hakkı tanınmadığını ve bu durumun geçmişten günümüze kadar gevşemeyip aksine daha da katı bir durum halini aldığını savunmaktadır. “Öyleyse, kamu vicdanı bugün bu konuda daha az

kesin kesin-tutumlu görünüyorsa, bu sarsıntı durumu rastlantısal ve geçici nedenlerden ileri geliyor olmalıdır; çünkü, ahlaki evrimin yüzyıllar boyunca aynı yönde ilerledikten sonra böylesine geri bir duruma düşmesi her türlü olasılığın dışındadır”. (Durkheim 2014: 385)

Durkheim eskiden intihar davranışı devlete karşı işlenmiş bir suç gibi görülürken şimdilerde dine karşı işlenmiş yani Tanrı’ya yapılmış bir kusur olduğunu belirtmektedir. Bu değişimin nedeni ise halkların devlet anlayışlarının değişmesi değil insanların kişiliği konusunda oluşturdukları yeni anlayıştır. Bu nedenle intiharın yasaklanması toplum ya da devletlerin istediği bir şey olduğu için değil, bireyin kendine verilen değer en üst seviyeye çıktığı içindir. İntihar etmek en başta kendimize yapacağımız bir saygısızlık olduğu için reddedilmektedir.

Durkheim, insan kişiliğine verilen değer toplumlar tarafından nasıl bir rol üstlenerek dinsel güç ile bağlantılandığını şu şekilde özetlemektedir: “Toplumların yoğunluğunun ve hacminin arttıkça daha karmaşık olurlar, iş bölünür, bireysel farklar çoğalır ve aynı bir insan kümesinin tüm üyeleri için, hepsinin insan olması dışında, artık hiçbir ortaklaşa şeyin kalmadığı anın yaklaştığı görülür. Bu koşullarda toplumsal duyarlılığın, bütün gücüyle, kendisine kalan bu biricik konuya sarılması ve bizzat bu yolla ona her şeyin üstünde bir değer vermesi kaçınılmaz olur. İnsan kişiliği bütün yürekleri aynı biçimde etkileyen tek şey olduğuna göre, bütün gözlerde olağanüstü bir önem kazanmasına olanak yoktur. Böylece bütün insani amaçların üstüne yükselir ve dinsel bir nitelik alır”. (Durkheim 2014: 389)

Bu tutum bencil intiharlar kısmına benziyor gibi görünse de farklılık göstermektedir. Bencil intiharlar tek tek bireylerin kişiliğinin değerinden bahsederken burada insan kişiliğinin değerinden bahsedilmektedir. İnsan kişiliği Durkheim’a göre toplumda en çok saygı gören bir şeydir. Bir nevi insanlık dinidir. Bu nedenle intihar davranışı toplumun kendisinden dahi üstün gördüğü bir şeye zarar vermesi bakımından nasıl meşru görülebilir? İnsanın kendine zarar vermesinin sonucu yalnızca kendisinde bitmeyip toplumun üstün bir değer olarak gördüğü her şeye de zarar vermektedir. Hem suçlunun hem de kurbanın aynı kişi olması toplumu soyutlamayıp tüm ahlak ve değer yargılarını ilgilendirmektedir. Durkheim bu noktada ödün verildiğinde bir toplumun çok fazla yaşayamayacağını eski gücünü kaybedeceğini belirtmektedir.

Bu minvalde, Durkheim’ın intihar kuramını genel olarak değerlendirecek olursak, intihar davranışını belirleyen esas sebep toplumun kendisinde yatmaktadır. Durkheim, intihar eyleminin psikolojik ve biyolojik etkenlerinin etkisinden çok bireyin toplumla olan ilişkisinden kaynaklandığını ve bireysel bir eylem olan intiharın, toplumsal dayanışmanın yetersiz olduğu alanlarda kendini gösterdiğini ortaya koymuştur.

Her toplumun kendine özgü değişimleri ve dönüşümleri vardır. Toplumun genelini ilgilendiren bu durumlar intiharların da temel belirleyici etkenleridir. Savaş, göç, ekonomik bunalımlar, ekonomik dönüşümler, refah seviyesinin artması gibi büyük çaplı olaylar toplumsal yapının hareketlerinde değişken olarak rol oynarlar. Durkheim toplumun temelini oluşturan aile, evlilik, siyasal ve dinsel bağlar gibi kurumların bu büyük dönüşümler ile ilişkisinin intihar davranışına yansımaları daha açık bir şekilde ortaya koymak için intiharı bencil, elcil ve anomik olarak kategorize etmiştir.

Sosyal bütünleşmenin az olduğu bireyciliğin fazla olduğu yerlerde olan intiharları bencil olarak nitelerken aşırı toplumsallaşmanın da elcil intiharları doğurduğunu savunan Durkheim, anomik intiharları da bireyler üzerinde kurallardan ve düzenlemelerden yoksun olmakla ilişkilendirir. O'na göre, intiharın doğrudan nedenleri olduğu sanılan özel olayların etkisi, yine toplumun manevi durumundan kaynaklanır. Çünkü intihar edenin manevi durumunu toplumun manevi durumu oluşturmuştur. Bu sebeple toplumsal yapının bütünleşme, düzen ve kurallardan yoksun olması intihar davranışının artmasına neden olacaktır.

Her türlü değişken (yaş, cinsiyet, evlilik-bekarlık, düşük-yüksek gelir, psikolojik rahatsızlıklar vs.) intihara sebep olabilir. Ancak bu değişkenlerin bireyi hangi yoğunlukta etkilediği önemlidir. Bu yoğunluğu belirleyen ise yine toplumun kendisidir. Durkheim'ın İntihar Kuramı intiharın biyolojik ve psikolojik etkilerini yadsımadan bu etkilerin toplumsal boyutuyla olan ilişkisine de temel olarak kanıtlanabilir veriler ortaya koymaktadır. Toplum ve bireyi intihar paydasında birleştiren ilk kişi olma özelliği ile Durkheim sosyoloji alanında büyük bir öncü olmaktadır. Bu alandaki incelemesi halen geçerliliğini korumakta ve örnek alınmaktadır.

Durkheim'ın intihar çözümlerinde görülüyor ki; çok fazla bireyselleşen, çok fazla toplumla bütünleşen kişilerde intihar riski fazladır. Bekar erkekler evli erkeklere göre daha fazla, evli kadınlar da bekar kadınlara göre daha fazla intihar etmektedirler. Hiçbir dine mensup olmayan ya da dinsel öğeleri katı olmayan bir dine mensup olan kişilerde intihar riski fazladır. Kırsal bölgelerde akrabalık ilişkilerinin sağlam olduğu dinsel öğretilere sıkı sıkıya bağlı kişilerde intihar oranları çok az rastlanmaktadır. Görülüyor ki intiharları tek bir nedenden değil de birçok değişkenle birlikte ele alınca toplumsal öğelerin intiharlar üzerindeki etkisi daha net anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda sonraki bölümde Durkheim'ın intihar üzerine yapmış olduğu bu incelemelerin günümüz toplumlarında ne düzeyde geçerli olduğunu istatistiksel veriler ile ortaya koymaya çalışacağız. Dünya ülkelerinin intihar oranlarını ortaya koyduktan sonra 2000 yılı sonrası Türkiye'nin intihar oranlarını diğer ülkelerin intihar oranlarıyla karşılaştırmalı olarak sosyolojik analize tabi tutacağız.

3. BÖLÜM: DÜNYA ÜLKELERİNİN İNTİHAR ORANLARI

Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu araştırmalara göre her yıl 800 000'e yakın kişi intihar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Her yıl intihara teşebbüs oranları bir önceki yıla nazaran dünya genelinde artış göstermektedir. Ülkelerin nüfus yüzdelerine bakıldığında bu teşebbüsler ciddi bir yere sahip olup, ölüm istatistiklerinde önem teşkil etmektedir. Özellikle genç nüfus açısından risk oluşturan intihar, 15-29 yaş aralığında en yüksek ikinci ölüm nedenidir. (Dünya Sağlık Örgütü)

Tablo 1: Dünya Ülkelerinin 2000, 2005, 2010 ve 2015 Yılı İntihar Oranları

Ülkeler	Kaba İntihar Oranı (100.000)			
	2015	2010	2005	2000
Afganistan	5.5	5.2	5.4	4.8
Arnavutluk	4.3	5.3	6.3	6.0
Arjantin	14.2	12.9	12.2	13.3
Ermenistan	5.4	5.3	4.5	4.0
Avustralya	11.8	12.1	11.9	13.4
Avusturya	16.4	16.0	17.1	19.8
Azerbaycan	3.3	3.6	3.4	2.5
Belarus	22.8	27.9	36.1	41.9
Belçika	20.5	20.3	20.5	22.6
Bosna-Hersek	6.0	6.0	8.0	9.8
Brezilya	6.3	5.9	5.9	5.2
Bulgaristan	15.9	15.5	17.0	20.4
Kanada	12.3	12.7	12.6	12.4
Şili	9.9	12.0	10.3	10.8
Çin	10.0	9.8	9.9	11.0
Kolombiya	6.1	6.8	5.6	5.8
Hırvatistan	17.5	18.4	20.1	21.1
Küba	14.1	14.6	13.0	16.4
Kıbrıs	4.7	4.8	2.1	1.9
Çek Cumhuriyeti	13.7	15.0	16.0	16.5
Kuzey Kore	15.8	19.0	20.9	19.0
Danimarka	12.3	11.7	14.7	15.5
Mısır	2.6	2.5	2.7	2.9
Finlandiya	16.3	18.5	20.0	24.3
Fransa	16.9	18.4	19.2	20.2
Almanya	13.4	13.5	13.6	14.6
Yunanistan	4.3	4.0	3.9	3.9
Haiti	11.2	9.6	8.7	8.7

Macaristan	21.6	25.5	26.3	32.4
İzlanda	13.1	12.9	11.5	14.3
Hindistan	15.7	17.1	17.5	17.8
Endonezya	2.9	3.1	3.2	3.1
Iran	3.6	6.1	9.6	8.9
Irak	3.0	2.6	2.4	2.8
İrlanda	11.7	11.6	11.5	12.5
İsrail	5.5	6.9	7.2	7.3
İtalya	7.9	7.0	7.2	7.5
Jamaika	1.4	0.5	1.9	0.2
Japonya	19.7	24.3	24.7	24.4
Kazakistan	27.5	26.6	30.5	38.0
Kenya	6.5	6.7	6.7	6.8
Kuveyt	4.0	3.5	2.7	2.7
Kırgızistan	7.4	8.7	10.9	12.3
Letonya	21.7	23.2	27.5	36.5
Litvanya	32.7	33.9	41.2	50.1
Lüksemburg	11.1	11.8	13.2	15.9
Meksika	5.0	4.2	4.0	3.4
Moğolistan	28.3	32.9	31.6	27.1
Hollanda	11.9	9.8	9.8	9.7
Yeni Zelanda	12.6	12.7	13.0	12.5
Nijerya	9.9	9.8	9.5	9.9
Norveç	10.9	11.7	11.9	13.2
Pakistan	2.1	2.1	2.3	2.6
Papua Yeni Gine	10.3	9.6	9.1	10.9
Polonya	22.3	23.1	22.4	20.7
Portekiz	13.7	13.5	10.9	7.4
Katar	6.4	7.1	3.5	3.3
Güney Kore	28.3	34.1	27.2	14.8
Romanya	11.7	14.0	12.4	13.0
Rusya	20.1	25.7	33.6	38.7
Suudi Arabistan	3.4	3.5	2.9	2.9
Sırbistan	17.0	16.4	19.3	20.9
Slovenya	21.4	20.6	26.5	31.8
İspanya	8.5	6.9	7.9	8.4
Sri Lanka	35.3	28.6	30.5	36.4
İsveç	15.4	14.6	15.7	15.1
İsviçre	15.1	14.6	19.3	20.6
Suriye	2.7	2.3	1.9	2.0
Tayland	16.0	15.8	13.1	10.7
Makedonya	8.1	6.0	7.3	7.8
Türkmenistan	10.0	9.9	11.3	8.6
Ukrayna	20.1	22.5	26.0	37.0
Arap Emirlikleri	2.9	3.5	3.2	4.2
Birleşik Krallık	8.5	7.7	8.0	8.8
ABD	14.3	13.0	11.7	10.8

Uruguay	17.0	16.4	14.9	16.3
Özbekistan	9.3	6.9	6.3	7.7
Yemen	8.2	8.5	8.0	7.1
Zimbabve	10.5	11.2	11.3	12.1

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü Resmi Web Sitesi, 01.01.2018

İntihar oranları istikrarlı bir toplumsal düzene sahip ülkelerde belirgin bir artış göstermekteyken, daha istikrarsız ülkelerde dalgalı bir seyir izlemektedir. 2015 yılında dünya genelinde yaklaşık 788.000 kişi intiharla yaşamına son vermiştir. Bu, her yıl 100.000 nüfusa karşılık ortalama 10.7 intihar oranına işaret ediyor. 2015’de Avrupa en yüksek intihar oranları ile kıtalar arasında birinci sıradadır. Son sırayı ise Doğu Akdeniz almaktadır. Bu ise Durkheim’dan hareketle dini inancın intihar eğilimine etkisine dair belirgin bir örnek durum oluşturmaktadır. Bu bölgelerdeki yaygın dinlerin farklılığı intihar oranlarındaki bariz farkı doğurmuştur.

Tablo 2: Dünyanın Bölgelere Göre İntihar Oranları, 2000-2015

Bölgeler	2015	2010	2005	2000	
Afrika	8.8	-	-	-	
Amerika	9.6	-	-	-	
Güney-Doğu Asya	12.9	-	-	-	
Avrupa	14.1	-	-	-	
Doğu Akdeniz	3.8	-	-	-	
Batı Pasifik	10.8	-	-	-	
Küresel	Toplam	10.7	11.2	11.6	12.2
	Erkek	13.6	14.2	14.7	15.6
	Kadın	7.8	8.3	8.5	8.8

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü Resmi Web Sitesi, 01.01.2018

2000 yılından 2015 yılına kadar dünya genelinde erkekler kadınlardan her zaman daha fazla intihar oranına sahip olmuştur. 2015 intihar verilerinde dünyada en fazla kullanılan intihar yöntemleri ise zehir, asma ve ateşli silahlar ile yaygınlık kazanmıştır. Geçimini tarımla sağlayan fakir ülkelerde intiharlarda en fazla kullanılan yöntem zirai ilaç kullanımı olmuştur. Bu bölgelerdeki intiharların temel sebepleri geçim sıkıntısı, işsizlik, toplumsal karmaşalar gibi nedenler olmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü 21. yüzyılda en fazla intihar riski taşıyan kişilerin, gelişmiş ülkelerde depresyon içerisinde olan ve alkol bağımlılığı olan kişiler olarak tespit etmiştir. Gelişmiş ülkelerin sıkı çalışma temposu birçok çalışmanı intihara

sürüklemektedir. Çalışma alanlarındaki sıkı tempo sonucunda stres ve kaygı bozukluğu yaşam zorluklarıyla baş edememe düşüncesi insanlarda baş ağrısı ve depresyon gibi kronik rahatsızlıklara yol açmaktadır. (Dünya Sağlık Örgütü)

Henry ve Short'a göre çalışma yaşamında yaşanan stres ve statülerde yaşanan herhangi bir kayıpta insanlar intihar davranışına kolayca yönelebilmektedirler. İş hayatında olası statülerinin korunması ve sürekli bir yükselme arzusu beraberinde agresifliği de arttırdığı için bu durum yine intiharla sonuçlanabilir. Bu sebeple statü bakımından üst düzeyde olan kişiler intihar riski taşıyan kişilerdir. (Lester vd. 2016: 274)

Buna ek olarak, çatışma, afet, şiddet, istismar veya kayıp ve bütünleşememe hissi intihar davranışı ile güçlü bir şekilde ilişkilidir. Ayrımcılık mağduru, mülteci ve göçmenler gibi savunmasız gruplar arasında intihar oranları da yüksektir. Gelişmiş modern ülkelerde bir diğer önemli risk faktörü ise cinsel yönelimleri toplumun genelinden farklı olan gruplarda ortaya çıkmaktadır. Bu gruplar lezbiyenler, geyler, biseksüeller, transeksüeller ve diğerleridir. (Dünya Sağlık Örgütü)

Tablo.1'de, 21. yüzyılın başı olan 2000 yılından başlayarak 5'er yıl aralıkla dünya ülkelerinin intihar oranları 2015 yılına kadar verilmiştir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; 21. yüzyılda dünya ülkelerinde intihar oranları 2000 yılından 2015 yılına kadar artış gözlemlenmiştir. Bu duruma istisna göstereceğimiz ülkeler de vardır ancak çoğunlukta yıllar bazında artma kaydedilmiştir.

Çalışmamızın bu kısmında ülkelerin 2015 yılındaki nüfuslarını da alarak intihar oranlarını yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırdık. Bu gruplandırma ile ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri ve dinsel inanış biçimlerini karşılaştırmaya çalışacağız. Gruplandırma yöntemi ile daha rahat sonuçlar ortaya koyulduğu için böyle bir yöntem belirledik. Karşılaştırmamız sonucunda farklı toplumların ekonomik ve dinsel yapılarının intihar oranlarına ne denli etki ettiğini sosyolojik bir bakış açısıyla ortaya koymayı hedeflemekteyiz.

3.1. Ülkelerin İntihar Oranları ile Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki

Ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri, bir yıl içinde üretilen toplam üretimin toplam geliridir. Ortaya çıkan gelirin toplam nüfusa bölünmesi sonucuyla kişi başına ne kadar düştüğü öğrenilir. Bu rakamlar bize gelir dağılımının hangi düzeyde olduğunu göstermese de o ülkenin ekonomik yapısı hakkında fikir vermektedir.

Ülkelerin dinleri ve intihar oranlarını karşılaştırmak için de söz konusu ülkelerde çoğunluğun inandığı dini/mezhebi ele almamız gerekmektedir. Bu vesileyle nüfusun %80'den fazlasının mensup olduğu dinleri/mezhepleri genel inanış

biçimi olarak alıp, tek bir din/mezhep olarak kullandık. Birden çok dine/mezhebe inanan %80'in altındaki inançları çoğunluğun inandığı inançlar olarak alıp tabloya kaydettik. Buna göre 21. yüzyılda ülkelerin intihar oranlarını etkileyen ekonomik ve dinsel yapılar şu şekildedir:

Yüksek İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015

Tablo 3:

Sıra	Ülke Adı	İntihar Oranı (100.000)	Tahmini Toplam Nüfus (1000)	Milli Gelir (Kişi Başına)	Dinsel İnanç
1-	Sri Lanka	35.3	20,966	3.770\$	Budist-Hindu
2-	Litvanya	32.7	2,872	14.260\$	Katolik-Ortodoks
3-	Güney Kore	28.3	51,014	27.110\$	Herhangi Bir Dine İnanmayan- Protestan-Budist
4-	Moğolistan	28.3	2,976	3.950\$	Budist-Herhangi Bir Dine İnanmayan
5-	Kazakistan	27.5	17,544	10.430\$	İslam
6-	Belarus	22.8	9,489	5.940\$	Ortodoks-Katolik
7-	Polonya	22.3	37,986	12.560\$	Katolik
8-	Letonya	21.7	1,977	13.610\$	Lutheryan-Ortodoks
9-	Macaristan	21.6	9,843	12.340\$	Katolik-Kalvinist-Lutheryan
10-	Slovenya	21.4	2,063	20.890\$	Katolik-İslam-Ortodoks
11-	Belçika	20.5	11,274	40.510\$	Katolik-Herhangi Bir Dine İnanmayan
12-	Rusya	20.1	144,096	9.520\$	Ortodoks-İslam
13-	Ukrayna	20.1	45,154	2.140\$	Ortodoks
14-	Japonya	19.7	127,141	34.490\$	Şintoizm-Budizm
15-	Hırvatistan	17.5	4,203	11.640\$	Katolik
16-	Uruguay	17.0	3,431	15.370\$	Katolik-Mezhep Farkı Gözetmeyen
17-	Sırbistan	17.0	7,095	5.240\$	Ortodoks
18-	Fransa	16.9	66,624	37.840\$	Katolik-İslam
19-	Avusturya	16.4	8,633	43.710\$	Katolik-Protestan
20-	Finlandiya	16.3	5,479	42.50\$	Lutheryan-Ortodoks

21-	Tayland	16.0	68,657	5.80\$	Budist
22-	Bulgaristan	15.9	7,117	7.020\$	Ortodoks-İslam
23-	Kuzey Kore**	15.8	25,243	1.800\$	Budist-Konfüsyüsçülük
24-	Hindistan	15.7	1,309,053	1.630\$	Hindu-İslam
25-	İsveç	15.4	9,799	50.320\$	Lutheryan- Diğer Dinler
26-	İsviçre	15.1	8,282	82.440\$	Katolik-Protestan
27-	ABD	14.3	320,896	56.440\$	Protestan-Katolik- Diğer Dinler
28-	Arjantin	14.2	43,417	19.930\$	Katolik
29-	Küba ***	14.1	11,461	18.240\$	Katolik
30-	Portekiz	13.7	10,358	19.220\$	Katolik
31-	Çek Cumhuriyeti	13.7	10,546	17.730\$	Herhangi Bir Dine İnanmayan-Katolik
32-	Almanya	13.4	81,686	41.340\$	Herhangi Bir Dine İnanmayan-Katolik-Protestan
33-	İzlanda	13.1	330	50.470\$	Lutheryan-Herhangi Bir Dine İnanmayan

Kaynak: World Bank Resmi Web Sitesi, İnternationalMonetaryFund Home Page Resmi Web Sitesi,Central IntelligenceAgencyPage Resmi Web Sitesi,01.01.2018

*Birim değeri olarak Amerika Birleşik Devletleri Doları temel alınmıştır.

**Kuzey Kore'nin yalnızca 2011 yılı verilerine ulaşılmıştır.

*** Küba'nın yalnızca 2011 yılı verilerine ulaşılmıştır.

Yüksek intihar oranlarına sahip ülkelerin dinsel inanç ve kişi başına düşen milli gelirlerini incelediğimizde belirgin bir ayrım yapılamayacağı açıkça görülmektedir. Öyle ki ne inançlar bakımından intiharların yoğunlaştığı tek bir inanç olmamakla birlikte ekonomik yapılarda da zengin-fakir ayrımı yapılmasına olanak sağlamamaktadır. Ancak Hristiyan mezhepler (özellikle Katolikler) ve Uzakdoğu dinlerine mensup ülkelerin milli gelirlerinden bağımsız intihar oranları diğer inançlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Sonrasında herhangi bir dine inanan grupların fazla olduğu ülkeler gelmektedir. Bu grupta İslam inancına sahip tek ülke Kazakistan'dır.

Katoliklik inancına bağlı ülkelerde intiharların yüksek oluşu Durkheim'ın tezine ters düşmektedir. Durkheim'a göre hangi ulusal kökünde olursa olsun

Katoliklik kantonlarda intiharlar Protestan kantonlardakinden 4-5 kat daha azdır. İstatistiklerden yola çıkan Durkheim, dinsel inancın etkisinin diğer bütün etkileri bastırıldığı savunur. (Durkheim 2014:166) Katolik inancına mensup ülkelerin intihar oranlarına baktığımızda, dinlerin geçirmiş olduğu dönüşümleri yok sayarsak, 21. yüzyılda Durkheim'ın net bir şekilde yanıldığı söyleyebiliriz. Bilindiği üzere her şeyi bilimselliğe, sorgulamaya oturtan modernizm geleneği dinler üzerinde de sorgulamaya dayalı bir tutum geliştirmiş. Bu nedenle sorgulamaya kapalı, Katolikliğin yanında Yahudilik, İslamiyet ve Uzakdoğu dinleri de dahil olmak üzere her inanç modernist felsefeden etkilenmiştir.

Uzakdoğu dinleri hariç diğer tüm inançların intiharı ciddi bir şekilde yasaklamasına rağmen neden 21. yüzyılda bu inanca sahip ülkelerde intiharlar yüksek bir orandadır? Dinler yapısı gereği dogmalar ile var olur. Ama içinde bulunduğumuz çağ sorgulamadan, irdelemeden ve ispatlamadan hiçbir bilginin geçerliliğini kabul etmemektedir. Dinlerin birçok farklı mezhebe ayrılıp yeniden yorumlanması bu nedenledir.

Bir inancın farklı algılanıp yorumlanması ve esnetilebilir yapısı o inanca yönelik güven konusunu da gündeme getirmektedir. İslam bu nedenle diğer tüm dinlerden ayrı olarak intihar gibi katı olduğu tüm durumlarda esnetilmez kurallar koymuştur. Yüksek intiharlar kategorisinde tek bir İslam ülkesinin olması İslam'ın genel tavrının esnetilmeye kapalı bir din olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca İslam inancının toplumsal yaşamda gerek ritüellerle gerekse de kültürel uygulamalarla kendini daha fazla hissettirmesi bireyin tüm seçimlerinde etkin rol oynamasına neden olmaktadır. Bu tutum da intiharları engellemede etkin rol oynadığını gösterir.

Dinlerin değiştirilemez, kırılmaz yapılarında meydana gelen esneklikler bireysellik tutumunu öne çıkarmıştır. Bireysellik tutumu yaygın olarak Protestanlıkta vardır. Öyle ki, Protestanlık günümüzde Lutheryanizm, Kalvenizm, Anglikanizm gibi kollara ayrılmıştır. Lutheryanizm mezhebine bağlı ülkelerde intihar oranı Protestanlığa göre oldukça fazladır. Lutheryanlığın nüfusun büyük bir bölümünde benimsenen ülkelerin başında Letonya gelmektedir. Letonya'nın intihar oranı 2015 yılında 21.7 kaydedilmiştir. Bir başka Lutheryanlığa bağlı ülke ise 16.3 intihar oranı ile Finlandiya'dır. İsveç 15.5, İzlanda 13.1, oranları ile Lutheryanizm'e bağlı diğer ülkelerdir. Bu ülkelerden hepsinin kişi başına düşen milli gelirleri 40.000\$'ın üzerinde zengin ülkelerdir. Durkheim'ın refah seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde eğer din baskın bir şekilde hissedilmez ise intihar oranlarının yüksek olacağını belirtmeyi bahsi geçen ülkeler özelinde onu haklı çıkmış gösterse de, devamında sınırsız isteklerin doymak bilmeyişi insanların intihar oranlarını arttırırken yoksulluğun intiharlar üzerinde engelleyici bir yapı görevi gördüğü savunusu aynı oranda haklılık içermez. (Durkheim 2014: 276-280) Günümüzde yoksulluğun intiharları engellediği gibi bir görüş geçersiz bir görüştür. Bugün hayat şartlarının kötülüğünden dolayı toplumda kendine yer bulamayan ve bu nedenle de intihar eden

binlerce insan vardır. Bunun yanında yoksulluk en başta aile olmak üzere tüm toplumsal ilişkileri de kötü etkileyen bir durumdur.

Ülkelerin milli gelirlerine baktığımızda, zengin diyebileceğimiz ülkeler ile fakir olarak adlandırabileceğimiz ülkeler intihar oranları bakımından yakınlık göstermektedir. Tabloya göre kişi başına düşen milli geliri 20 bin doların üzerinde olan ülkeler ile 5 bin doların altında olan ülkelerin intihar düzeyleri birbirine yakındır. 3.770\$ milli gelire sahip olan Sri Lanka'nın intihar oranı 35.3 iken 40.510\$ milli gelire sahip Belçika'nın intihar yüzdesi 20.5 olarak yer almaktadır. Kişi başına düşen milli geliri 20 bin dolardan fazla olan 12 ülke vardır. Geri kalan 21 ülkenin milli gelirleri ise 20 bin doların altındadır. Görülüyor ki ilk bakışta milli geliri 82.440\$ olan İsviçre ile kişi başına düşen milli geliri 1.630\$ olan Hindistan'ın intihar oranları bakımından birbirlerine yakındır. İsviçre'nin özgür düşünce tavrı ve refah seviyesine göre intihar oranlarının yüksek olması aşırı bireysellikten kaynaklanırken Hindistan'ın Hinduizm'den kaynaklanmaktadır. Hinduizm intiharları reddetmeyen hatta bir gelenek haline getiren bir inançtır. Bunun yanında Hindistan aşırı yoksullukla ve gelir eşitsizliği ile savaşıyor bir ülkedir. Bu da intiharların yüksek olmasının nedenini açıklamaktadır.

Yüksek intihar kategorisinde ilk sırayı alan Budist ülke Sri Lanka'nın 20,966,000 nüfusuyla intihar oranı 35.3'tür. Bu oran hem nüfusuna göre hem de dünya nüfusuna göre oldukça yüksek bir orandır. Kişi başına düşen milli geliri de düşük diyebileceğimiz bir oran yani 3.770\$'dır. Sri Lanka'nın tarihsel değişimlerine göz atacak olursak, 4 Şubat 1948 tarihinde bağımsızlığına kavuşmuş ve 22 Mayıs 1972 tarihinde ismi Seylan'dan Sri Lanka'ya çevrilmiştir. Sri Lanka, liberal ekonomiye sahip, çok partili ve demokratik geleneklere uygun olarak seçilen hükümetlerle yönetilen bir cumhuriyettir. 1983 yılında hükümet ile ayrılıkçı Tamil Elam Özgürlük Kaplanları (LTTE) terör örgütü arasında çıkan iç savaş, hükümetin askeri mücadeleyi kazandığı 2009 yılında sona ermiştir. Yaşanan iç çatışma ve kaos ortamı Sri Lanka'da uzun bir müddet huzursuz bir yapı hüküm sürmüştür. (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi Web Sitesi 01.01.2018)

Sri Lanka'nın intihar oranının artması modernleşme ile birlikte paralel görünmektedir. Hızlı değişen dünyaya ayak uydurmayan bireylerde görülen bazı ruhsal sıkıntılar insanları intiharlara yöneltmektedir. Bu değişimler işsizliği, yoksulluğu ve akıl sağlığı problemlerini beraberinde getirmektedir. Kleinman, Sri Lanka'daki intiharları bu sebebe yani sosyal değişmeye ayak uyduramamakla ilişkilendirmektedir. (Kleinman 1992: 264)

Yüksek intihar oranları olan ülkelerin intihar oranlarını dinsel ve ekonomik yapılarını da istatistiksel veriler ile ortaya koymaya çalıştık. Bu veriler ışığında söylenebilir ki, yüksek intihar oranları olan ülkelerin ekonomik ve dinsel yapıları

ortaklık göstermediği için belli bir inanç ve ekonomik yapının intiharlar üzerinde doğrudan bir rolü yoktur.

Orta Düzey İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015

Tablo 4:

Sıra	Ülke Adı	İntihar Oranı (100.000)	Tahmini Toplam Nüfus (1000)	Milli Gelir (Kişi Başı)	Dinsel İnanç
34-	Yeni Zelanda	12.6	4,595	37.300\$	Hristiyan- Herhangi Bir Dine İnanmayan
35-	Kanada	12.3	35,848	43.350\$	Katolik- Protestan
36-	Danimarka	12.3	5,683	63.240\$	Lutheryan-İslam
37-	Hollanda	11.9	16,939	44.780\$	Herhangi Bir Dine İnanmayan- Katolik- Protestan
38-	Avustralya	11.8	23,789	51.220\$	Protestan- Katolik
39-	Romanya	11.7	19,815	8.930\$	Ortodoks
40-	İrlanda	11.7	4,676	62.340\$	Katolik- Herhangi Bir Dine İnanmayan
41-	Haiti	11.2	10,711	809\$	Katolik- Protestan
42-	Lüksemburg	11.1	569	103.160\$	Katolik
43-	Norveç	10.9	5,188	74.260\$	Norveç Kilisesi (Lutheryan)
44-	Zimbabve	10.5	15,777	1.140\$	Protestan
45-	Paraguay	10.3	6,639	4.040\$	Katolik
46-	Papua Yeni Gine	10.3	7,919	2.710\$	Protestan- Katolik
47-	Türkmenistan	10.0	5,565	6.690\$	İslam
48-	Çin	10.0	1,371,220	8.170\$	Budist-Hristiyan
49-	Şili	9.9	17,762	13.470\$	Katolik- Protestan
50-	Nijerya	9.9	181,181	2.760\$	İslam-Hristiyan
51-	Özbekistan	9.3	31,298	2.110\$	İslam

52-	İspanya	8.5	46,447	25.720\$	Katolik-Ateist- Herhangi Bir Dine İnanmayan
153-	Birleşik Krallık	8.5	65,128	43.980\$	Anglikan- Herhangi Bir Dine İnanmayan
54-	Yemen	8.2	26,916	1.330\$	İslam
55-	Makedonya	8.1	2,079	4.850\$	Ortodoks-İslam
56-	İtalya	7.9	60,730	30.030\$	Katolik
57-	Kırgızistan	7.4	5,956	1.110\$	İslam- Ortodoks

Kaynak: World Bank Resmi Web Sitesi, International Monetary Fund Home Page Resmi Web Sitesi, Central Intelligence Agency Page Resmi Web Sitesi, 01.01.2018

*Birim değeri olarak Amerika Birleşik Devletleri Doları temel alınmıştır.

İntihar oranları orta düzey olarak alabileceğimiz ülkelerin kişi başına düşen milli gelirlerine baktığımızda yine zengin ve fakir olarak adlandırdığımız ülkeler yan yanadır. Kişi başına düşen milli geliri 20 binin üzerinde olan 12 ülke bulunmaktadır. Orta düzey intihar grubu olarak aldığımız ülkelerin milli gelirleri oldukça ilgi çekicidir. Örneğin dünyanın en yüksek kişi başı milli gelirine sahip ülkelerden Lüksemburg (103.160\$) ile milli geliri en düşük ülkelerden olan Haiti (809\$) aynı grupta ve yakın intihar oranlarına sahiptirler. Nüfuslarına baktığımızda Lüksemburg'un kişi başı milli geliri çok yüksek olmasına rağmen 569 binlik nüfusuyla intihar oranı (11.1) çok yüksektir. 10,711 milyonluk nüfusa sahip Haiti'nin intihar oranı (11.2) yine yüksek diyebileceğimiz bir orandadır. Ancak bu iki ülkede ortak olan tek şey Katoliklik mezhebinin yaygınlığıdır. Bu iki örnek üzerinden konuşacak olursak, ekonomik yapı iyi ya da kötü olsun Katolik mezhebi 21. yüzyılda intihar oranlarını düşürmemektedir.

İntihar oranları yakın diğer ülkeler olan Norveç (10.9) ve Zimbabve'yi (10.5) ele alacak olursak bu iki ülkenin hem dinsel hem de ekonomik yapı bağlamında birbirlerinden farklı olduğunu görmekteyiz. Norveç, 74.260\$ kişi başına düşen milli geliri ile Norveç Kilisesi (Lutheryanizm)'ne bağlı refah seviyesi yüksek bir ülkedir. Yoksulluk, işsizlik gibi ekonomik temelli sorunların çok az olduğu Norveç dinsel bağlamda da özgürlükçü bir tutum sergilemektedir. Zimbabve ise 1.140\$ kişi başına düşen milli geliri ile Protestan bir ülkedir. Zimbabve açlığın, yoksulluğun ve ülke içi çatışmaların yoğun yaşandığı ekonomik sıkıntılar çeken bir ülkedir.

Karşılaştığımız bu ülkelerin modernlik seviyeleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Görünüşte inançlar bakımından özgür ve ekonomik yapı bakımından müreffeh olan Lüksemburg ve Norveç'in intihar oranlarının çok düşük olması beklenirken, ekonomik sıkıntılarının ve toplumsal karmaşanın fazla olduğu Haiti ve

Zimbabve ile benzer olması bize her ülkenin kendi intihar adetlerini oluşturduğunu göstermektedir.

Hiçbir dini inancı olmayan gruplar ile İslam ve Hristiyan inanca sahip ülkelerin de intihar oranları benzerlik gösterebilmektedir. Ancak İngiltere bu grupta dikkat çeken bir ülkedir. Öyle ki İngiltere'nin intihar oranı uzun bir zaman boyunca büyük sıçramalar yapmadan aynı kalmayı becermiştir. İngiltere'nin intihara oranı 2015 yılında 8.5'dir. kişi başına düşen milli geliri ise 43.980\$'dır. İngiltere'nin intihar oranı 2000'li yıllar içerisinde çok büyük sıçramalar yapmadan düşük düzeyde değişen bir özellik sergilemektedir. Öyle ki 2000 yılında 8.8, 2005 yılında 8.0 ve 2010 yılında 7.7 olarak kayıtlara geçmiştir.

Durkheim İngiltere'nin diğer Protestan ülkelerden farklı olan intihar oranını Anglikan kilisesi ile ilişkilendirmektedir. Anglikan kilisesinin öbür Protestan kiliselerine göre daha çok bütünleşmiş olması intihar oranlarını azaltıcı bir etki göstermektedir. (Durkheim 2014: 175)

“Her şeyden önce İngiltere’de hala dinsel hükümlerin yasayla yaptırıma bağlandığını görüyoruz; pazar ayinine katılmayı zorunlu kılan, kutsal kitapta yer alan kişiliklerin sahnede temsilini yasaklayan, yakın zamana değin her milletvekilinin dinsel inancı olduğunu belirtmesini isteyen vb. yasalar gibi. İkinci olarak İngiltere’de geleneklere saygının ne denli yaygın ve güçlü olduğu bilinmektedir: Bunun, başka konular gibi dinsel konulardaki gelenekler için de geçerli olduğuna kuşku yoktur. Çok güçlü gelenekçilik ise, bireysel etkinlikleri her zaman az ya da çok sınırlar. Son olarak bütün Protestan mezhepleri içinde din görevlileri aşama sıralı olarak örgütlenmiş olan tek mezhep Anglikan mezhebidir. Bu dışsal örgütleniş, kuşkusuz, dinsel alanda çok belirgin bir bireycilikle bağdaşmayan içsel bir birliği de anlatmaktadır”. (Durkheim 2014: 175-176)

Dinsel bütünleşme, İngiltere örneğinde intihar oranlarında düşüşe sebep olmaktadır. Ancak İngiltere'nin 21. yüzyılda dinsel bütünleşmenin yanı sıra toplumsal bütünleşmeye de önem verdiğini görmekteyiz. II. Dünya Savaşı'ndan sonra büyük ekonomik zararlara uğramış ve sömürgesi altında aldığı devletleri de yönetemez olmuştur. Bu sebeple eski gücünü kaybeden İngiltere, tekrar bir atılımla 21. yüzyılda kaybettiği otoritesine geri kavuşma niyetindedir. Küreselleşmeyle artan ulus devlet bilincinin İngiltere’de çok fazla hissedilmenin yanı sıra mülteci göçlerine izin vermeyerek kapalı bir toplumsal yapı oluşturma niyetindedir. Bu anlamda kendi ulusal çıkarları için AB'den ayrılması son dönemlerde yaptığı önemli atılımlardandır. İngiltere bu kararlar, İngiliz halklarının korunması, zenginliğin sürdürülmesi ve uluslar arası sistemde etkin bir güç olmayı hedeflemektedir. Küresel rekabet ortamında yeniden söz sahibi olma ve ulusal olarak eski gücüne geri dönme isteği İngiltere’yi toplumsal olarak da bütünleştirmektedir. Sonuç itibariyle toplumsal

olarak bütünleşme ve ortak amaçlar etrafında birlik olma İngiltere'nin intihar oranlarını düşürmektedir.

Düşük İntihar Oranları Olan Ülkeler, 2015

Tablo 5:

Sıra	Ülke Adı	İntihar Oranı (100.000)	Tahmini Toplam Nüfus (1000)	Milli Gelir (Kişi Başı)	Dinsel İnanç
58-	Gürcistan	6.7	3,717	3.760\$	Ortodoks
59-	Kenya	6.5	47,236	1.450\$	Protestan-Katolik
60-	Katar	6.4	2,481	67.50\$	İslam-Hristiyan
61-	Brezilya	6.3	205,962	8.810\$	Katolik-Protestan
62-	Kolombiya	6.1	48,228	6.050\$	Katolik-Protestan
63-	Bosna-Hersek	6.0	3,535	10.430\$	İslam-Ortodoks
64-	İsrail	5.5	8,380	35.710\$	Musevi-İslam
65-	Afganistan	5.5	33,736	627\$	İslam
66-	Ermenistan	5.4	2,916	3.530\$	Gregoryen
67-	Kıbrıs	4.7	1,160	23.110\$	Ortodoks
68-	Arnavutluk	4.3	2,880	4.150\$	İslam-Katolik-Ortodoks
69-	Yunanistan	4.3	10,820	17.960\$	Ortodoks
70-	Kuveyt	4.0	3,935	27.880\$	İslam-Hristiyan
71-	İran	3.6	79,360	4.720\$	İslam
72-	Suudi Arabistan	3.4	31,557	21.090\$	İslam
73-	Azerbaycan	3.3	9,649	5.400\$	İslam
74-	Irak	3.0	36,115	4.870\$	İslam
75-	Endonezya	2.9	258,162	3.530\$	İslam
76-	Arap Emirlikleri	2.9	9,154	37.360\$	İslam-Hristiyan
77-	Suriye**	2.7	18,734	-	İslam
78-	Mısır	2.6	93,778	3.730\$	İslam
79-	Pakistan	2.1	189,380	1.420\$	İslam
80-	Jamaika	1.4	2,871	5.050\$	Protestan-Katolik

Kaynak: World Bank Resmi Web Sitesi,InternationalMonetaryFund Home Page Resmi Web Sitesi,Central IntelligenceAgencyPage Resmi Web Sitesi, 01.01.2018

*Birim değeri olarak Amerika Birleşik Devletleri Doları temel alınmıştır.

**Suriye'nin 2015 yılı kişi başına düşen milli gelirine ulaşılammıştır.

Düşük intiharlar oranlarına sahip ülkeleri incelediğimizde inançlar bakımından İslam'ın ve Ortodoksluğun fazla olduğu dikkat çekmektedir. Kişi başına düşen milli gelirlerinde ise durum şu şekildedir: 20 binin üzerinde olan ülkeler Katar, İsrail, Kıbrıs, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Arap Emirlikleri'dir. Kişi başı milli gelir 6 bin doların altında 13 adet ülke bulunmaktadır. Bu gruba baktığımızda nüfusuna oranla kişi başı milli geliri düşük olan (Pakistan, Endonezya, Irak, Afganistan) ülkelerin intihar oranları da düşüktür. Kişi başına düşen milli gelirleri toplam nüfusa da göz önüne aldığımızda yüksek olan (İsrail, Katar, Kıbrıs, Arap Emirlikleri) ülkelerin intihar oranları da düşüktür.

İslam'ın ve Ortodoksluğun düşük intiharlar kategorisinde düşük olması bu iki inancın intiharların düşük olmasında payı olduğunu göstermektedir. İslam da Ortodoksluk da intiharları reddetmiş, tanrının verdiği canı yalnızca onun alabileceğine dair kurallar koymuşlardır. Ancak bu iki inanca mensup her ülke intiharları reddetmemiştir. Bugün Ortodoksluk mezhebine bağlı ülkelerin başında Belarus (22.8), Ukrayna (20.1), Rusya(20.1), Sırbistan(17.0), Bulgaristan(15.9), Romanya (11.7)'dir. Görüldüğü üzere bu ülkelerin hepsinin intihar oranı birbirinden farklıdır. Bugün bu ülkelerin kişi başına düşen milli gelirlerine baktığımızda Yunanistan haricinde (17.960\$) diğer hepsinin kişi başı milli geliri 10,000\$ altındadır. Görüldüğü üzere Ortodoksluğun yaygın inanç olduğu bazı yerlerde intiharlar çok yüksek diğer yerlerde ise düşük seyretmektedir. Bu durum bize Ortodoksluk inancının toplumsal koşullardan bağımsız intihar oranlarını engellemediği çıkarımını yaptırmaktadır.

İslam'da ise; 27.5 intihar oranıyla Kazakistan, 10.0 intihar oranıyla Türkmenistan, 9.3 intihar oranıyla Özbekistan ve 8.2 ile Yemen'dir. Kazakistan hariç diğer tüm bu ülkelerin kişi başına düşen milli geliri 10,000 \$'ın altındadır. Ayrıca Kazakistan'da son dönemlerde artan ateistlik oranı intihar oranlarında da artmaya sebebiyet vermektedir.

İntihar oranı en yüksek olan İslam devleti Kazakistan'dır. Kazakistan zengin doğal kaynaklar açısından önemli bir ülkedir. Tüm Orta Asya Türk devletlerinde olduğu gibi Kazakistan da yeni bir devlet oluşturma ve kimlik inşası içersindedir. Bu süreç içerisindeyken aynı zamanda Rus etkisiyle de boğuşmaktadır. Geleneksel toplum yapısından ulus devlet bilincinde yeni modern bir devlet oluşturma niyetinde olan Kazakistan'ın intihar oranlarını toplumun yeniden yapılanmasına

bağlamaktayız. Öyle ki intiharı toplumsal nedenlerle açıklamaya çalışan Martin-Gibbs, Henry-Short, ve Halbwachs gibi sosyologlara göre, toplumsal bütünleşmede sorunların olduğu toplumlarda intihar oranları artar. Kazakistan örneğinde ateizmin yaygınlaşmasının yanında İslam dininin, toplumsal sorunlar ve bütünleşememe durumlarında intiharı engelleme rolünü kaybettiği görmekteyiz. İsrail sosyal bütünleşme yönü nedeniyle bu duruma örnek niteliğinde bir ülkedir.

Yahudiliğin merkezi olan İsrail'de intihar oranları düşüktür. Yahudilik ilke olarak intiharı tasvip etmez. Ancak geleneksel İbrani hukukunda intihar edenin aklı başında iken bu fiili işlemiş olamayacağına dolayısıyla sorumlu tutulmayacağına dair genel bir anlayış vardır. Bu sebeple intihar edenlere normal Yahudi defin merasimi uygulanır. Katliama şirke ve zinaya zorlanma gibi durumlar karşısında ise intiharı tercih edilmesi takdire değer görülmüştür. 74 yılında Masada'da 1096'da Worms'ta ve 1190 yılında York ve Rhineland kasabalarında Yahudilerin toplu intihar girişiminde bulunması bu gerekçelere dayandırılmıştır. (Hölekeleli 2000: 351)

Durkheim Yahudilik inancına mensup kişilerin tüm toplumlarda azınlık konumunda olduğundan yaşamalarını idame ettirmelerinin önemi vesilesiyle intihar oranlarının düşük olduğunu savunmuştur. "Gerçekten de çevrelerindeki toplulukların düşmanlıklarına karşı mücadele vermek zorunda olan azınlık mezhepler, varlıklarını koruyabilmek için kendi içlerinde katı bir denetim uygulamaya ve kendilerini çok sıkı bir düzen altına almaya mecbur kalmaktadırlar". (Durkheim 2014: 169)

İsrail 8,380milyonluk nüfusu ve 35.710\$'lık kişi başı milli geliri ile düşük intiharlar kategorisine aldığımız bir ülkedir. İsrail yüksek teknolojik imkanlara sahip gelişmiş sanayi kuruluşları ile bugün tüm dünyaya kendinden söz ettiren bir ülkedir. CIA'dan edindiğimiz bilgiler ile bugün İsrail nüfusunun %74,8'i Yahudi, %17,6'sı Müslüman ve %2'lik bir oranı da Hıristiyan'dır.

Bugün Yahudiler azınlık olmadığı bir ülkeye sahiptirler. Ancak azınlık olmamak, intihar oranlarının artmasına yol açmamakla birlikte geçmiş yüzyıla baktığımızda intihar oranlarının aynı kaldığı görülür. Bu durum yalnızca Yahudilikle açıklanmayacak derecede spesifik değildir. İsrail bugün hala kutsal yer olarak gördükleri Kudüs için Filistin ve diğer Müslüman devletler ile savaş içersindedir. Kutsal mekan Kudüs için tüm halk seferber olmuş bir vaziyette bütünleşmişlerdir. Görülüyor ki toplumsal bütünleşme ve ortak amaçlar intihar oranlarını azaltıcı bir görev görmektedir.

Genel olarak bir değerlendirme yapılacak olursa ekonomik yapısı iyi ya da kötü olsun Uzakdoğu dinlerine mensup ülkelerin intihar oranları yüksek ve orta kategoridedir. İslam ve Yahudilikte ise istisnalar olsa da intihar oranları düşük seyretmektedir. Bu durum dinin intiharlar üzerinde kısmen de olsa etkisini açıkça koymaktadır. Dinsel inançların benzerliklerinin yanı sıra sosyo-kültürel yapılarıdaki benzerlikler de intihar oranlarında yakın oranların ortaya çıkmasına sebep olabilir.

Şöyle ki: Yüksek intihar kategorisinde olan Litvanya, Belarus, Letonya ve Polonya'nın coğrafi yakınlıkları dinsel açıdan da benzerlikler göstermekte ve intihar oranları da yakın oranlardadır. Aynı durum Güney Kore, Moğolistan, Kazakistan ve Japonya için de geçerlidir. Ülkelerin fiziki yakınlığı kültürlerinde benzerliklere sebep olduğu gibi intihar oranlarında da benzerlik gösterebilmektedir. Bu durum bize Halbwachs'ın "toplumsal yapıdaki benzerliklerin intihar oranlarında da meydana gelir" tezini doğrulamaktadır.

Ülkelerin dinlerini ve ekonomik gelişmişliklerinin intihar oranları üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalıştık. Görülüyor ki bu değişkenler tek başına intiharların nedenlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Ülkelerin modern ya da geleneksel yapıları da intiharlar üzerinde belirleyici bir etken değildir. Ancak yerel kültürel yapının modernleşme sonucunda evrensel kültür temasıyla dünya ülkelerinde yeni bir toplumsal yapı inşa edilmektedir. Bu yapıda bireyler yeni benlik algıları, yeni ahlak kuralları ve yeni beklentiler oluşturmaktadır. Bireyselliğin ve yalnızlaşmanın ortaya çıktığı bu yapıyla her toplum kendi değer yargıları ile savaşılmaktadır.

Bu durumda modern, geleneksel ve geleneklerle modernliğin birbirine girdiği toplumlarda intihar oranları yüksek olabilir. Ancak bu ülkelerin ortak bir yönü vardır ki o da gelir eşitsizliğinden kaynaklı yoksulluk. Yoksulluk arttıkça bireyler üzerinde suça eğilim de artmaktadır. Suça meyilli bireyler ise toplumsal yaşamdan soyutlanarak bir nevi tecrit altında yaşamaya başlarlar. Bu durum her türlü toplumsal soruna neden olabileceği gibi bireylerde de intihar riskini arttırmaktadır. Yoksulluk toplumsal bütünleşmeyi de etkilediğinden bireylerin beklenti ve taleplerini de kısıtlamaktadır.

Toplumsal bütünleşme ile intihar oranları ters orantılı olarak değiştiğine vurgu yapan Martin ve Gibbs, sosyal ilişkiler ne kadar dayanıklı ve istikrarlı ise intihar oranlarında da o kadar düşüş yaşanacağını belirtir. İnsanları toplumsal bütünleşmeye iten şey içersinde yaşadığı toplum tarafından taleplerin ve beklentilerin karşılanmasıdır. Bu beklenti ve talepler karşılanmadığı zaman toplumsal ilişkiler zarar görmektedir. (Metzger 1969: 44-47)

Farklı olarak Durkheim, yoksulluğun intiharları engelleyip yaşama tutunma sebebi olduğu ileri sürse de günümüz için bu görüşün geçersiz olduğu söyleyebiliriz. Çünkü yoksulluk bireyi içinde bulunduğu durumun umutsuzluğundan kaybedecek hiçbir şeyi olmadığı düşüncesiyle her türlü suça itebilmektedir. Yoksullukla artan suç oranları insanları toplumdan dışlanmaya kadar götürmektedir. Suç oranları, artan sayıda bireyin, yaşadıkları toplum içinde kendilerine değer verilmediği ya da kendilerinin, bu toplum için yapacak bir şey olmadığı duygusunu taşıdığını yansıtıyor olabilir. (Giddens 2012: 409) Toplumda kendine yer bulamayan insan vaktinin çoğunu kendi sonunu kendi getirme düşüncesiyle geçirebilir.

Bauman'a göre toplumsal eşitsizliğin en aşırı ve belalı tortusu olan yoksulluk, bir hukuk ve asayiş sorunu olarak git gide daha göze çarpan bir şekilde yeniden tanımlanmaktadır. Bu yeniden tanımlamadan ötürü yoksulluk, normalde suç ve suç unsuru içeren eylemlere karşı alınan tedbirlerle mücadele edilmesi gereken bir sorun haline gelir. Yoksulluk ve kronik işsizliğin, başka bir deyişle rastgele, kısa vadeli, sorumluluk gerektirmeyen ve gelecek vaat etmeyen "işsiz çalışmanın" ortalamasının üstünde suç oranıyla ilintili olduğu doğrudur. (Bauman 2013: 10) Bu durum Goffman'ın damga tezini doğrulamaktadır. Bireylerin ekonomik ve etnik yapısı azınlık olduğu yerlerde kendisine bir etiket olarak yapışmaktadır. Göçmenlerin, etnik kökenleri farklı olanların ve yoksulların modern toplumda damgalanması bu nedendir. Damgalanan bireyler bu nedenle intiharı çoğunlukla çıkış yolu olarak görmektedir.

Günümüzde milyonlarca insan açlık sınırının altında yaşamlarına devam etmektedir. Bu insanlar Haiti, Zimbabve, Nijer ve Afganistan gibi yoksul ülkelerde bulunurken Amerika, İngiltere ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde de bulunmaktadır. Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği ise 21. yüzyılda en yüksek boyutlara ulaşmıştır. Günümüzde gitgide derinleştiği görülebilen, zengin ve yoksul ülkeler arasındaki teknolojik uçurumun giderek açılmakta olduğu ve bu durumun yoksul ülkelerin treni yakalamalarını daha da zorlaştırdığıdır. Küresel teknolojik uçurum uluslar arasındaki zenginlik farkının bir sonucu olduğu kadar, aynı zamanda bu farkı pekiştirmekte, yoksul ve zengin ülkeler arasındaki uçurumu derinleştirmektedir. Yoksul ülkeler modern teknolojilerin maliyetini kolayca karşılayamazlar gelgelelim modern teknolojiler olmaksızın yoksullukla mücadele etmek karşılına çok büyük engeller çıkarır. Kurtulması oldukça güç olan bir kısır döngüde kapalı kalırlar. (Giddens 2012: 463)

Peki refah seviyesi yüksek, dinsel ve hukuksal anlamda da özgür insanlar neden intihar etmektedir? Görünürde herhangi bir problem olmayan bu ülkelerde sanayileşme sonrası organik toplum yapısı hakimdir. Öyle ki, dinsel ve ailevi bağların zayıf, bireyselleşmenin had safhada olması bu ülkelerde yalnızlaşma olgusunu doğurmaktadır. Ortaklaşa duygulardan yoksun olan bu bireylerde yalnızlık ve yabancılaşma duygusu kültürel bir yapı haline gelmiştir. Marx'a göreher birey diğerlerinden tecrit edilmiştir, bir tür kitlesel yalnızlık içindedir. "Yalnızlaşmış insanlar kadar çok, görgüsüz ve hayli yoz olan fikirler vardır, çünkü bu insanların her biri kendine yabancıdır ve herkes birbirine yabancıdır". (Marx 2006: 27)

Milyonlar arasında yalnız ve her türlü bütünleşme duygusundan yoksun insanlar çoğunlukla alkol-madde bağımlılığına düşmektedir. Ekonomik refah seviyesi yüksek özgürlükçü bu ülkelerin en büyük sorunu bu nedenle alkol ve madde bağımlılığından kaynaklı sorunlardır. Bu sorunların en başında da intiharlar gelmektedir. Bugün dünyada en fazla 15-34 yaş aralığındaki insanlar bu tür

bağımlılıklar nedeniyle intihara yönelmektedir. Bu nedenle her tür bağımlılığa yönelten duygu ise yalnızlık duygusudur.

Görüldüğü üzere intiharları belli bir ırk, din ve ülke ile bağdaştırmak pek mümkün olamamaktadır. Her toplumun intihar düzeyi ve intihar nedenleri kendi toplumunun gelenekleri doğrultusunda belirlenmektedir. Ancak 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren dünyayı saran küreselleşme, kültürler üzerinde büyük değişikliklere sebep olduğu için intihar oranlarında ve nedenlerinde de değişimler meydana getirmiştir. Bu sebeple değişimin temel olduğu günümüzde, en fazla anomik intiharlar meydana gelmektedir.

Durkheim bu dönüşümlerin din, aile gibi yapılara zarar vermeden gerçekleşmeyeceğini savunmaktadır. O'na göre, işbölümü ve tekniğin yaygınlaşması, dinlerin çözülmesi ve bireysel farkların çoğalması insanlar arasında ortak bağların kopmasına neden olmaktadır. Burada da tek önemli şeyin insan kişiliği olması gündeme gelmektedir. İnsan kişiliği Durkheim'a göre toplumda en çok saygı gören bir şeydir. Bir nevi insanlık dinidir. Bu nedenle intihar davranışı toplumun kendisinden dahi üstün gördüğü bir şeye zarar vermesi bakımından nasıl meşru görülebilir? İnsanın kendine zarar vermesinin sonucu yalnızca kendisinde bitmeyip toplumun üstün bir değer olarak gördüğü her şeye de zarar vermektedir. Hem suçlunun hem de kurbanın aynı kişi olması toplumu soyutlamayıp tüm ahlak ve değer yargılarını ilgilendirmektedir. Bu nedenle anomik intiharlar hem duygusal hem de toplumsal çözümlerin günümüzdeki karşılığıdır.

4.BÖLÜM: 2000-2015 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DE İNTİHAR İSTATİSTİKLERİNİN SOSYOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı intihar verilerine göre 2015 yılında Türkiye'de ölümlerle sonuçlanan intihar sayısı %1,3 artmıştır. Kaba intihar hızı ise yüz binde 4,15 olarak gerçekleşmiştir. Dünya ülkelerine baktığımızda bu oran düşük intiharlar kategorisine girmektedir. Türkiye gerek toplumsal yapısı gerek kültürel birikimi gerekse de dinsel inanış biçimi itibarıyla intiharların istenmediği bir toplumdur.

CIA verilerine göre Türkiye nüfusunun %90'dan fazlası Müslüman'dır. Nüfusuyaklaşık 78 741 053 kişi olan Türkiye'nin kişi başına düşen milli geliri ise 9 bin 261 dolardır. Bu ayrıntıları da göz önüne alarak genel bir değerlendirme yaptığımızda Türkiye'nin intihar oranı diğer Müslüman nüfuslarda olduğu gibi düşüktür. Türkiye'nin intihar oranı Azerbaycan hariç diğer Türk devletlerine göre de düşüktür. Bu bilgiler ışığında, Türkiye'de öncelikli olarak 20. yüzyıl boyunca toplumda ve siyasi yapıdaki değişikliklerinin, intihar oranlarında nasıl bir değişiklik yaptığını bölümde incelemeye çalışacağız.

4.1. 1900-2000 Yılları Arası Türkiye'de İntihar

Türkiye'de intiharla ilgili sayısal verilere ancak 1974 yılından itibaren resmi kayıtlara geçmeye başlamıştır. Hem toplumsal yapının bu durumu utanç olarak görmesi hem de dini inanış bakımından yasak olması nedeniyle Türk toplumunda intiharları gizleme eğilimi vardır. Adli tıp ve otopsi yönteminin gelişmiş olmaması, ölümlerin intihar mı yoksa kaza mı olduğunu da anlamakta zorluk çıkarmaktaydı. 1974 yılından önceki değerlendirmelerimizde Nezahat Arkun'un yapmış olduğu çalışmalarındaki istatistiklerden yararlanacağız.

Türk toplumu yalnızca intiharı İslamiyet dolayısıyla reddetmemiş ayrıca kendi kültürü ve geleneklerince de ters düştüğü için de intiharı reddetmiştir. Müslüman olmayan Türklerde de intihar hoş görülmeyen bir durumdur.

Osmanlı devleti yıkılıp yeni bir Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra ülke başlı başına bir değişime uğramıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının yeni bir ülke politikalarındaki devrim niteliğindeki ilkeleri, toplumun tüm kesimini değişime tabi tutmuştur. Bu ilkelerden en önemlisi kuşkusuz laiklik ilkesidir. Din ve devlet işlerinin ayrıca dinin kurumlar ve yapılar üzerindeki etkisinin kaldırılmasını amaçlayan laiklik ilkesi, bu sürece kadar şeriat kanunlarını benimsemiş çoğunluğun Müslüman olduğu halkın kabul etmesi zor bir yapıdır. Ancak bu laik yapı sanıldığı gibi halkı dinden uzaklaştıran ve dini arka plana atmaya çalışan bir yapı olmamıştır.

Bernard Lewis'e göre, Kemalist din politikasının temeli laiklik idi, dinsizlik değildi; amacı İslam'ı yıkmak değil, onu devletten ayırmak siyasal, toplumsal ve kültürel işlerde dinin ve onun temsilcilerinin yetkisine son vermek ve bunu inanç ve ibadet konularına hasretmektir. Böylece İslam'ı, çağdaş, Batılı ve bir ulus-devletteki dinin rolüne indirgerken, Kemalistler aynı zamanda dinlerine daha modern ve daha milliyetçi bir şekil vermeye de teşebbüs ettiler. (Lewis 1993: 408)

Tüm değişimler yaşanırken bir yandan da hala savaşın insanlar üzerinde yaptığı etki derinden hissedilmektedir. Bu açıdan Birinci Dünya Savaşı'nın öncesi ve sonrasındaki değişimler intihar oranlarında, kadınlar ve erkekler açısından farklılıklar doğurmaktaydı. Nezahat Arkun'un yapmış olduğu araştırmada kadınlarda savaş yıllarında daha öncesine nazaran bir değişim olmazken, erkeklerde bu durum bariz bir şekilde düşmüştür. Ancak erkeklerde savaştan sonra intihar oranlarında artma gözlemlenmektedir. Bu durumu Durkheim'ın bunalım zamanlarında intihar oranlarını arttırma teziyle ilişkilendirebiliriz. Kadınlarda da direkt olarak bir değişim yaşanmasa da savaş zamanları genel olarak insanlarda intihar eğilimlerini düşürmektedir.

Arkun, Türkiye'de intihar oranlarının en yüksek olduğu dönemleri 1927, 1928 ve 1931 yılları olarak kaydetmiştir. (Arkun 1963: 102) Bu yıllar hem sosyal yapının hem siyasal yapının hem de ideolojinin değişmesi açısından birçok dönüşümleri içermektedir. Siyasi bakımdan Türkiye bağımsızlığını tehdit eden en büyük tehlikeleri ve Serv Antlaşması'nın ağır şartlarından kurtulmuştur. Bu dönemde dünyada yaşanan ekonomik kriz ve bunalımlar haliyle Türkiye'yi de etkilemekteydi. Kalkınma planları savaştan çıkmış ancak savaşın tüm hezimetlerini üzerinde taşıyan bir devlet için başarısızlıkla sonuçlanmaktaydı. Okuma-yazma oranının çok düşük olması geçimini tarım ve hayvancılıktan kazanan vatandaş için bu ekonomik bunalımların etkisini daha da arttırmaktaydı. 1929 yılında gerçekleşen ekonomik kriz ise kendini toplamaya çalışan bir ülke için haliyle zor geçmektedir.

Bunalımı takip eden yıllarda intihar oranları ülkede oldukça fazladır. Bu intiharların büyük bir bölümü de kadınlar tarafından gerçekleşmektedir. Bilindiği gibi genel intihar oranlarında kadınların intihar oranları erkeklerinkinden hep düşüktür. Ancak Türkiye'de o yılların savaş sonrası yıllara denk geldiği de göz ardı edilmemelidir. Savaş sonrası oldukça düşen erkek nüfusunun intihar oranlarında kadınların gerisinde kalması bu durumla açıklanabilir.

“Bu yirmi yıllık devrede, intihar frekanslarındaki ikinci yüksek nokta 1931-1932 yıllarına rastlar. Bu yıllarda, 1929 da Amerikada başlayan ve 1931-32 de Avrupaya sirayet eden ekonomik kriz 1932 de en aşırı şeklini bulmuştur, Türkiyeyesirayeti de bu yıllara rastlar. İşte erkeklerde 1931 de, kadınlarda 1932 de intihar sayılarında kaydedilen yükselme bu ekonomik krizle açıklanabilir”. (Arkun 1963: 103)

1929 bunalımı, 1920'ler boyunca hüküm süren sınıf güçleri dengesini bozmuştur. Hakim ittifakın kırsal kanadı, yani büyük ticari toprak sahibi sınıf, tarım ürünleri ihracatının önemli ölçüde düşmesiyle birlikte ciddi bir iktisadi güç kaybına uğradı. (Schick vd. 1990: 290) Ekonomik ve sosyal krizler intiharlar üzerinde etkili bir rol oynamaktadır. Halbwachs ve Durkheim'dan yola çıkacak olursak, bu dönemde ticari yıkım sonucunda intihar etmiş kişi sayısının arttığı tahmin edilmektedir.

Ekonomik bunalımların yanı sıra sosyal bakımdan da hayat tam bir karmaşa halindeydi. Laik bir cumhuriyet kurma çabaları, yazı dilinde Latin alfabesine geçilmesi, hilafetin kaldırılıp tekke ve zaviyelerinde kaldırılmasıyla birlikte sosyal hayatta köklü değişimlere gidilmiştir. 1926 yılında Medeni Kanun'un kabulü ile evlilik ve boşanma usulleri kanunlar ile düzenlendi. Bu düzenlemeler çok evliliği kaldırıp, kadın ve erkeğin kanunlar önünde eşit sayılmasını sağlamıştır. "İsviçre Medeni Kanununun Türkiye Meclisi tarafından kabulü şüphesiz Türkiye'yi bir gece içinde bir Orta Doğu İsviçre'si haline getirmedi. Ana kara ve demiryollarına yakın kasaba ve köylerde yeni Medeni Kanun çoğunlukla uygulandı. Fakat ülkenin geri kalanını teşkil eden sayısız köylerde eski uygulamalar yaşamağa devam etti. Evlilik, meşruluğu ve kanuni mirasçılığı sağlamak için, genellikle resmi makamlara tescil ettiriliyordu". (Lewis 1993: 272)

Ailenin ve sosyal yapının değiştirilmesine yönelik kanunlar ve kadınlara tanınan haklar dönem şartlarına bakıldığında olağanüstü bir hal taşımaktaydı. Kadının istediği mesleği yapabilmesi, oy kullanabilmesi ve sosyal hayat içinde daha aktif bir rol alması kuşkusuz çok büyük bir şeydir. Durkheim'ın kadınların sosyal hayatta daha geri planda olmasından kaynaklı intihar oranlarının daha az olduğunu belirtmiştir, sosyal yaşamda kadınları erkeklerle eşit olması kuşkusuz bocalamaları da beraberinde getirecektir. (Durkheim 2014: 396-397)

Kadın yeni bir şahsiyet olma ve yeni şartlara uyma zorundadır. Erkek de eski haklarını (boşanma ve çok kadın alma imkanını) kaybetmiş ve yeni bir tip olma çabasındaki kadına intibak zorunda kalmıştır. Bu yeni psikolojik ve sosyal faktörler ile yüklü şahsiyetin birbirleri üzerindeki karşılıklı tesirini de hesaba katmak gerekir. Hele ki tam kıvamını bulamamış bir ego organizasyonu üzerinde özellikle gençlerde bu çeşit bir etkileşimin dengeyi sarsma bakımından ne gibi tesirler yapacağı aşikardır. Üstelik bu yeni evli kuşağın, bir de eski geleneklere göre kurulu anne-baba evine, eski kuşak görgüsüne ayarlanmaları gücü hesaba katılırsa, fert dengesi ve karı-koca dengesi içinde şahsiyet bocalamasının ne kadar çetin olacağı anlaşılır. (Arkun 1963: 147-148) Dönemin kadın-erkek, ve bekar-evli intiharlarını yalnızca bu sebebe bağlamak yanlış olacaktır. Ancak resmi kayıtların olmaması diğer sebepler hakkında yorum yapmamızı engellemektedir.

Dünyada birçok örneğine rastladığımız intihar haberlerinin yasaklanma durumu 1931 yılında Matbubat Kanunu'yla intihar haberlerinin basında yer alması

yasaklanmıştır. İntiharla ilgili haber basılabilmesi için o yerin en büyük zabıta memurundan izin alınması gerekmektedir. İzin alınsa dahi intihar edenlerin ve intihara teşebbüs edenlerin resimlerinin basılması yasaktır. (Resmi Gazete 8.8.1931) Ancak bu madde tek partili yaşamdan çok partili yaşama geçtikten sonra değişen anayasal değişiklikler sonucu 1950 yılında 5680 sayılı basın kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. (Resmi Gazete 24.7.1950)

İntihar haberlerini yasaklamak dönemin şartlarına bakıldığında gereksiz bir uygulama gibi görülmektedir. Çünkü okuma-yazma oranları oldukça düşük olan bir dönemde gazete okuyan kişiler de azınlık durumundadır. Arkun o dönemlerin intihar eden kişilerin eğer tanınmış kişilerse gazetelere ihtiyaç duymaksızın kulaktan kulağa yayıldığını belirtmektedir.

“Gazetelerde intihar haberinin yayınlanmasını yasakladığı için o tarihlerde intihar neticesinde olan ölümlerden bahsedilirken “intihar” kelimesinin kullanılmamasına dikkat edilmekte ve bildirilen ölüm olayına kaza süsü verilmekte idi. Ancak bu, çoğu zaman bir şekilcilikte kalmakta ve intiharları bildirmek için adeta herkesçe bilinen bir parola olmakta idi. Mesela “kelebek avlarken pencereden başı ağır gelerek düşen yaşlı başlı, mühim mevki sahibi kişilerin”, “sevgilisini vurduktan sonra elinden düşürdüğü silahtan üst üste çıkan kurşunların cansız olarak yere serdiği katilin”, “çamaşır asarken boynuna öldüresiye dolanan iplerin kurbanı olan ev hanımlarının” ölümünü intihar değil de kaza diye kabul etmenin biraz zor olduğu besbellidir”. (Arkun 1963: 107)

Taklit amaçlı intiharların önünü kesmek için uygulanan yayın yasakları görüldüğü üzere durumun bastırılması açısından pek faydalı olmamaktadır. Durkheim intihar düşüncesinin bireyden bireye çok az da olsa bulaşabildiğini ancak bu düşüncesinin toplumların genelini etkisi altına alacak bir şekil alamayacağını belirtir. Taklit yoluyla intiharların yayıcı etkisi çok sınırlıdır; ayrıca, bu etki kesintilidir. Belli bir yoğunluk ölçüsüne varmış durumu, her zaman çok kısa sürmektedir. (Durkheim 2014: 147)

1931-1932’li yıllarda gerek ülkenin yeni rejime alışması gerek sosyal devrimlerin üzerinden zaman geçmesi açısından intihar oranlarında azalma görülmektedir. Ekonomi kriz ise bastırılmasa dahi ilk andaki etkisi azaldığı için bir dengelenme durumu söz konusudur. Bundan sonraki süreç İkinci Dünya Savaşı’na denk gelmektedir. Bu yıllarda kesin veriler olmasa dahi intihar oranlarının düşüş gösterdiği tahmin edilmektedir. Ancak Durkheim’ın İntihar Kuramı’ndan yola çıkacak olursak, savaş ve büyük siyasi bunalımlarda insanların birbirleriyle kenetlenmesinden dolayı intihar oranlarının düştüğünü ancak ekonomik bunalım dönemlerinde de yükseldiğini bilmekteyiz. (Durkheim 2014: 234)

1930-1939 yılları, Türkiye’nin sanayileşme doğrultusunda ilk ciddi adımları attığı yıllar olarak nitelendirilmelidir. Sanayinin sabit fiyatlarla yıllık büyüme hızlarının ortalaması %11,6’dır. Bu dönemde sermaye birikimi milli hasılanın ortalama olarak %10,1’ni bulmuştur. (Koçak vd. 1997: 298) 1930-1939 yılları önceki

on yıllık döneme nazaran sanayide ve tarımda ufak da olsa atılımların başladığı dönemlerdir.

“Savaş ve yıkım yıllarının yoksul köylülüğün üzerinde yarattığı tahribatın ve mütegalibe baskının barış koşullarında sosyal ve ekonomik yapının olağan süreçleri tarafından aşındırıldığını ve çiftine, çubuğuna dönebilen köylü kitlesinin bir bütün olarak tarımsal gelişmeden pay alabildiğini kabul etmek doğru olur. Buna karşılık, Anadolu köylerinden mübadele sonunda ayrılan gayri müslim nüfusa ait toprakların bazı bölgelerde yerel büyük toprak sahiplerinin denetimine geçtiği de tahmin edilebilir. Her şeye rağmen bu dönemin geniş köylü kitleleri içinde görece bir ilerleme sağladığı gerçekçi bir tahmin olarak ileri sürülebilir”. (Koçak vd. 1997:290)

1940’lı yıllar aynı zamanda Köy Enstitülerinin de işlev gördüğü yıllardır. Okuma-yazma bilen halk tarımsal faaliyetlerde kendini geliştirirken siyasal konularda da söz sahibi olmayı öğrenmiştir. Bu değişiklikler doğal olarak sosyal yaşamın kriterlerini de değiştirmiştir. Lewis’e göre bu dönemdeki en büyük değişikliğin kaynağı, traktörlerin Türk halkının hayatına girmesi olmuştur.

“Traktör yalnız bir servet kaynağı değildir; aynı zamanda, onun sahibine prestij ve statü sağlar, sürücüsüne bir güç ve asalet duygusu verir ve akla hayale gelmeyecek bin bir yolla köy toplumuna hizmet eder. Köylülere daha çok konfor ve ulusal topluluk hayatına daha çok katılma derecesi sağlayan diğer bir çok maddi ilerlemeler de vardı. Şehirlerin çevresinde otobüs hizmetleri, tazyikli su, günlük gazeteler, şehir kolaylıklarına erişme, yeni bir çağın başlangıcını haber veriyordu; daha uzak yerlerde bile, mahalli bir yol, günlük bir otobüs ve bir kaç pilli radyo, dış dünya ile yeni temaslar, daha geniş bir toplumun üyeliği hususunda yeni bir bilinç, ve geniş kapsamlı toplumsal değişimin yeni bir sürecinin başlangıcını getiriyordu”. (Lewis 1993: 472)

Traktörlerin bu denli tarımı kolaylaştırması doğal olarak insan emeğine olan ihtiyacı da bir nevi yok ediyordu. Bu dönemde tarımın gelişmesi tarım yapan köylüyü kalkındırır da, geçimini işçilikle sağlayan halkı da zor duruma sokuyordu. Bu sebeple köyden kente göçler ciddi oranda yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra kentlerde nüfus yoğunluğu artmaya başlamıştır. Artan bu köylü nüfusu ve kentli nüfusunun ortak bir yaşam alanını paylaşması çok çekişmeli ve zor olmuştur.

1945-1950 yılları hem savaş sonrası sıkıntılar hem de tek partili hayattan çok partili hayata geçiş denemeleri açısından yine bir istikrarsızlık ve bunalım hakimdir. “1944 yılı, basında değişen havayı yansıtmaması bakımından önemli ve dikkate değerdir: Basında yönetim hakkındaki eleştiriler daha çok ekonomik sorunlar üzerindedir. Ekonomik ve sosyal sıkıntılar artık saklanamayacak boyutlara ulaştığı görülmekteydi”. (Koçak vd. 1997: 132) Siyasi bakımdan 1946 yılı, tek parti rejiminden, çok partili parlamenter rejime geçişin başlangıç tarihidir. (Koçak vd. 1997:311)

Bu yılların genel intihar oranlarına baktığımızda intihar yaşının 80 ve üzeri olması dikkat çekmektedir. Kadınlarda bu yaş 20-30 yaşlarının arasında görülürken, erkeklerde bu aralık 70-80'dir. (Arkun 1963: 39) Kadınlardaki bu yaş aralığının evlilikle bağlantısı göz önünde bulundurulmalıdır. Bilindiği gibi kadınlarda intihar riski en yüksek olan grup evli olan gruptur. Erkeklerde ise durum bekar olanlarda risk daha fazladır.

Bir ülkenin ekonomisinin yükselmesi birçok değişken ile birlikte mümkün olmaktadır. Bu değişkenlerden en önemlisi siyasal yapıdır. Siyasal yapının istikrar teşkil etmesi ve bireylerin güvenli bir toplumda yaşamaları karmaşayı engellemektedir. Siyasal yapının düzensiz olması ise çoğunlukla devlet baskısı ve askeri müdahaleler ile gerçekleşmektedir. Bu müdahaleler sosyal yapının zarar görmesine, şiddet ortamlarının doğmasına, ekonomik sıkıntıların baş göstermesi gibi toplumun yapısına derinden zarar verecek birçok duruma neden olmaktadır.

Türkiye 1950'lerden sonra çok partili rejime geçtiği halde, özellikle siyasal yapının demokratikleşmeye karşı dirençli olması, sık-sık askeri darbelere maruz kalması, devletçiliği yeniden üreten ideolojik tortular, Türk kapitalizminin rekabet ve piyasa kurumlarından uzak durmasını hazırlayan sebeplerden birisi olarak sayılabilir. Bu süreçlerde Türkiye'nin toplumsal yapısında modernleşme etkisiyle ortaya çıkan, değişme eğilimlerini hazırlayan yeni dinamikler gelişmektedir. Türkiye 1980'lere geldiğinde toplumsal yapıda ortaya çıkan eğilimleri şu noktalarda değerlendirmek mümkündür:

- 1- Türkiye'nin eski toplumsal yapısı hızla çözülmekte toplumsal yapı pazar ilişkileri etrafında yeniden biçimlenmektedir.
- 2- Kentlerde yeni bir tüketici tipi tüketim kültürü oluşmaktadır.
- 3- Küçük ve orta ölçekli sermaye sahipleri için kent mekanlarında, hem yeni pazar gelişmekte hem de yeni bir işgücü istihdam fırsatı oluşmaktadır.
- 4- Nüfusu küçük olan kentlerden büyüklere doğru yalnızca işgücü değil, küçük ve orta büyüklükte sermaye göçü olmaktadır. Küçük sermayenin büyüme eğilimi olarak kentleşme yeni imkanlar sunmaktadır. (Bilgin 2002: 76)

Ekonominin sabit bir hal alması intihar oranlarının düşmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Ancak bu yıllardan sonra ekonomik-sosyal ve siyasi alanlarda dalgalanmalar yine devam edecektir. 1960'da seçimle gelmiş bir iktidara ordunun darbe yapması ve 1970'lerde dışa yönelik ticaretin zayıflaması sonucunda gelen ekonomik bunalım bu dalgalanmaların sebepleri arasındadır.

1950'li yılların bir diğer önemi ise kırdan kente göç hareketlerinin önemli derece yoğunlaştığı yıllar olmasıdır. 1950'de başlayan içeriye ve dışarıya özellikle Almanya'ya olan göçler Türkiye'nin toplumsal yapısında gerek kültürel gerek sosyal yapıda değişikliklere neden olmuştur. Belli aralıklardaki nüfus hareketlerine bakacak olursak Türkiye'deki göç hareketlerinin ne düzeyde olduğu anlaşılacaktır.

Tablo 6: 1927-1970 Yılları Tahmini Kır ve Kent Nüfus Dağılımı

Yıllar	Kent	Kır	Toplam
1927	3.306.000	10.342.000	13.648.000
1935	3.803.000	12.355.000	16.158.000
1940	4.346.000	13.475.000	17.821.000
1945	4.687.000	14.103.000	18.790.000
1950	5.244.000	15.703.000	20.947.000
1955	6.927.000	17.138.000	24.065.000
1960	8.860.000	18.895.000	27.755.000
1965	10.806.000	20.585.000	31.391.000
1970	13.691.000	21.914.000	35.605.000

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2000

Tabloda görüldüğü üzere özellikle 1950'den sonra kırsal bölgelerden kentlere ciddi anlamda talep olmuştur. Bu artışın sebebi ise sosyal ve ekonomik faktörlerde yatmaktadır. Türkiye'de özellikle kırsal ve kentsel bölgelerdeki ekonomik imkanların eşitsiz oluşu iç göçlerin nedenleri arasındadır. 1950'den sonra Marshall Projesi kapsamında sanayileşmenin artması ile kırsal bölgelerde yaşayan insanlar bir nevi göçe mecbur kalmışlardır.

Ekonomik nedenlerin yanı sıra bu göçlere neden olacak nedenler arasında eğitim ve sağlık imkanları da yatmaktadır. Kentlerde sağlık imkanları kırlardakinden daha gelişmiş, eğitim olanakları ise daha iyi durumda olmuştur. Eğitim düzeyinin artması iş imkanları açısından da gerekli olduğundan, yalnızca eğitim olanakları için dahi göçler olmaktadır. Sanayileşme, eğitim ve sağlık gibi faktörler kentlerin cazip kılan özellikleridir. Kırların itici özellikleri ise bu faktörlerin bulunmamasının yanı sıra ayrıca Güneydoğu Anadolu'da baş gösteren terör olaylarıdır.

Nüfus hareketlenmeleri toplumsal yapının temelinde sarsıntılara yol açmakla birlikte büyük dönüşümlerin de habercisi olmaktadır. Farklı yaşam tarzlarının aynı ortamı paylaşması sonucunda karşılıklı bir etkileme süreci başlamıştır. Göç sonucunda alıştığı yaşam koşullarını terk etmek zorunda kalan insanlarda ağır bir bunalım gözlemlenmektedir. Geleneksel üretim koşullarından kapitalist üretim koşullarına geçen bu insanlarda Marx'a göre, ilişkilerde de geleneksellik gidip kapitalist ilişkiler meydana gelecektir. Türk toplumunda bu durum gecekondulaşmanın da getirisi ile bohemliğin, karamsarlığın ve acının karşılığı olan arabesk kültürü doğurmuştur. Arabesk kültürüyle, yoksulluk, memleket hasreti, aşk acıları gibi her türlü durum yüceltilmiştir. Özellikle gençlerde Müslüm Gürses, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur gibi arabesk şarkıcıların konserlerinde kendilerine zarar verici hareketlerde bulunmaları örnek gösterilebilir. Öyle ki bu furya bir

kesimin karakteristiği haline bile gelmiştir. Bu durumda belli kesimler için intiharların artması da beklenebilir.

Kırdan göç eden insanların kent hayatına tutunamamaların en belirgin nedeni; tarım dışında herhangi bir iş deneyimlerinin bulunmaması olmuştur. Kent hayatının çalışma koşullarına yabancı olan insanlar bu yüzden iş edinmekte sıkıntılar yaşamışlardır. Bu sıkıntılar ailenin geri kalanına da ekonomik sıkıntılar olarak geri dönmüştür. İntiharların sebeplerini rol atışması, statü uyuşmazlığı gibi nedenler ile açıklamaya alışan Martin ve Gibbs'e göre, bireyler farklı rollerin gerektirdiği sorumlulukları karşılayamamaları sonucu statü uyuşmazlığı yaşabilecekler. Dönemin şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda en belirgin sorunun ekonomiden kaynaklandığını görmekteyiz. Bu nedenle de ekonomi ve eğitim koşullarının yetersiz olması statüler arası uyuşmazlığı arttıracaktır.

Geçim sıkıntısı, bulunduğu yere alışamama, gurbet bunalımı ile birlikte intihar oranları da paralel olarak artması beklenmektedir. Buradan hareketle 21. yüzyıl ncesi Türkiye'deki intihar oranlarına, nüfusu da göz önünde bulundurarak, bakmakta fayda vardır. Bilindiği üzere resmi intihar kayıtları 1974 yılından itibaren tutulmaya başlanmıştır. TÜİK'ten elde ettiğimiz 1974 ve 2000 yılları arasında gerçekleşen intihar oranları şu şekildedir:

Tablo 7: 1975-2000 Yılları Arası İntihar Oranları

Yıl	Tahmini Nüfus	İntihar Sayısı	Kaba İntihar Oranı
1975	40.078.000	788	1,97
1976	40.915.000	829	2,03
1977	41.768.000	824	1,97
1978	42.640.000	633	1,48
1979	43.530.000	766	1,76
1980	44.438.000	750	1,69
1981	45.540.000	876	1,92
1982	46.688.000	1105	2,37
1983	47.864.000	1149	2,40
1984	49.070.000	1273	2,59
1985	50.306.000	1187	3,36

1986	51.433.000	1068	2,08
1987	52.561.000	1098	2,09
1988	53.715.000	1099	2,05
1989	54.893.000	1172	2,14
1990	56.136.000	1357	2,42
1991	57.024.000	1228	2,15
1992	57.915.000	1167	2,02
1993	58.808.000	1229	2,09
1994	59.709.000	1536	2,57
1995	60.611.000	1460	2,41
1996	61.528.000	1815	2,95
1997	62.455.000	1990	3,19
1998	63.391.000	1890	2,98
1999	64.337.000	1853	2,88
2000	65.311.000	1802	2,76

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2000-2011

Tabloya baktığımızda Türkiye’de intihar oranlarının yıllar bazında arttığı gözlemlenmiştir. Ancak bu artış nüfusun artmasını da göz önünde bulundurularak bakıldığında aşırı bir patlama şeklinde olmamıştır. Bu anlamda Türkiye’de intihar oranları düzenli bir şekilde artış gösteriyor denebilir. 1975 ve 2000 yılları arasında en göze çarpan değişiklik 1994 ve 2000 yılları arasında olmuştur. Bilindiği üzere bu yıllar ekonomik krizlerin şiddetli yaşandığı iflasların çok fazla olduğu yıllardır. Siyasal anlamda da sıkıntılı dönemlere şahit olan bu yıllar koalisyon hükümetleri ile anılmaktadır. Bir başka önemli sorun ise bu dönemlerde terör örgütlerinin eylemleri olmuştur.

1970’lerden sonra etkisini hissettiren terör eylemlerinin kökeni imparatorluk dönemine kadar dayanmaktadır. Türkiye’de bilinen ve günümüzde de tehdit unsuru içeren en önemli terör örgütleri Ermeni etnik terörü ASALA ve Ayrılıkçı Kürt Hareketi PKK’dır. Bu iki terör örgütünün yapmış olduğu eylemler Türk milletine ağır bedeller ödetmiştir. Özellikle doğu bölgesini etkisi altına alma planları doğrultusunda bu yörelerde gerçekleştirilen eylemler hem yöre halkını hem de kamu görevlilerini yaşamlarını tehlike altına almaktadır. Bu eylemler sonucunda birçok insan yaşamına son vermiştir. Ancak bu tür eylemler Durkheim’dan yola çıkacak

olursak, intihar oranlarında artışa sebep olmamakla birlikte insanları kenetlenmeye itmektedir. Ancak zorunlu iç göçlere ve yaşam standartlarını düşürmeye neden olduğu için terör eylemlerinin doğrudan değil de dolaylı olarak intihar oranlarını etkilediği görülmektedir.

TÜİK'ten elde ettiğimiz verilere göre Türkiye'de intihar oranları düzenli bir artış içerisinde. Ancak bazı yıllarda bu artışlar ufak çaplı da olsa değişiklik göstermektedir. 1974'ten 1981'e kadar belli bir düzeyde artış gözlemlenirken 1981 yılından sonra intihar oranları normal düzeyin üzerinde seyretmeye başlamıştır. Bu yıllarda televizyon Türk toplumunda yaygınlaşmaya başlamıştır. Televizyonun günlük yaşamda ve insan ilişkilerinde değişimlere sebep olması kültürel anlamda da kendini göstermektedir. Geleneksel aile akşamlarının yerini televizyon izleme kültürünün oluşması ve bu talebin karşılanması için yerli-yabancı yayınların yapılmasıyla geleneksel aile tipinde de değişimler meydana geldiği aşikardır. Sosyal yaşamda bunlar yaşanırken siyasal anlamda da ordunun yönetime üçüncü kez müdahalesi ile toplumda tekrardan siyasal bir huzursuzluk yaşanmıştır.

“1970'lerin ikinci yarısında tırmanan siyasal gerginlik ve kargaşa giderek yalnızca 1980'in ilk altı ayında 1600'u aşkın insanın ölümüne neden olan bir tür iç savaşa dönüşmüştü. Partizanlık devletin her yanına nüfuz etmiş, parlamento felce uğramıştı. Ekonomiye tam bir durgunluk hakimdi; sanayi ancak yarı kapasite ile çalışıyordu. İktidar ise tam bir siyasal acz içine düşmüştü. Böyle bir ortamda, 12 Eylül 1980'de ordu üçüncü kez müdahalede bulundu”. (Schick 1990: 378) Tüm durumların intiharlara etkisi ise şöyledir: 1981 yılında 876 iken 1982 yılında bir anda 1105'e çıkmıştır. Bu artışta hem siyasal kanadın hem de modernleşme esintilerinin bireylerde yarattığı boşluğun ve huzursuzluğun rolü oldukça yüksektir.

Askeri müdahale sonucunda ekonomik yapıda meydana gelen çöküntüler ise Türk toplumunun 80'li yıllarda yaşadığı bir diğer önemli problem olarak kayıtlara geçmiştir. 1981'den sonra artan intiharların sebeplerini ise ekonomik yapıda aramız gerekmektedir. 1980 öncesinde dış borçlar 10 milyar doları aşmış ve bu borcu ödeyecek herhangi yeni bir atılım ise meydana gelmemektedir. IMF ile uzlaşma çabaları sonucunda: 1978'de 1.52 milyar dolar olan cari hesap açığı, daha önce kabul edilen 450 milyon dolarlık hükümet kredisi ve özel krediyle karşılanmış ve 175 milyon dolar IMF'den yürürlükteki stand-by anlaşması uyarınca alınmıştır. (Schick 1990: 377) Ancak bu borç planlamaları Türkiye'nin gereksinmelerini karşılayamamıştır.

Türkiye 2000'li yıllara girerken toplumsal yapısı itibari ile her türlü değişime ayak uydurmaya hazır bir durumdadır. Değişen dünyaya ayak uydurma arzusu Türk milletinin ilerleme hedefinde vardır. Ancak gerek ekonomik yapı gerekse siyasal yapı hedeflenen ilerleme arzusuna yeterince destek sağlayamamaktadır. İlerleme arzusu bu yönden bakıldığında sağlıklı bir düzeyde olmamaktadır. Modernleşme,

çağa ayak uydurma fikri batılılaşma olarak algılanıp geleneksel yapıda bozulmalara sebep olduğu için nesiller arasında iletişim problemleri ortaya çıkmaya başlamaktadır. Türkiye’de modernleşme ekonomik ve siyasal yapıyla değil televizyon ve diğer bazı sosyal değişkenlerle ithal edilmeye çalışılan bir olgudur. Bu nedenle modernleşme çabaları, gerekli kurumlarda sağlam bir yapıya oturmadan sosyal ve kültürel anlamda değişikliklere gidilmeye çalışılmıştır. Haliyle bu değişimler hastalıklı bir durum alıp intiharlar olarak kendini göstermiştir.

4.2. 2000-2015 Yılları Arasında Gerçekleşen İntiharlar ve Türkiye

Tablo 8: 2001-2015 Yılları Arası İntihar Oranları

Yıl	Tahmini Nüfus	İntihar Sayısı	Kaba İntihar Oranı
2001	65.603.000	2584	3,97
2002	66.401.000	2301	3,49
2003	67.187.000	2705	4,05
2004	68.010.000	2707	4,00
2005	68.860.000	2703	3,95
2006	69.729.000	2829	4,08
2007	70.586.000	2793	3,98
2008	71.517.000	2816	3,96
2009	72.561.000	2898	4,02
2010	73.722.000	2933	4,02
2011	74.724.000	2677	3,62
2012	75.627.000	3287	4,37
2013	76.667.000	3252	4,27
2014	77.695.000	3169	4,11
2015	78.741.000	3246	4,15

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2011-2016

2000’li yıllar ve sonrası milenyum çağı olarak da adlandırılan bir çağdır. Bunun sebebi ise hayatımıza giren teknolojinin durmak bilmeyen değişme hızıdır. Bu hıza ayak uydurmaya çalışmak ise gerek sosyal yaşamda gerekse geleneksel yapıda bazı değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Durkheim'a göre, toplumsal olgular, bireylere dışsal olan ve tek tek kişilerin yaşamları ile algılamaları dışında kendi gerçekliklerine sahip olan davranış, düşünce ya da duygu biçimleridir.

Toplumsal olguların bir başka özelliği, onların bireyler üzerinde zorlayıcı bir güce sahip olmalarıdır. (Giddens 2012: 47)

Toplum bir dönüşüm içerisinde olan insanlar bu dönüşüme ayak uydurmadıklarında toplumsal bütünleşme duygusundan mahrum kalırlar. Sosyal bütünleşmenin zayıflaması insan ilişkilerinde kopmalara, aile bağlarının zayıflamasına, boşanma ve intiharların sıralı olarak artmasına sebebiyet vermektedir. Toplumun temel kurumlarından aile kurumunun sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için ekonomik yapının da sağlam olması gerekmektedir. Bu sebeple toplumun her kesimi etkileyen ekonomik krizlerin intiharlar üzerindeki etkilerine değineceğiz.

4.2.1. Ekonomik Krizlerin Türkiye'ye Etkisi

Türkiye sosyo-ekonomik yapısına bakıldığında gelişmekte olan bir ülke konumundadır. Bu bakımdan ekonomik kriz ve ufak çaplı finansal dalgalanmalardan dahi etkilenebilecek bir yapıya sahiptir. Bunun sebebi ise toplumsal ve siyasi yapısında yatmaktadır. Siyasal yapı Cumhuriyet kurulduğundan bu yana sabit bir yapı haline gelmeyip sürekli çalkantılı ve güvensizlik arz eden bir kurum haline gelmiştir. Bilindiği üzere ekonomik yapı çoğunlukla siyasal yapıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle Türkiye'yi derinden etkileyen ekonomik krizlere değinmekte fayda vardır.

Türkiye 1929'da gerçekleşen Amerika kaynaklı ekonomik krizi ardından aldığı kısa vadeli önlemler çoğu zaman anı kurtarsa da uzun vadede pek başarılı olduğu söylenememektedir. 1973-1979 Petrol Krizleri ardından 1982 Bankerler Krizi 1980'lerden sonra gelecek olan krizler kadar derinden etkileyici olmasa da, sıcak para akışının olmayışından dolayı, yeni kurulmakta olan sanayi tesislerinin geleceği açısından zarar verici olmuştur.

Kısa vadeli kalkınma planları ne yazık ki 1988-2009 tarihleri arasında, Türkiye'yi derinden etkileyen, belli başlı dört ana krize karşı yeterli olmamıştır. Bu krizleri etkisi bakımından tarihlendirecek olursak: 1994 ve 2001 ulusal krizleri ve 1996-1997 Uzakdoğu Krizi ve 2008-2009 Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen uluslararası ölçekli krizler olarak sınıflandırabiliriz. 1994 krizi ise cari açığın çok fazla olduğu bir krizdir. 1992-1994 yıllarında iktidara gelen koalisyon hükümetlerinin yeni politika arayışları da bu kötü gidişatı engelleyemeyip hem yurt içinde hem de yurt dışında güvensiz bir tablo çizmiştir.

Genel olarak bakıldığında Türkiye kurulduğu dönemden bu yana ekonomik krizlerden hiçbir zaman tam anlamıyla kurtulamamıştır. Belli başlı tarihler adı altında sınıflandırmamızın nedeni bu yılların dünya çaplı olmasının yanı sıra etkisinin çok uzun sürmesiyle alakalıdır. 1994 krizi de 1980'lerde meydana gelen krizin ve alınmaya çalışılan önlemlerin başarısızlığının bir nevi yeniden patlak vermesidir. Tablo.7'ye baktığımızda 1993 yılında intihar oranı 2,09 iken 1994 yılında 2,57'e

yükselmiştir. 1994 krizinin Türkiye'deki intihar oranlarında gözle görülür bir artışa neden olduğu aşikardır.

1997 yılındaki bir anda artan intihar oranlarının sebebi ise yine ekonomik bunalımlarda yatmaktadır. 1997 Asya ve 1998 Rusya krizlerinden etkilenen Türkiye ekonomisi yaşanan 1999 depremi ile birlikte sanayi tesislerinin önemli ölçüde zarar görmesiyle, 1999 yılında %3,3 oranında küçülmüş, enflasyon %70'i faizler %100'ü aşmıştır. Ülkedeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ortamı sonucunda sermaye çıkışları yaşanmış, döviz talebini arttırmış, uygulanmakta olan sabit kur rejimi sürdürülemez hale gelmiştir. (Mercan 2014: 129)

1999 depremi Türkiye'nin her yerinde derinden bir üzüntüye sebep olmuştur. Birçok insanımızın acı içinde yaşamına son verdiği bu deprem, yurt genelinde duygusal anlamda bir kenetlenmeye sebep olmuştur. Durkheim'a göre insanları bir arada tutmaya yönelen büyük siyasi bunalımlar savaşlar ve doğal afetler intihar oranlarında düşüşe neden olmaktadır. Bu dönemlerde intihar olaylarının azalmasının nedeni olarak Durkheim, toplumun bu dönemlerde daha yoğun olduğunu ve bireylerin ortak bir amaç etrafında kenetlendiklerini bu sebeple de kendilerini yalnız hissetmedikleri için intihar oranları bu dönemlerde düştüğünü belirtmektedir. (Durkheim 2014:234) Ancak depremin ortaya çıkardığı mali kayıplar da Türkiye'yi büyük borçlanmalar altına sokarak ekonomik bunalım halini sürdürmüştür.

2000 Kasım krizine gelecek olursak, krizin temel sebepleri arasında döviz talebindeki artış ve bunun beraberinde gelen Türk Lirası talebi artışı ve mali kesimdeki güven sarsıcı olaylar en önemli sebep sayılmaktadır. (Turan 2011: 70)Şubat 2001 de yayınlanan OECD'nin Türkiye raporuna göre Kasım 2000 krizine yol açan faktörler şu şekilde belirtilmiştir:

- Yılların birikimi olan Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın görev zararları, 1999'dan 2000'e kadar 19 milyar dolardan 21 milyar dolara çıkmıştır.
- Kamu kesimi borç stoku /GSYİH oranı %45'ten %62'ye aşırı yükselmiştir.
- Kamu bankalarının görev zararı /GSYİH oranı %8,2'den %11,4'e çıkmıştır.
- Kamu bankalarının açık pozisyonları(döviz gelir-gider farkı) 18 milyar dolara ulaşmıştır.
- Bankaların döviz cinsinden açık pozisyonları 20 milyar doları aşmıştır.
- Niyet mektubu ile taahhüt edilen özelleştirmeler zamanında gerçekleştirilemediği için 780 milyon dolarlık Dünya Bankası kredisi askıya alınmıştır.

- 1999 yılında ortaya çıkan iki depremin maliyeti 15 milyar dolarlık bir yük getirmiştir. Türkiye bu depremler için 3,8 milyar dolarlık dış kredi taahhüdünü almasına rağmen sadece 47 milyon doları bağış olarak gerçekleştirmiştir.

- 2000 yılı boyunca TL'nin %20 aşırı değerlenmesi, petrol fiyatlarının aşırı artışı ve Euro'nun değer kaybı ödemeler bilançosunu olumsuz etkilemiştir.

- Ocak-Ağustos dönemi faiz oranlarının hızlı düşüşü sonucu küçük ve orta büyüklükteki bankaların hazine kâğıtlarını zararına satmaları, karlılığı azaltmış, Kasım başından itibaren likidite krizi ile karşılaşmıştır. (Turan 2011: 70-71)

2001 Şubat krizine gelecek olursak, Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana gerçekleşen en önemli kriz olarak sayılmaktadır. Etkileri bakımından gerek sosyal yaşamda gerekse ekonomik yaşamda telafisi ağır zararlara sebep olmuştur. TÜİK'in raporlarına göre enflasyon %70'i aşarak bir krizin yaşanacağını önceden göstermiştir.

Şubat krizi sonrasında; ekonomi %8,5–9 daralmış, kişi başına gelir 725 dolar gerilemiş, 19 banka 125 işyeri kapanmış 1,5 milyon kişi işsiz kalmış, %30'lara düşen enflasyon %70'i aşmış hazinenin faiz ödemeleri, %101 artmış, iç borç stoku 2000 yılının dört katına ulaşmıştır. 2001 yılı cumhuriyet tarihimizin en derin ekonomik krizi olmuş, ekonomi ikinci dünya savaşındaki küçülmenin ardından en büyük daralmayı yaşamış, Türkiye'nin GSMH'sı kriz yılında 50 milyar dolar kaybetmiştir. Yaşanan hızlı devalüasyonunda etkisi ile enflasyon fırlamış, iç-dış borç yükü artmıştır. Türk halkı, 2001 yılında yaşanan ciddi ekonomik krizin sonucu olarak 2002 yılında da ağır ve yüksek iç-dış borç yükü ile girmiştir. (Turan 2011: 73)

Ekonomik ve siyasal yapının birbiriyle doğrudan bağlantılı olduğuna değinmiştik. Buna en önemli örnek olarak 2001 krizinde yaşanan siyasi gerginliği örnek verebiliriz. 19 Şubat 2001'de başbakan ve cumhurbaşkanı arasında siyasi tartışmayla son bulmuştur. Zaten hassas olan piyasalar yaşanan bu siyasi gerginlikle alt üst olarak döviz krizi başlamıştır. Kasım krizinde TL pozisyonlarını koruyan insanların da Şubat'ta dövize hücum etmeleri sonucu döviz kuru üzerindeki baskı artmış, Merkez Bankası krizi izleyen iki gün boyunca rezervlerini eritmek pahasına piyasaya müdahale etmiş ancak 22 Şubat 2001 tarihinde, döviz kuru çıpasının yürürlükten kaldırıp dalgalı kura geçildiğini ilan etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte Türkiye, bankacılık sistemi ve borçların çevrilebilirliği sorunları nedeniyle tarihindeki en önemli ekonomik ve finansal krizle karşı karşıya kalmıştır. (Işık vd. 2017: 572)

2001 krizinin en büyük etkisi işsizlik sorunu olarak kayıtlara geçmiştir. İşsizlik sorunu ise birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Ekonomik krizler yoksulluk, gelir dağılımı ve işsizlik üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Kriz yaşandığında genel olarak artan borç yükü, faiz oranlarının yüksekliği ve ülke

kaynaklarının dışarı çıkması, artan işgücü maliyetleri sonucunda ülke yoksullaşmakta, ekonomik büyüme yavaşlamaktadır. Bu etkiler firmaların ve kişilerin geleceğe dönük beklentilerini olumsuz etkilemektedir. (Işık vd. 2017: 573)

Tablo 9: Türkiye’de 1996-2010 Yılları İşsizlik ve İntihar Oranları

Yıl	İşsizlik Oranları	Kaba İntihar Oranı
1996	6,6	2,95
1997	6,8	3,19
1998	6,9	2,98
1999	7,7	2,88
2000	6,5	2,76
2001	8,4	3,97
2002	10,3	3,49
2003	10,5	4,05
2004	10,6	4,00
2005	10,2	3,95
2006	10,3	4,08
2007	11	3,98
2008	14	3,96
2009	11,9	4,02
2010	9,8	4,02

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2011

Türkiye’de ekonomik krizlerin ortaya çıkardığı en ağır sonuçlar işsizlikte kendini göstermektedir. Nüfusu göz önünde bulundurduğumuzda işsizlik sorunu Türkiye’de kronik bir hal aldığı söyleyebiliriz. Tabloya baktığımızda 2001 ve 2008 yıllarında işsizlik rakamları krizle birlikte bir anda bir artış göstermektedir. Buna bağlı olarak kaba intihar oranlarına baktığımızda 2000 yılında 6,5 olan işsizlik oranına karşın kaba intihar oranı 2,76 iken 2001 yılında işsizlik oranı 8,4 kaba intihar oranı da 3,97 olarak kayıtlara geçmiştir. 2007 yılında işsizlik oranı 11, 2008 yılında da 14’tür. Kaba intihar oranları ise 2007’de 3,98 iken 2008’de 3,96 olarak gözlemlenmiştir. Krizlerin intihar oranlarına etkisi krizin yapısına bağlı olarak değişmektedir. 2000 ve 2011 yılları arasında gerçekleşen intiharların sebeplerine baktığımızda ise ekonomik krizlerin intiharlara nasıl bir etki ettiğini daha iyi gözlemleyebiliriz.

Tablo 10: Ticari Başarısızlık İntiharlarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl		İntihar	Ticari Başarısızlık	
			Sayı	(%)
2000	Erkek	1114	81	7,27
	Kadın	688	3	0,44
	Toplam	1802	84	4,66
2001	Erkek	1677	146	8,71
	Kadın	907	2	0,22
	Toplam	2584	148	5,73
2002	Erkek	1392	82	5,89
	Kadın	909	9	0,99
	Toplam	2301	91	3,95
2003	Erkek	1574	134	8,51
	Kadın	1131	13	1,15
	Toplam	2705	147	5,44
2004	Erkek	1681	57	3,39
	Kadın	1026	3	0,29
	Toplam	2707	60	2,22
2005	Erkek	1740	61	3,51
	Kadın	963	2	0,21
	Toplam	2703	63	2,33
2006	Erkek	1782	54	3,03
	Kadın	1047	2	0,19
	Toplam	2829	56	1,98
2007	Erkek	1808	58	3,21
	Kadın	985	2	0,20
	Toplam	2793	60	2,15
2008	Erkek	1924	117	6,08
	Kadın	892	2	0,22
	Toplam	2816	119	4,23
2009	Erkek	2111	89	4,22
	Kadın	787	1	0,13
	Toplam	2898	90	3,11
2010	Erkek	2073	61	2,94
	Kadın	860	1	0,12
	Toplam	2933	62	2,11
2011	Erkek	1876	58	3,09
	Kadın	801	2	0,25
	Toplam	2677	60	2,24

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2004-2005-2011

Tabloya baktığımızda 2000 yılında ticari başarısızlıktan kaynaklanan intihar sayısı 84 iken 2001 krizi sonrası meydana gelen ticari başarısızlıktan kaynaklanan intihar sayısı 148 olarak kayıtlara geçmiştir. 2007 yılında toplam ticari başarısızlıktan kaynaklanan intiharlar 60 iken 2008 yılında bu sayı neredeyse iki katı olan 117'ye

yükselmiştir. Görüldüğü gibi ekonomik krizler Türk toplumunda sonu intihara kadar varan ağır sonuçlar vermektedir. Ekonomik ve siyasal mekanizmanın oturmamış olması Türkiye'deki intihar oranlarını doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'deki krizlerin sürekli tekrarlanabilir yapıda olması ülkenin, ekonomik, siyasal ve en önemlisi sosyal yapısı hakkında ipuçları vermektedir. İstikrarsız yapı, insanlarda güvensizlik duygusunu aşılamaktadır. Bir ülkedeki insanların yaşadığı ortamdan memnun olmaması, güven duymaması ruhsal yapısında çöküntülere sebep olmaktadır. Geçim sıkıntılıları insanları bulunduğu ortamdan göç etmeye zorlayarak alışageldiği ortamdan uzaklaştırmaktadır. Zorunlu göçler ise bulunduğu yeri sevmeme sonucunda yabancılaşma duygusunu harekete geçirmektedir.

Giddens'a göre bireyler için iş, yalnızca yeterli bir gelir sağladığından dolayı değil, işgücü piyasasındaki yükselmenin toplumsal etkileşim için önemli bir alan olmasından dolayı da önemlidir. Böylelikle, işgücü piyasasından dışlanma toplumsal dışlanmanın diğer biçimlerine yoksulluğa, hizmetlerden dışlanmaya ve toplumsal ilişkilerden dışlanmaya öncülük edebilmektedir. (Giddens 2012: 403)

Türkiye'deki işsizlik sorunu sonucunda artan intihar oranlarını Henry ve Short'un teorisine göre değerlendirmek mümkündür. Henry ve Short'un *Suicide and Homicide* adlı makalelerine göre, intihar oranları ekonomik bunalımların yaşandığı dönemlerde artmaya başlar. Ekonomide dinginliğin yaşandığı dönemlerde ise intihar oranları düşüşe geçer. (Lester vd. 216: 274)

Halbwachs da Henry ve Short gibi ekonomik refah dönemlerinde intihar oranlarının düştüğünü savunmaktadır. Durkheim'in teorisi ile zıt olan bu iki görüşün, Türkiye'de yaşanan krizlerin intiharlara etkisini de göz önüne aldığımızda, doğru bir çıkarım olduğunu görmekteyiz.

Ekonomik krizlerin bir diğer olumsuz etkisi de aile içi ilişkilerde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de 2000–2012 yılları arasında 7.625.348 kişi evlenmiştir. Ekonomik kriz dönemlerinde evlilik sayıları azalırken boşanma sayıları artmıştı. 2001 yılında 544 bin 322 olan evlenme sayısı, ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği 2002 yılında 510 bin 155'e düşmüştür. TÜİK verilerine göre 2000 yılında boşanma sayısı 34862 iken 2001 yılında krizle birlikte boşanmalar 91994 sayısına ulaşmış ve sonraki yıllarda da artmaya devam etmiştir. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015)

Durkheim'a göre ise ekonomik bunalımların bireyleri içinde buldukları konumlardan birdenbire alçalttığı için anomi türünde intiharların meydana geleceğini savunur. Bu bireyler istekleri azaltmak, gereksinimlerini daraltmak, kendilerini daha çok denetlemek zorunda kalırlar. Toplumsal etkinin bütün yararları onlar bakımından kaybolmuştur; manevi eğitimlerinin yenilenmesi gerekir. Ama toplum onları bir anda

bu yeni yaşama uyarlayıp, alışık olmadıkları bu artmış özdenetimi gerçekleştirmelerini öğretemez. Sonuç olarak onlara zorla kabul ettirilen duruma uymazlar ve böyle bir şeyin tasarımı bile onlar için çekilmez olur; onları daralmış bir yaşamdan, daha onu denemeden koparan acılar işte buradan kaynaklanıyor. (Durkheim 2014: 289)

Öyle görülüyor ki ekonomik krizler bir ülkede işsizlik, yoksulluk ve karmaşanın yanı sıra aile içi ilişkileri de kötü etkilemektedir. Bu sebeple aile içi düzenin bozulması toplumun diğer öğelerinde de aksaklıklara yol açacaktır. Giddens'a göre, ekonomik tedbirler sonucu işsizliğin yüksek oranı, "evlenecek yaştaki" erkekleri (bunların bir aileyi mali açıdan geçindirebilmeye güçleri yetmektedir) erkekler topluluğuna yönlendirmiştir. Böylelikle evlilik, yoksul kadınlar için daha az çekici olmaktadır, gayri meşru doğan çocukların sayısı artmaktadır ve anaerkil aileler hızla çoğalmaktadır. Yeni nesil çocuklar yoksul doğmaktadır ve kötü bir devir sürmektedirler. (Giddens 2012: 398)

Türkiye'deki kronikleşen işsizlik sorunu birçok ülkede olduğu gibi bireylerde şiddete ve suça meylettirmeye yönelmektedir. Bir ülkede suç oranlarının artması ise intihar oranlarında da artmaya neden olmaktadır. Yoksulluk sonucunda ailelerin parçalanması daha kolay olduğu için yoksulluk, insan ilişkilerinin zarar görmesine bunun sonucunda da toplumsal parçalanmalara sebep olmaktadır.

4.2.2. Türkiye'de Namus Cinayetleri/İntiharları

Türkiye'de 1999 yılından sonra basında intihar haberleri özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde çok fazla yayınlanmıştır. Bu haberlerde intihar edenlerin büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Dünya istatistikleriyle tamamen ters düşen bu durumun asıl nedeni çok sonraları Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yapılan araştırmalar sonucunda gün yüzüne çıkmıştır. Bu bölgelerdeki çoğu kadın intiharlarının nedeni; aşiret baskısı, töre adı altında aile zorlamalarıdır. Bu zorlamalar ise temelde intihar değil namus cinayetleri kategorisine girmektedir.

Töre kelime kökeni, türemek fiilinden gelir, "türe" de denilebilir. (Ülken 1969: 300) Gelenek olarak da adlandırılan töre, toplumda değerler ve kurumların en ağır değişen ve eski toplum devirlerini yenilerine bağlamaya yarayan sosyal mirastır. (Ülken 1969: 115) Anlamlarına baktığımızda bu cinayet ve intiharların töre ile anılması törenin kelime anlamı açısından olumsuz anlamlar yüklemektedir. Namus gerekçesiyle işlenen bu cinayet ve intiharlara çalışmamız boyunca namus cinayetleri/intiharları şeklinde adlandıracağız.

Namus intiharları, genel olarak içinde yaşadığı toplumun kültürüne ve değerlerine ters düşmesi sonucunda bireylere ceza niteliğinde uygulanan durumlardır. Ülkemizde bu cezalar özellikle kadınlar üzerinde uygulanması

neticesiyle gündeme gelmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de kültürün büyük bir kısmında ataerkilliğin yaygın olduğu söylenebilir. Ataerkil toplum, kadına yönelik baskının fazla olduğu erkek egemen bir toplum demektir.

Namus cinayetleri genellikle doğu ve çoğunlukla ataerkil toplumlarda görülmektedir. Ancak farklı adlandırılmalarda da olsa (örneğin tutku cinayetleri) ataerkil olmayan, modern olarak nitelendirilebilecek toplumlarda da rastlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun tahminlerine göre, her yıl dünyada 5000’den fazla kadın aileleri tarafından namus nedeni ile öldürülmektedir. Brezilya, Uganda, Bangladeş, Mısır, Ürdün, Suriye, Hindistan, İsrail, İtalya, Fas, Ekvator, Türkiye ve Yemen gibi ülkelerde sorun ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu cinayetlerin yukarıda sözü edilen ülkelerden daha geniş bir coğrafyayı kapsadığı düşünülmektedir. Sayılan ülkeler namus cinayetlerinin toplumsal bir sorun olarak görülmeye başladığı ve basında haber olarak yansılma özelliği kazandığı bölgelerdir. Özellikle Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Asya kıtasının bazı ülkelerinde kadınların namus adına öldürülmesinin cinayet olarak görülmemesi nedeni ile bu tür bilgilere ulaşmak mümkün olmamaktadır. (Bilgili vd. 2011: 67)

Ataerkil toplumlarda kadın namusu erkek kardeş ve babanın sorumluluğu altında olarak görülüp, kadın namusuna tehdit bir durum ortaya çıktığında da bu kişilerce çözüme kavuşturulması beklenir. Kadın evlenene kadar baba ve erkek kardeşin sorumluluğu altındayken evlendikten sonra kadın namusunun sorumluluğu kocaya geçmektedir. Kadın namusunun erkeklerce korunması durumu çoğunlukla Müslüman ülkelerde görülürken Balkanlar ve Müslüman olmayan diğer doğu ülkelerinde de görülmektedir. Bu sebeple namus cinayetlerini yalnızca Müslüman toplumlara yüklemek yüzeysel bir yorum olacaktır.

Kaderleri cinsiyetleri tarafından belirlenen kadınların, modern dünya nimetlerinden ne kadar faydalansalar da, toplumsal yaşamdaki konumları ve yerleri gücü elinde bulunduran erkekler tarafından belirlenir. Marx ve Peuchet buna değiniyor. Onlara göre, kadınların hangi sınıftan olurlarsa olsunlar erkeklerin keyfi iktidarının yönlendirmesine mecbur kalırlar. “Gerçek ve özgür aşkı önemsemeyen toplumsal koşullar ve hem medeni kanun hem de mülkiyet yasalarının ataerkil doğası sayesinde, baskıcı erkek karısına bir cimrinin hazinesine davrandığı gibi davranabilir bir şey, bir nesne gibi, "mülkiyetinin bir parçası" gibi kilit altında tutabilir. Marx’ın modern burjuva erkek-egemen aile ilişkilerinin radikal eleştirisinde kapitalist şeyleşme ve ataerkil hakimiyet birbiriyle ilintilidir”. (Marx 2006: 42)

2000-2005 yıllarını kapsayan dönem içerisinde işlenen cinayetler içinde namus nedeni ile 1091 cinayet olayının meydana geldiği görülmüştür. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yaptığı çalışmaya göre konuyla ilgili cinayetler incelendiğinde cinayetlerin %29’u namus, %29’u aile içi uyuşmazlık, %15’i yasak ilişki, %10’u kan

davası, %3'ü tecavüz, %2'si diğerk, %9'u cinsel taciz, %3'ü kız alıp verme nedeni ile işlenmiştir. (Türkiye Büyük Millet Meclisi 2005)

1999 yılından sonraki verilerde namus cinayetlerinde % 10 oranında Ankara ilinin başı çektiğı, bunu % 9 oranıyla İstanbul ve İzmir illerinin takip ettiğı görülmüştür. Faillerinin büyük bir kısmının doğum yeri Doğı Anadolu ve Güneydoğı Anadolu olduğı tespit edilmiştir. Namus gerekçesiyle öldürülen kadınların yaşları ise 15-25 yaş grubunda çok yüksek oranlardadır. (Türkiye Büyük Millet Meclisi 2005)

Türkiye'de namus intiharları ilk olarak 1999 yılından sonra Batman'da gerçekleşen kadın intiharları sebebiyle gündeme gelmiştir. Batman kırsal bölgelerin yoğun olduğı, geleneklere bağılılığın kuvvetli ve etnik bakımdan da Kürt nüfusun fazla olduğı bir ildir. İntiharların Batman'da yoğunluk göstermesi tüm ilgiyi bu yöreye çekmiştir. Bu nedenle Deniz ve arkadaşlarının araştırmalarındaki bulgulara baktığımızda, yaklaşık altı yıllık süreçte Batman'da meydana gelen intihar ve intihar girişimlerinin toplamı 191 olduğı görülmektedir. Batman bulgularında, 25 yaşından küçük kadınlar, tüm kadınların %72'si kadardır. Genç kadın intiharı özellikle göze çarpmaktadır. Bu durum Türkiye göstergesinden biraz farklıdır. 25 yaşından küçük kadınlar tüm kadınların 2/3'ü kadardır ve daha üzücü bir tablo oluşturmaktadır. 30 yaş ve daha küçük erkekler ise tüm erkeklerin %57'si kadardır. (Deniz vd. 2001: 8)

1990'lı yıllar Türkiye'de modernleşmenin yayılmaya başladığı dönemler olarak bilinir. Batman, petrol kaynakları bakımından zengin bir ildir. Bundan kaynaklı sanayi tesislerinin kurulmasından sonra çevre illerden çok fazla göç almıştır. Bu durum Batman'ın homojen yapısında bozulmalar meydana getirmiştir. Bilindiğı üzere modernleşme en çok geleneksel yapının hakim olduğı toplumlarda kimlik bunalımlarına sebep olmaktadır. Din, aile, kadın-erkek gibi konuların yeniden şekillendiğı modernist dönemde geleneksel toplumlar bu yeni kavramlara çok zor adapte olurlar. Geleneklerin hakim ve aşiret kültürü ile gayri resmi kuralların olduğı Batman'da modernizmin bireyler üzerindeki değışiminin olumsuz sonucu olarak intiharları ortaya çıkmıştır. Değışen geleneklerden kendi için yeni yollar arayan kadınlar ise gayri resmi cezalandırmalardan en fazla etkilenen kısım olmuştur.

Öyle ki; kadınlar arasında en fazla intihar görülen yaş grubu ise %28 ile 14-17 yaş grubudur. Erkeklerde ise 31-40 yaş, %23 ile en fazla rastlanan gruptur. İntihar girişimleri ise, kadınlarda en fazla 18-21 yaş grubunda (%34.8), erkeklerde ise yine 31-40 yaş grubunda (%33.3) görülmektedir. Kadınlarda 25 yaş altı, tüm intihar girişiminde bulunan kadınların %68'i kadar iken, erkeklerde tam tersine 25 yaş üstü %61 civarındadır. Bu grupta intihar eden kadınlardan farklı olarak 26-30 yaş arası kadın yüzdesi %21'e vararak dikkat çekmektedir. (Deniz vd. 2001: 8)

Namus cinayetleri konusunda bugüne kadar yapılmış kısıtlı sayıdaki çalışmalardan biri Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı öğretim

üyeyi Prof. Dr. Aytekin Sır tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada namus cinayetlerine karşı bölgede yaşayanların tutumlarını araştırmak amaçlanmıştır. Bölgede yaşayan 430 kişi ile yapılan çalışmaya göre katılımcıların büyük kısmı namus kavramını karım, bacım annem, dinin emrettiği, kadınların iffeti, kadının cinselliği olarak tanımlamıştır. Namussuzluk ise katılımcılar tarafından kadının zina yapması, kadının bekaretini kaybetmesi dedikoduya sebep olması, kadının açık gezmesi, erkeklerle konuşması, açık olması, ailenin istemediği kişiyle evlenmesi, izinsiz dışarı çıkması, dilinin uzun olması olarak ifade edilmiştir. Kadının zina yapması durumunda katılımcıların %37.4'ü kadının öldürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca kulak kesme, burun kesme, saçını kazıma, gibi diğer cezalandırma yöntemleri de önerilmiştir. Katılımcıların %64'ü için bu cezayı verecek kişi kadının kocasıdır. Boşanmayı bir çözüm yolu olarak görenler %25 düzeyinde kalmıştır. (Türkiye Büyük Millet Meclisi 2005)

Bir başka doğu ili olan Adıyaman'da yapılan araştırmalarda kadın intihar oranının erkeklere oranla yine fazla olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma bulgularında intihar eden kadınlar 25 yaş altındaki genç kızlar olarak gözlemlenmektedir. Eğitim düzeyleri düşüktür, çoğu okuma-yazma bilmemekte küçük bir kısmı da ilkokul mezunu olmaktadır. Bir diğer bulgu ise bölgedeki intihar eden kişilerin sosyo-ekonomik gelir düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı yörede kadınlar üzerinde yoğun bir aile ve çevre baskısı söz konusudur. Kadınlardan geleneksel kadın rolünün gereklerini yerine getirmesi beklenmektedir. (Sayıl vd. 2003: 5)

Okuma-yazma hakkı elinden alınan, erken evlendirilen ve babaları ya da kocaları tarafından sınırlanan kadınlar, değişen kent yaşamı ve medya ile farklı yaşamların, farklı seçeneklerin olabileceğini fark ediyorlar. Öğrenmenin sonsuz türevlerine kapılan bu kadınlar için başka çıkış yolları üzerine düşünme dahi şiddetin boyutlarını arttırmaya yetmektedir. İnsanlar başka seçeneklerin olduğunu anladıkları andan itibaren bu seçeneklerden başka bir şey düşünemez hale gelirler. Kadınların başka bir erkekle görülmesi ya da izinsiz geç vakitte bir yere gitmesi veyahut ev işlerini dahi yapmaması sonucunda burun, kulak ya da el gibi uzuvların kesilmesi ile cezalandırılmaktadır. Kadınların kendi isteği dışında da olsa bekaretlerini kaybetmiş olması durumu ise ölmelerini gerektirmektedir. Aile ve aşiretin vereceği cezayı bilen genç kızlar ise bu durumu intiharla sonuçlandırmayı seçmektedirler. Kendileri seçmedikleri durumda zorla ya da ailenin reşit olmayan birine yaptırmak suretiyle konu kapanmaktadır.

Namus kaynaklı intiharların yaygın olduğu doğu illerinde kadınların okuma yazma oranları erkeklere göre düşüktür. Kadınlar genel olarak 25 yaşının altında evlendirilmektedirler ve bu evlilikler çoğunlukla görücü usulü olmaktadır. Bu evliliklerde kadınlardan rıza alınmadığı örneklerle bilinmektedir. Ancak namus

	C		47	273	166	120	109	57	54	56	6
2014	A	3 169	123	778	637	505	430	317	178	168	33
	B	2 352	59	528	489	389	360	254	122	124	27
	C	817	64	250	148	116	70	63	56	44	6
2013	A	3 252	85	816	638	516	473	325	188	185	27
	B	2 382	39	523	484	401	376	257	145	134	33
	C	870	46	293	154	114	97	68	43	51	4
2012	A	3 287	106	788	651	524	469	329	192	189	39
	B	2 377	53	491	488	384	384	271	135	135	36
	C	910	53	297	163	140	95	58	57	54	3
2011	A	2 677	103	620	556	433	392	246	152	157	18
	B	1 876	45	351	387	337	215	187	123	117	14
	C	801	58	269	169	96	77	59	29	40	4
2010	A	2 933	107	692	619	478	417	270	158	163	29
	B	2 073	48	407	439	373	342	202	120	119	23
	C	860	59	285	180	105	75	68	38	44	6
2009	A	2 898	95	603	589	480	475	303	180	159	14
	B	2 111	49	352	435	390	383	235	134	122	11
	C	787	46	251	154	90	92	68	46	37	3
2008	A	2 816	76	721	544	444	354	219	178	147	133
	B	1 924	28	388	357	335	288	179	148	114	89
	C	892	48	333	189	109	66	40	30	33	44
2007	A	2 793	92	690	604	413	347	199	139	129	180
	B	1 808	34	352	408	314	257	145	97	92	109
	C	985	58	338	196	99	90	54	42	37	71
2006	A	2 829	77	778	576	415	343	214	128	119	179
	B	1 782	38	370	373	298	267	152	95	82	107
	C	1 047	39	408	203	117	76	62	33	37	72
2005	A	2 703	74	759	570	358	336	200	138	109	159
	B	1 740	36	385	367	263	261	142	108	78	100
	C	963	38	374	203	95	75	58	30	31	59

2004	A	2 707	78	850	548	391	292	181	126	98	143
	B	1 681	36	422	353	270	218	132	86	74	90
	C	1 026	42	428	195	121	76	49	40	24	53
2003	A	2 705	80	922	574	382	301	191	153	102	-
	B	1 574	32	416	333	270	219	133	102	69	-
	C	1 131	48	506	241	112	82	58	51	33	-
2002	A	2301	73	746	529	379	275	128	101	60	-
	B	1392	30	332	328	275	205	107	74	42	-
	C	909	43	414	201	105	70	31	27	18	-
2001	A	2584	60	841	594	418	284	182	143	62	-
	B	1677	27	423	407	318	229	132	97	44	-
	C	907	33	418	187	100	55	50	46	18	-
2000	A	1802	57	621	399	263	186	135	96	45	-
	B	1114	25	307	262	183	149	98	64	26	-
	C	688	32	314	137	80	37	37	32	19	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Yaş gruplarının intihar verileri yıllara göre incelendiğinde en fazla intihar eden grubun 15-24 yaş grubu olduğu dikkat çekmektedir. Bir sıralama yapacak olursak; ikinci sırada 25-34 yaş grubu, üçüncü sırada 35-44 yaş grubu, dördüncü sırada 45-54 yaş grubu, beşinci sırada 55-64 yaş grubu, altıncı sırada 65-74, yedinci sırada 75 ve üzeri sekizinci sırada da 15 yaş altı olduğu görülmektedir. Bilinmeyen kısım ise çok küçük bir oranı göstererek en son sırada olmaktadır.

Türkiye’de intihar oranları en yüksek genç olarak adlandırabileceğimiz yaş aralıklarında görülmektedir. Yaş ilerledikçe intihar oranları da paralel olarak düşmektedir. Çocuklarda intihar oranlarına çok az rastlanmaktadır. Türkiye’de 75 yaş grubunun üzerinde intihar oranlarının düşmesinin sebebini Müslümanlıkla ilişkilendirebiliriz. Bilindiği gibi Türkiye’nin yüzde 90’lık bir kısmı İslam dinine mensuptur. Dine bağlılık ise yaş aldıkça kendini gösteren bir durumdur. Ölüm korkusu ve bir şeylere sığınma hissi yaşlandıkça kendini hissettirdiğinden yaşlandıkça intihar etme hissiyatı uzaklaşmaktadır.

Yaş gruplarındaki intihar oranlarının yıllara göre dağılımına baktığımızda 2000 yılından 2015 yılına kadar geçen sürede intihar oranları çocuklar ve 75 yaş grubu üzerindeki hariç tüm yaş gruplarında artış göstermektedir. Ancak tabloya baktığımızda her yıl aynı oranda artış görülmeyip bazı yıllar bir önceki yıla nazaran azalma göstermektedir. Ekonomik krizlerin olduğu yıllarda intihar oranları yine en

fazla genç nüfusta artmaktadır. 75 yaş üstü ve 15 yaş altı kısımda ise artış ekonomik krizlerden etkilenmeksizin yıllar bazında küçük miktarlarda da olsa artmıştır. Ancak 15 yaş altı çocuklarda 2014 yılında en fazla intihar sayısına ulaştığı görülür. Bir önceki yıla baktığımızda bu artış dikkat çekmektedir.

Cinsiyetlerin intihar dağılımına baktığımızda 2000 yılından 2015 yılına kadar 15 yaş altı hariç her grupta en fazla intihar oranına erkeklerin sahip olduğu görülmektedir. Kadın intihar oranlarının erkeklerinkinden fazla olduğu yaş grubu 2000, 2002, 2003 ve 2004 yıllarında 15-24 yaş gurubu olmuştur. Bu fark ise özellikle 1999 yılından sonra artış gösteren namus cinayetleriyle açıklanabilir. Kadınların farklı hayatlardan etkilenip geleneksel kurallar dışında hareket etmeye başladığı yaşlar olan 15-24 yaş aralığı özellikle doğu illeri için riskli bir aralıktır. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da kadınların çoğunlukla intihar yaş aralığı 15-24 olarak kayıtlara geçmiştir. Bunun nedeni başta okuma-yazma olmak üzere birçok hakkı elinden alınan kız çocuklarının zorla erken yaşta evlendirilmeleridir.

Erkeklerin en fazla intihar ettiği aralık ise 15-34 yaş aralığıdır. Bu aralık bir erkek için özellikle yoksul bir ailede doğduysa geçim sıkıntısının en şiddetli yaşandığı yaşlardır. Yeni bir birey olma yolunda ayakta durma çabaları ve bir aile kurma telaşında olan erkeklerde, hem duygusal hem de ekonomik sıkıntıları oldukça fazla hissedeceğinden intiharlarda bu yaş aralığında artışa geçmektedir.

İçli'ye göre, gençlerin yaşamını intihar edecek kadar anlamsız kılan nedenler ancak çok sayıda nedenin bileşimi şeklinde olursa gerçekçi olabilir. Gençleri intihara sürükleyen nedenler arasında aile ve arkadaş grubunun etkisi, sosyo-kültürel değişme, sosyal hareketlilik, ekonomik durum, eğitimde başarısızlık, psikolojik ve psikiyatrik nedenler ilk akla gelenlerdir. (İçli 2013: 361) İntiharlar çoğunlukla bu faktörlerin bileşkesiyle ortaya çıkmaktadır.

4.4. Nedenlerine Göre İntihar Oranları

Tablo 12: İntiharların Yıllara, Cinsiyete ve Nedenlerine Göre Dağılımı, 2000-2015

	A:Toplam	B:Erkek	C:Kadın							
Yıl	Toplam	Hastalık	Aile Geçimsizliği	Geçim Zorluğu	Ticari Başarısız	Hissi İlişki ve İstedığı	Öğrenim Başarısızlığı	Diğer	Bilinmeyen	
2015A	3 246	955	257	298	8	72	6	66	1 584	
B	2 358	649	169	283	8	54	3	45	1 147	
C	888	306	88	15	-	18	3	21	437	

2014A	3 169	549	275	256	40	96	8	220	1 725
B	2 352	376	198	244	39	74	4	148	1 269
C	817	173	77	12	1	22	4	72	456
2013A	3 252	522	302	221	62	109	16	261	1 759
B	2 382	380	205	205	59	81	9	179	1 264
C	870	142	97	16	3	28	7	82	495
2012A	3 287	560	259	250	67	136	19	242	1 754
B	2 377	370	176	235	66	99	12	175	1 244
C	910	190	83	15	1	37	7	67	510
2011A	2 677	519	252	215	60	146	15	222	1 248
B	1 876	350	156	196	58	98	10	171	837
C	801	169	96	19	2	48	5	51	411
2010A	2 933	595	296	273	62	136	22	195	1 354
B	2 073	384	195	254	61	97	14	145	923
C	860	211	101	19	1	39	8	50	431
2009A	2 898	559	266	318	90	123	15	176	1 351
B	2 111	386	174	305	89	89	11	131	926
C	787	173	92	13	1	34	4	45	425
2008A	2 816	648	382	289	119	173	34	139	1 032
B	1 924	436	213	269	117	112	17	91	669
C	892	212	169	20	2	61	17	48	363
2007A	2 793	581	408	263	60	161	27	59	1 234
B	1 808	357	199	240	58	113	16	29	796
C	985	224	209	23	2	48	11	30	438
2006A	2 829	512	373	215	56	154	33	107	1 379
B	1 782	322	171	193	54	98	19	70	855
C	1 047	190	202	22	2	56	14	37	524
2005A	2 703	474	363	225	63	176	31	196	1 175
B	1 740	288	181	190	61	101	17	137	765
C	963	186	182	35	2	75	14	59	410
2004A	2 707	482	429	194	60	169	69	21	1 283
B	1 681	298	213	163	57	108	35	15	792
C	1 026	184	216	31	3	61	34	6	491
2003A	2 705	1	580	385	147	266	95	214	-
B	1 574	018	253	330	134	136	50	126	-
C	1 131	545 473	327	55	13	130	45	88	-
2002A	2 301	895	493	327	91	239	88	168	-
B	1 392	512	249	267	82	145	41	96	-
C	909	383	244	60	9	94	47	72	-

2001A	2 584	743	644	525	148	314	59	151	-
B	1 677	456	303	453	146	185	33	101	-
C	907	287	341	72	2	129	26	50	-
2000A	1 802	500	444	323	84	203	70	178	-
B	1 114	306	196	287	81	107	42	95	-
C	688	194	248	36	3	96	28	83	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Türkiye’de 2000’li yıllarda intiharların büyük bir kısmının nedeni bilinmemektedir. Bilinen kısımlarda ise en büyük payı hastalık kaplamaktadır. Hastalık olarak kayıtlara geçen bu kategoride çoğunlukla ruhsal hastalıklar kastedilmektedir. Emniyet yetkilerinin araştırmaları ve intihar eden kişinin yakınlarının ifadeleri sonucunda tutanaklar tutulmaktadır. Bu yüzden nedenler konusunda kesin bir yargıya varmak güçtür.

Türkiye’deki intiharların sebeplerine göz attığımızda hastalık, aile geçimsizliği ve geçim zorluğu dikkat çekmektedir. Bu nedenlerde kadınlarda en fazla hastalık daha sonra aile geçimsizliği gelmektedir. Erkeklerde hastalık ve geçim zorluğu en fazla intihar nedeni olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durum bize gösteriyor ki, Türkiye’de ailenin geçimi çoğunlukla erkekler tarafından sağlanmaktadır. Kadınların iş ve sosyal yaşamdan erkeklere oranla uzak olması vesilesiyle aile geçimsizliği sonucunda intiharları oldukça fazladır.

2001 ve 2008 krizlerinde geçim sıkıntısı ve ticari başarısızlıklardan kaynaklı intihar oranları yine erkeklerde artış göstermiştir. Ekonomik krizin geçim sıkıntısı ve ticari başarısızlık intiharlarını arttırdığı kesindir. Bunun yanında aile geçimsizliğinden kaynaklı intiharlarda ve hissi ilişki sonucunda gerçekleşen intiharlarda da artış olduğunu söyleyebiliriz. Ekonomik yetersizlikler aile içi ilişkilerini bozduğu gibi yeni bir aile planı içinde olanların ilişkilerini de bozmaktadır.

2000 yılından 2008 yılına kadar aile geçimsizliğinden kaynaklı intiharlarda kadınlar erkeklerden daha fazla intihar ederken, bu yıldan sonra aile geçimsizliği nedeniyle kadın intiharları azalmış erkek intiharları artmıştır. Burada kadına yönelik şiddet ve kadınların korunması hakkındaki yasal düzenlemelerin kadın intihar oranlarını etkilediğini düşünmekteyiz. Özellikle ABSürecinde oldukça dikkat çeken doğudaki kadın intiharları Türk Ceza Kanunu’nda uyum paketi kapsamında yapılan yasa değişiklikler ile namus cinayetlerinin yerini “intihara zorlama” gibi yeni bir cinayet türüne dönüştürdüğü kaygısı ile düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca kadın

sığınma evlerine yönelik yapılan çalışmalar da kadınların için bir seçeneğin daha olduğu fikrini uyandırmıştır.

Erkeklerde geçim zorluğundan kaynaklı intiharların kadınlardan fazla olmasını Henry ve Short'un intihar teorisi ile değerlendirmek mümkündür. Türkiye'de geçim yükü çoğunlukla erkeklerde olduğundan ekonomik sıkıntılardan da en fazla erkekler etkilenmektedir. Bireyler ekonomik sıkıntılar yaşadığı dönemlerde yaşadığı agresifliği ve saldırganlığı dışarıya yansıtamadığında son çare olarak kendine yönelmektedirler. (Metzger 1969: 48-51)

Ülkemizde gerek toplumsal yapısı gerekse dini inanç vesilesiyle intihar davranışı utanç duyulan, istenmeyen bir durumdur. Bu sebeple intihar vesilesiyle ölenlerin yakınları intiharların gerçek nedenlerini gizlemektedirler. İntihar eden kişiler, istisnai olarak tek bir nedenden ötürü intihara başvurumaktadırlar. Genel olarak ise intihar davranışı birçok nedeni içinde barındırır. Hastalık, ticari başarısızlık, geçim sıkıntısı gibi nedenler hepsi bir araya geldiğinde kişiyi intihardan başka çözüm yolu olmadığına düşünmektedir.

Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de gündeme giren eşcinsellik nedeniyle meydana gelen intiharlar göze çarpmaktadır. Ancak Türkiye'de cinsel yönelimlerinden ötürü meydana gelen intihar sayısı dünyaya nazaran açığa çıkarmama eğilimi olduğu için düşük gibi görünmektedir. Ancak sırf cinsel yönelimlerinden dolayı dışlanan, istemediği evlilikler yapan birçok kişi bu duruma katlanamamaktan ötürü intihara yönelmiştir.

4.5. Eğitim Durumuna Göre İntihar Oranları

Tablo 13: İntiharların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı, 2000-2015

A:Toplam

B:Erkek

C:Kadın

Yıl	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul ve Dengi	Lise ve Dengi	Yüksek Öğretim	Bilinmeyen
2015 A	3 246	117	284	763	695	284	675	382	46
B	2 358	30	164	550	535	197	540	315	27
C	888	87	120	213	160	87	135	67	19
2014 A	3 169	105	330	703	797	163	625	272	174
B	2 352	36	181	521	601	139	514	231	129
C	817	69	149	182	196	24	111	41	45

2013 A	3 252	105	244	1 018	690	212	424	267	292
B	2 382	49	154	768	463	172	339	211	226
C	870	56	90	250	227	40	85	56	66
2012 A	3 287	106	292	1 026	683	141	549	253	237
B	2 377	37	177	791	448	124	435	197	168
C	910	69	115	235	235	17	114	56	69
2011 A	2 677	57	243	1 081	354	198	408	181	155
B	1 876	27	135	770	220	148	315	148	113
C	801	30	108	311	134	50	93	33	42
2010 A	2 933	101	227	1 006	475	267	488	175	194
B	2 073	38	131	750	250	221	398	133	152
C	860	63	96	256	225	46	90	42	42
2009 A	2 898	97	372	1 165	345	171	451	179	118
B	2 111	44	203	894	222	144	368	142	94
C	787	53	169	271	123	27	83	37	24
2008 A	2 816	136	350	1 075	396	184	506	169	-
B	1 924	51	204	779	225	145	387	133	-
C	892	85	146	296	171	39	119	36	-
2007 A	2 793	139	188	1 268	376	207	495	120	-
B	1 808	47	96	888	152	159	379	87	-
C	985	92	92	380	224	48	116	33	-
2006 A	2 829	171	250	1 266	342	201	488	111	-
B	1 782	53	138	855	142	148	358	88	-
C	1 047	118	112	411	200	53	130	23	-
2005 A	2 703	152	161	1 173	493	267	328	129	-
B	1 740	67	91	808	228	199	249	98	-
C	963	85	70	365	265	68	79	31	-
2004 A	2 707	277	197	1 213	234	199	440	147	-
B	1 681	133	113	771	107	146	305	106	-
C	1 026	144	84	442	127	53	135	41	-
2003 A	2 705	233	236	1 282	109	308	430	107	-
B	1 574	80	118	786	48	208	253	81	-
C	1 131	153	118	496	61	100	177	26	-
2002 A	2 301	165	176	1 046	133	227	408	146	-
B	1 392	58	93	660	44	160	273	104	-
C	909	107	83	386	89	67	135	42	-

2001 A	2 584	183	159	1 322	18	317	462	123	-
B	1 677	64	94	868	9	221	329	92	-
C	907	119	65	454	9	96	133	31	-
2000 A	1 802	123	127	814	-	256	366	116	-
B	1 114	50	54	495	-	167	267	81	-
C	688	73	73	319	-	89	99	35	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Türkiye’de 2000 ve 2015 yılları arasında en fazla intihar oranı 763 ile ilköğretim düzeyine sahip kişilerde görülmektedir. 695 ile ilköğretim 675 ile lise ve dengi eğitime sahip kişiler ise ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadırlar. Bilinmeyen yüzdeyi bir kenara bırakırsak en az intihar oranına sahip kısım ise hiç okuma yazma bilmeyen kısımdır.Tabloya baktığımızda 2001 krizinin en çok ilköğretim mezunlarını etkilediğini görmekteyiz. İlkokul mezunu kişilerde krizlerin etkileri göz önüne bulundurulduğunda geçim sıkıntısının en fazla yaşandığı grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloda son yıllarda, yüksek okul mezunlarının intihar oranlarında istikrarlı bir artış olduğu gözlemlenmektedir.

Tabloda dikkat çeken diğer ayrıntı ise okuma yazma bilmeyen kadınların okuma yazma bilmeyen erkeklere göre daha fazla intihar etmesidir. Diğer tüm gruplarda kadın intiharları erkek intiharlarından azdır. Okuma-yazma bilmeyen ve bu sebeple bir işte çalışma imkanının da düşük olduğu kadınlar sosyal yaşamdan kopuk bir hayat sürmektedir. Aile içinde yaşanan sorunlar ile toplumsal yapıda kendine yer bulamayan kadınlar çözümü kendini öldürmekte bulmaktadır.

Okuma-yazma bilmeyen kadınların çoğunlukla erken yaşta evlendirilmeleri bu kadınların genellikle kırsal bölgelerde ikamet eden ailelerden gelmelerinden kaynaklıdır. Çoğunlukla miras hakkından da men edilen kadınlar, ekonomik yeterliliklerinin bulunmaması dolayısıyla istemese dahi zorunlu evliliklere mecbur kalmaktadırlar. Koşulların zorluğunu düşündüğümüzde intihar oranlarının yüksek olması beklenilebilir düzeydedir.

Türkiye’de yüksek statülü ve üst düzey beceri gerektiren mesleklerde erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu bilinmektedir. Kadınların yoğun olarak çalıştığı iş alanları tarım ve hizmet olarak kendini göstermektedir. Bu durum yoğun iş temposundan kadınları uzak tutmakla birlikte düşük ücretler ile kendi yaşamını tek başına idame ettirmeyi de zorlaştırmaktadır.

Yüksek öğretim görmüş kadınların intihar durumları ise erkeklere göre beş kat daha azdır. Kadınlar, eğitim düzeyleri yükseldikçe erkeklere göre daha az intihar eğilimleri göstermeye başlamışlardır.

4.6. Medeni Duruma Göre İntihar Oranları

Tablo 14: Yasal Medeni Durum ve Cinsiyete Göre İntiharlar, 2000-2015

A:Toplam

B:Erkek

C: Kadın

	Toplam	Hiç Evlenme	Evli	Eşi Öldü	Boşandı	Bilinmeyen
YIL		Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
2015 A	3 246	1 227 37,8	1 634 50,3	149 4,6	233 7,2	3 0,1
B	2 358	862 36,6	1 269 53,8	77 3,3	149 6,3	1 0,0
C	888	365 41,1	365 41,1	72 8,1	84 9,5	2 0,2
2014 A	3 169	1 241 39,2	1 509 47,6	147 4,6	227 7,2	45 1,4
B	2 352	914 38,9	1 156 49,1	79 3,4	170 7,2	33 1,4
C	817	327 40,0	353 43,2	68 8,3	57 7,0	12 1,5
2013 A	3 252	1 279 39,3	1 560 48,0	135 4,2	179 5,5	99 3,0
B	2 382	938 39,4	1 164 48,9	82 3,4	119 5,0	79 3,3
C	870	341 39,2	396 45,5	53 6,1	60 6,9	20 2,3
2012 A	3 287	1 238 37,7	1 620 49,3	134 4,1	192 5,8	103 3,1
B	2 377	875 36,8	1 233 51,9	74 3,1	117 4,9	78 3,3
C	910	363 39,9	387 42,5	60 6,6	75 8,2	25 2,7
2011 A	2 677	977 36,5	1 341 50,1	93 3,5	197 7,4	69 2,6
B	1 876	650 34,6	983 52,4	43 2,3	148 7,9	52 2,8
C	801	327 40,8	358 44,7	50 6,2	49 6,1	17 2,1
2010 A	2 933	1 099 37,5	1 491 50,8	106 3,6	170 5,8	67 2,3
B	2 073	750 36,2	1 087 52,4	52 2,5	129 6,2	55 2,7
C	860	349 40,6	404 47,0	54 6,3	41 4,8	12 1,4
2009 A	2 898	1 009 34,8	1 615 55,7	102 3,5	130 4,5	42 1,4
B	2 111	693 32,8	1 235 58,5	58 2,7	94 4,5	31 1,5
C	787	316 40,2	380 48,3	44 5,6	36 4,6	11 1,4
2008 A	2 816	1 033 36,7	1 485 52,7	128 4,5	134 4,8	36 1,3
B	1 924	655 34,0	1 071 55,7	77 4,0	89 4,6	32 1,7
C	892	378 42,4	414 46,4	51 5,7	45 5,0	4 0,4
2007 A	2 793	1 146 41,0	1 404 50,3	131 4,7	112 4,0	- -
B	1 808	735 40,7	931 51,5	69 3,8	73 4,0	- -
C	985	411 41,7	473 48,0	62 6,3	39 4,0	- -

2006 A	2 829	1 148	40,6	1 439	50,9	137	4,8	105	3,7	-	-
B	1 782	690	38,7	946	53,1	78	4,4	68	3,8	-	-
C	1 047	458	43,7	493	47,1	59	5,6	37	3,5	-	-
2005 A	2 703	1 083	40,1	1 380	51,1	124	4,6	116	4,3	-	-
B	1 740	676	38,9	917	52,7	74	4,3	73	4,2	-	-
C	963	407	42,3	463	48,1	50	5,2	43	4,5	-	-
2004 A	2 707	1 159	42,8	1 300	48,0	134	5,0	114	4,2	-	-
B	1 681	701	41,7	834	49,6	71	4,2	75	4,5	-	-
C	1 026	458	44,6	466	45,4	63	6,1	39	3,8	-	-
2003 A	2 705	1 115	41,2	1 355	50,1	143	5,3	92	3,4	-	-
B	1 574	607	38,6	853	54,2	65	4,1	49	3,1	-	-
C	1 131	508	44,9	502	44,4	78	6,9	43	3,8	-	-
2002 A	2 301	928	40,3	1 182	51,4	93	4,0	98	4,3	-	-
B	1 392	542	38,9	741	53,2	57	4,1	52	3,7	-	-
C	909	386	42,5	441	48,5	36	4,0	46	5,1	-	-
2001 A	2 584	1 015	39,3	1 346	52,1	125	4,8	98	3,8	-	-
B	1 677	650	38,8	889	53,0	70	4,2	68	4,1	-	-
C	907	365	40,2	457	50,4	55	6,1	30	3,3	-	-
2000 A	1 802	760	42,2	868	48,2	84	4,7	90	5,0	-	-
B	1 114	477	42,8	549	49,3	36	3,2	52	4,7	-	-
C	688	283	41,1	319	46,4	48	7,0	38	5,5	-	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Türkiye’de medeni durum ve intihar oranları incelendiğinde evli grubun intihar oranı en yüksek orandır. Evlileri takip eden grup ise hiç evlenmeyen, bekar gruptur. İntihar oranının en az olduğu medeni durum ise eşini kaybedenlerdedir. Diğer tüm grupta erkekler kadınlardan fazla intihar ederken eşini kaybedenlerde bazı yıllar kadınlar daha fazla intihar etmektedir.

Temelde evliliğin oluşturduğu aile ortamının intiharları önlemesi beklenmektedir. Türkiye’de evliliklerin genellikle erken yaşlarda ve bilinçsizce yapılmasından kaynaklı son dönemlerde boşanmaların arttığı gözlemlenmiştir. Ancak boşanmalara neden olan sebeplerin başında geçim sıkıntısı gelmektedir. Türkiye’de ailenin geçimi çoğunlukla tek bir kişide olup genellikle de erkekler tarafından karşılanmaktadır. Son yıllarda kadının eğitim durumunun artması ve sosyal yaşama girmesi ile bu durum değişmeye başlasa da boşanmalarda düşüş gözlemlenmemekle birlikte ciddi bir artışın olduğu bilinmektedir. Kuşkusuz toplumsal dönüşümler sonucunda geleneksel yapının zarar görmesi ve yeni oluşan

toplumsal yapılara ayak uyduramama da boşanmalar için risk faktörü oluşturmaktadır.

Türkiye’de evli nüfusun genellikle gelişmişlik düzeyleri düşük Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz Bölgeleri’ndeki illerde yoğunluk gösterdiği bilinmektedir. Gelişmişlik düzeyi yüksek, göç alan bölgelerde ise bekarların oranı evlilere göre daha yüksektir. Bu durum zorlaşan yaşam standartlarını karşılayamayan bireylerde evliliğe uzak durma eğilimi göstermektedir.

Durkheim’a göre, ailede eşlerden birinin kaybı kuralsızlığa yol açmaktadır. Bu durumda, yaşamda kalanı etkileyen bir aile yıkımı ortaya çıkmaktadır. Durkheim geride kalanın bu yeni duruma alışamamasından dolayı çok kolay biçimde canına kıyabileceğini öne sürmektedir. Özellikle erkeklerde dulluğu yıkıcı etkilerine değinen Durkheim, bu intihar türünün de yaşamda ani değişimlere sebep olduğu için anomik intiharlardan olduğunu savunur. Ancak Türkiye’de dulluk intiharları arttırmamaktadır.

Durkheim ayrıca evli kadınların evli erkeklerden daha fazla, bekar erkeklerinde bekar kadınlardan daha fazla intihar ettiğini belirtmektedir. Türkiye verilerine baktığımızda kadınların evlilikte de bekarlıkta da intihar oranları benzer oranlar göstermektedir. Ancak evli erkekler bekar erkeklerden daha fazla intihar etmektedirler. Tabloyu incelediğimizde 2001 ve 2008 krizlerinde en fazla intiharı evli erkekler gerçekleştirmiştir. Kriz dönemleri bir aile geçindirmekle yükümlü erkeklerde intiharı ciddi bir risk haline getirmektedir. Bu durumun kadınlar için hangi düzeyde olduğunu daha iyi ortaya koymak için intihar edenlerin bakmakla yükümlü olunan kişi sayısını incelememiz gerekmektedir. Ancak TÜİK bireylerin bakmakla yükümlü oldukları kişiler ile intihar oranları arasındaki ilişkili istatistiklerini 2008 yılına kadar verilerinde göstermektedir. 2008’den sonraki yayınlarda bu verilere rastlanmamıştır. 2000 ve 2008 yılları arasında olan intiharlar ile bakmakla yükümlü olduğu kişi oranları şu şekildedir.

Tablo 15: İntihar Edenlerin Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişi Sayısı, Cinsiyet ve Yıl, 2000-2008

A:Toplam   **B:Erkek**   **C: Kadın**

Yıl		Toplam	Eş		Çocuk		Eş ve Çocuk		Anne ve Baba	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2000	A	1 802	184	10,21	150	8,32	395	21,92	45	2,50
	B	1114	160	14,36	25	2,24	339	30,43	40	3,59
	C	688	24	3,49	125	18,17	56	8,14	5	0,73
2001	A	2 584	239	9,25	253	9,79	610	23,61	24	0,93
	B	1677	216	12,88	44	2,63	587	35,00	22	1,31
	C	907	23	2,54	209	23,04	23	2,54	2	0,22

2002	A	2 301	215	9,34	125	5,43	480	20,86	24	1,04
	B	1 392	204	14,66	53	3,81	445	31,97	17	1,22
	C	909	11	1,21	72	7,92	35	3,85	7	0,77
2003	A	2 705	279	10,31	272	10,06	573	21,18	33	1,22
	B	1 574	243	15,44	77	4,89	481	30,56	22	1,40
	C	1 131	36	3,18	195	17,24	92	8,13	11	0,97
2004	A	2 707	267	9,86	237	8,76	542	20,02	33	1,22
	B	1 681	232	13,80	62	3,69	469	27,90	23	1,37
	C	1 026	35	3,41	175	17,06	73	7,12	10	0,97
2005	A	2 703	293	10,84	270	9,99	587	21,72	26	0,96
	B	1 740	259	14,89	76	4,37	516	29,66	22	1,26
	C	963	34	3,53	194	20,15	71	7,37	4	0,42
2006	A	2 829	295	10,43	239	8,45	629	22,23	34	1,20
	B	1 782	257	14,42	51	2,86	549	30,81	27	1,52
	C	1 047	38	3,63	188	17,96	80	7,64	7	0,67
2007	A	2 793	351	12,57	208	7,45	599	21,45	30	1,07
	B	1 808	326	18,03	51	2,82	521	28,82	26	1,44
	C	985	25	2,54	157	15,94	78	7,92	4	0,41
2008	A	2 816	362	12,86	260	9,23	654	23,22	29	1,03
	B	1 924	340	17,67	69	3,59	611	31,76	25	1,30
	C	892	22	2,47	191	21,41	43	4,82	4	0,45

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2008

2000 ve 2008 yılı intihar oranları gösteriyor ki, erkeklerde intiharların en fazla görüldüğü grup eşine ve çocuğuna bakmakla yükümlü olan gruptur. Kadınlarda ise bu durum çocuğuna bakmakla yükümlü olanlarda görülmektedir. Çocuğuna bakmakla yükümlü olan kadınlar, çocuğuna bakmakla yükümlü erkeklerden daha fazla intihar etmektedirler.

Türkiye gerek kültürel yapısıyla gerekse de dini inanç şekliyle ataerkil bir toplumdur. Ataerkil toplumlarda ailenin ve evin sorumluluğu ailenin reisinde yani erkeklerde görülür. Bu vesileyle ekonomik durumdan kaynaklı bunalımlarda en çok erkekler intihara yönelmektedir. Öyle görülüyor ki kadınların iş hayatına atılıp, sosyal yaşamla daha iç içe olması ve ev geçindirme pozisyonuna girmeleriyle birlikte intihar oranları da yükselmeye başlamıştır.

Anne ve babasına bakan kişilerin intihar oranlarında ise erkekler ile kadınlar arasında çok fark olmamakla birlikte erkekler bu grupta da en yüksek intihar oranına sahiptir. Buradan şöyle bir çıkarımda bulunacak olursak; Türkiye’de bekarlarda ve evlilerde en fazla intihar oranı erkeklerde görülmektedir. Bu durum Durkheim’ın evliler ve bekarlar üzerinde yapmış olduğu yorumlamaya ters düşmektedir. O’na göre bekar erkekler bekar kadınlara göre daha fazla intihar ederken, evli kadınlar da evli erkelere göre daha fazla intihara yönelmektedir. (Durkheim 2014: 202-210)

Ülkemizde her iki durumda da erkekler kadınlara göre daha fazla intihara yönelmektedir. Ancak boşanan kadınların intihar istatistiklerine baktığımızda intihar oranının evli kadınlara göre çok altında olduğu görülmektedir. Hakeza boşanan erkekler evli erkeklere göre daha az intihara yönelmektedirler. Öyle görülüyor ki medeni durum tek başına bir neden olmaktan çok uzaktır. İntiharın çok boyutlu nedenleri olduğu gerçeği bu tabloda da kendini göstermektedir.

4.7. Şekline ve Cinsiyetine Göre İntihar Oranları

Tablo 16: Şekline ve Cinsiyete Göre İntiharlar, 2000-2015

A:Toplam

B:Erkek

C: Kadın

YIL	Toplam	Asarak	Kimyevi Madde Kullanarak Yüksekten Atlayarak	Suya Atlayarak	Ateşli Silah Kullanarak	Kendini Yakarak	Kesici Bir Alet Kullanarak	Doğalgaz, Tüpgaz vs. Kullanarak	Tren veya Başka Motorlu Bir Araç Altına	Diğer	
2015 A	3 246	1 528	208	413	64	873	11	56	14	14	65
B	2 358	1 099	118	232	49	729	8	51	11	11	50
C	888	429	90	181	15	144	3	5	3	3	15
2014 A	3 169	1 491	189	352	64	816	13	70	5	13	156
B	2 352	1 098	122	191	45	689	11	66	5	11	114
C	817	393	67	161	19	127	2	4	-	2	42
2013 A	3 252	1 632	194	304	71	858	19	28	14	11	121
B	2 382	1 206	116	157	47	719	14	23	12	9	79
C	870	426	78	147	24	139	5	5	2	2	42
2012 A	3 287	1 641	164	332	60	838	14	42	11	8	177
B	2 377	1 199	82	175	44	701	12	36	10	6	112
C	910	442	82	157	16	137	2	6	1	2	65
2011 A	2 677	1 391	142	270	44	698	6	26	14	12	74
B	1 876	948	87	151	32	561	5	24	13	10	45
C	801	443	55	119	12	137	1	2	1	2	29
2010 A	2 933	1 528	204	300	67	693	9	35	13	17	67
B	2 073	1 080	103	177	51	574	6	25	11	13	33
C	860	448	101	123	16	119	3	10	2	4	34
2009 A	2 898	1 557	167	253	53	760	7	30	6	12	53
B	2 111	1 121	110	136	42	627	6	25	6	8	30
C	787	436	57	117	11	133	1	5	-	4	23
2008 A	2 816	1 392	277	217	53	754	6	42	7	19	49
B	1 924	973	122	121	39	583	6	29	7	13	31
C	892	419	155	96	14	171	-	13	-	6	18

2007 A	2 793	1 325	411	216	51	679	6	39	11	19	36
B	1 808	888	156	127	29	542	5	22	11	14	14
C	985	437	255	89	22	137	1	17	-	5	22
2006 A	2 829	1 283	444	254	65	667	9	48	14	17	28
B	1 782	872	141	140	39	530	3	33	10	8	6
C	1 047	411	303	114	26	137	6	15	4	9	22
2005 A	2 703	1 200	418	262	53	656	18	51	6	23	16
B	1 740	813	157	151	33	509	13	32	5	17	10
C	963	387	261	111	20	147	5	19	1	6	6
2004 A	2 707	1 194	437	261	62	628	21	46	6	24	28
B	1 681	774	166	139	42	482	14	34	4	13	13
C	1 026	420	271	122	20	146	7	12	2	11	15
2003 A	2 705	1 245	477	240	64	560	19	39	12	17	32
B	1 574	784	153	118	29	420	15	26	5	10	14
C	1 131	461	324	122	35	140	4	13	7	7	18
2002 A	2 301	1 022	461	244	39	417	16	44	12	20	26
B	1 392	675	169	130	22	313	14	37	9	14	9
C	909	347	292	114	17	104	2	7	3	6	17
2001 A	2 584	1 150	449	282	58	541	16	41	17	19	11
B	1 677	811	178	158	41	410	14	29	11	16	9
C	907	339	271	124	17	131	2	12	6	3	2
2000 A	1 802	777	293	198	25	410	23	35	8	11	22
B	1 114	504	112	114	14	305	16	23	5	9	12
C	688	273	181	84	11	105	7	12	3	2	10

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Türkiye’de 21. yüzyıl itibariyle en sık kullanılan intihar yöntemi asma olarak kayıtlara geçmiştir. Onu takip eden yöntemler ise ateşli silah kullanımı ve yüksekte atlama sonucunda meydana gelen intiharlar olmuştur. Hem kadınlarda hem de erkeklerde çoğunlukla bir anda ve en az acı ile gerçekleşen yöntemlerin seçilmesi ölüm fikrinin belli bir plan doğrultusunda gerçekleştiğini gösterir.

Bir diğer konu ise hem kadınlarda hem erkeklerde seçilen yöntemlerin vücuda çok fazla zarar veren yöntemler olmaması, İslam dinin insan bedeninin yüceliğine yaptığı vurguyu aklımıza getirmektedir. İslam’a göre yaratılmışların en güzeli insandır ve insan kendi bedenine zarar vermemelidir. İslam inancı müntehirde her ne kadar intiharı engelleyememiş olsa da bedenleri tek parça halinde korumaya ittiğini gösterir. Bu nedenle kesici alet kullanmak ve kendini yakma yöntemi çok az kullanılmıştır.

Ülkemizde asma yönetiminden sonra kullanılan ateşli silah kullanımının hem kadınlarda hem erkeklerde oldukça fazla olması, silah kullanımının ve ulaşılabilirliğinin ne düzeyde olduğu göstermektedir. Türkiye’de insanların ruhsatlı-ruhsatsız silah

edinme eğiliminin, huzursuzluk, güvensizlik ve saldırganlığın yüksek düzeyde olduğunu gösterir. Saldırganlığın ve intiharların paralel bir oranda arttığına değinen Henry ve Short'a göre saldırganlık dışarıya yöneltilmediğinde en son kişinin kendisine yönelir. Sosyal bütünleşmeden yoksun, ezilen, sabıkalı kişilerde şiddet ve saldırganlık eğilimleri intihar riskini doğurmaktadır. (Giddens 1965: 12-13)

Ateşli silahlara sahip olmanın bir diğer olumsuz etkisi ise kişilerde anlamsız ve aşırı bir cesareti ortaya çıkarmasıdır. Öyle ki özellikle ergenlik dönemindekilerde ateşli silahlara kolaylıkla erişebilme sonucunda bu bireylerde hem kendisine hem de sorun yaşadığı herhangi birine yönelik kullanımı kolaylıkla meydana getirebilmektedir. Bu durum, son dönemlerde, hissi ilişki sonucunda istediğini elde edemeyen bireylerin hem kendisine hem de başkalarına yönelik saldırılarının yanı sıra boşanmak istemeyen kocanın ailesini ve kendisini öldürdüğü haberler ile medyada oldukça fazla yer bulmasına neden olmuştur.

4.8. Gerçekleştiği Aya Göre İntihar Oranları

Tablo 17: Neden, Cinsiyet ve Aya Göre İntiharlar, 2015

A:Toplam B:Erkek C: Kadın

İntihar nedeni		Toplam	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Toplam	A	3 246	260	249	307	268	319	263	265	286	273	247	263	246
	B	2 358	201	173	203	211	235	198	174	208	190	181	195	189
	C	888	59	76	104	57	84	65	91	78	83	66	68	57
Hastalık	A	955	63	72	93	83	91	66	72	85	102	68	82	78
	B	649	46	45	63	57	62	44	52	56	67	48	51	58
	C	306	17	27	30	26	29	22	20	29	35	20	31	20
Aile geçimsizliği	A	257	12	22	24	20	22	14	26	26	20	25	28	18
	B	169	7	13	16	16	13	7	14	20	13	18	18	14
	C	88	5	9	8	4	9	7	12	6	7	7	10	4
Geçim zorluğu	A	298	21	22	19	30	42	27	21	28	14	22	28	24
	B	283	21	20	19	29	40	27	18	27	14	20	26	22
	C	15	-	2	-	1	2	-	3	1	-	2	2	2
Ticari başarısızlık	A	8	-	-	2	-	-	3	-	1	-	-	2	-
	B	8	-	-	2	-	-	3	-	1	-	-	2	-
	C	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Hissi ilişki ve istediği ile evleneme	A	72	5	2	5	5	7	8	4	8	9	8	3	8
	B	54	4	2	2	3	7	7	3	5	7	6	2	6
	C	18	1	-	3	2	-	1	1	3	2	2	1	2
Öğrenim başarısızlığı	A	6	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	1	1
	B	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
	C	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Diğer	A	66	8	5	4	5	7	4	5	6	5	3	6	8
	B	45	5	5	3	2	5	2	2	4	4	2	5	6
	C	21	3	-	1	3	2	2	3	2	1	1	1	2
Bilinmeyen	A	1 584	151	126	160	124	150	140	135	132	123	121	113	109
	B	1 147	118	88	98	104	108	107	83	95	85	87	91	83
	C	437	33	38	62	20	42	33	52	37	38	34	22	26

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Türkiye’de tüm aylarda benzer intihar oranları görülmektedir. İntiharların en yüksek olduğu ay Mayıs ondan sonra ise Mart ve Ağustos ayı gelmektedir. Ancak kış aylarında intihar oranları çok az da olsa azalmaktadır. İlkbahar ve yaz aylarında kışa göre intihar oranlarının fazla olması Durkheim’a göre insan yaşamının en hareketli olduğu zamanda dünyadan ayrılmak isteme arzusuyla alakalıdır. Yaşam şartlarının zor geçtiği kış aylarında gündüzlerin geceye göre daha kısa olması insan yaşamının yoğunluğunu azalttığından intiharlarda da düşüş gözlemlenmektedir. (Durkheim 2014: 111-122)

İntiharların toplumsal hayatın hareketlendiği zamanlarda daha artışa geçiyorsa insan canının en büyük düşmanı yine diğer insanlar mıdır? Bu kesinlikle eksik bir yargı olacaktır. Bize göre, toplumsal hayatın hareketlenmeye başladığı dönemlerde insanlar arası eşitsizlikler gün yüzüne daha fazla çıktığı için insanlar arasında uyumsuzluklardan kaynaklı intiharlar da bu sebeple artmaktadır. Merton'un gerilme teorisinden yola çıkacak olursak, bir toplumda başarısız bireyler çevrelerinde kendilerine göre başarılı bireylerle karşılaştıklarında kendi durumları noktasında rahatsız hissederler. Eşitsizlik ne kadar fazla ise, bu gerilme o kadar yüksek ve düşük statülü bireylerin suç işleme kararları da o kadar yüksek olacaktır. (Carneiro vd. 2005: 312) İşte bu nedenledir ki, insanların daha enerjik ve aktif olduğu zamanlarda intiharı gerçekleştirme oranları da o düzeyde hızlanmaktadır.

Bir diğer ayrıntı ise Türkiye’de 2015 yılında ramazan ayı 17 Haziran ve 16 Temmuz aralığına denk gelmektedir. Bu aylarda intihar oranı örneğin Mayıs ayında

319 iken Haziran’da 263, Temmuz’da 265 ve Ağustos’ta da tekrardan artarak 286’ya yükselmiştir. İslam dininin en yoğun yaşandığı ramazan ayında intihar oranlarının düştüğü görülebilir. Öyleyse İslam inancı, yoğun bir şekilde yaşanıp kendini hissettirdiğinde intiharları görece düşürdüğü ortaya çıkmaktadır.

4.9. Bölgelere Göre İntihar Oranları

Tablo 18: Coğrafi Bölgelerin İntihar Sayıları, 2000-2015

Yıl	Toplam	Marmara	Ege	Akdeniz	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu
2000	1.802	504	366	210	275	121	201	125
2001	2.584	789	483	302	402	226	195	187
2002	2.301	647	483	257	355	162	212	185
2003	2.705	672	647	266	402	281	236	201
2004	2.707	772	445	307	326	321	287	249
2005	2.703	703	499	332	341	328	283	217
2006	2.829	764	415	373	400	328	323	226
2007	2.793	793	404	351	422	323	237	263
2008	2.816	738	465	365	402	296	276	274
2009	2.898	833	506	364	418	288	239	250
2010	2.933	872	457	419	400	253	252	280
2011	2.677	734	449	373	378	239	273	251
2012	3.287	1.010	532	435	475	273	264	298
2013	3.252	942	533	406	465	278	292	336
2014	3.169	869	500	487	468	280	261	304
2015	3.246	905	516	428	493	266	294	344

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Bölgelerin intihar sayılarına baktığımızda Marmara Bölgesinin intihar sayısı tüm bölgeleri geçmektedir. Marmara Bölgesi Türkiye’de en fazla göç alan bir bölgedir. Bölgede en fazla göç alan yer ise tarih boyunca her zaman İstanbul olmuştur. Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi’nden sonra en çok intihar eden bir diğer bölgedir. Ege’nin ardından İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi gelmektedir. Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu nüfusun fazla olduğu bölgelere nazaran daha düşük intihar vakaları göstermektedirler. Karadeniz Bölgesi tüm bölgeler içinde en az orana sahiptir.

Öyle görülüyor ki, göç veren bölgelerin intihar sayısı göç alan bölgelerin intihar sayısından düşüktür. Özellikle Marmara ve Ege Bölgeleri’nin iş, sağlık ve

eğitim olanakları diğer bđlgelere gđre daha gelişmiştir. Bu bđlgelere gđcđn asıl sebepleri de bu cekiici sebeplerdir. Ancak Doğu ve Gđneydođu Anadolu Bđlgeleri'nde i ve dış gđlerin cok fazla yaşanmasından kaynaklı dđřđk nđfus oranlarına rağmen, intihar oranlarının nđfusa gđre fazla olması, bđlgeler arasındaki en ilginç ayrındır.

Tabloya gđre Tđrkiye'de, 2000 yılından 2015 yılına kadar her bđlgede iniş cıkışlar olsa da intihar oranlarında belli oranlarda artış olduğu gđzlemlenmektedir. Özellikle sanayileşmenin fazla olduğu bđlgelerde kriz dđnemlerinde intihar oranları bir önceki yıllara nazaran önemli artışlara sebep olmuştur. Kriz dđnemlerinden sonra ise intihar sayılarında azalma gđrđlmüřtir. Ancak Doğu ve Gđneydođu Anadolu Bđlgeleri ekonomik kriz dđnemlerinde diğer bđlgelere nazaran bđyđk artışlar gđzlenmemiřtir. Ayrıca krizlerin etkisinin geçtiği yıllarda da intiharlarda dđřđř gđzlemlenmemiřtir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, Doğu ve Gđneydođu Anadolu Bđlgeleri'nde intihar oranları, Tđrkiye'nin genel intihar oranından farklı olarak değişmektedir. Bu değişimlerin esas sebepleri arasında, bu bđlgelerde yoğun olan terđr olayları ve namus cinayetlerinin intihar olarak gđsterilmesi uygun olacaktır.

Durkheim bđyđk ve kalabalık ailelerin intihar oranlarını dđřđrdđđnđ savunmaktadır. Nedeni ise bđyđk ve kalabalık ailelerde paylaşılacak anların ve duyguların daha fazla olmasından dolayı kuşaklar arasında gelenekler oluşturmasıdır. Bugđn Tđrkiye'de kalabalık aileler genellikle Doğu ve Gđneydođu Bđlgeleri'nde cđđunluk gđstermektedir. Ancak bu bđlgelerde intiharlar cok dđřđk seviyelerde değildir. Bu bđlgelerde oluşmuş kđklđ gelenekler vardır fakat bu geleneklerde meydana gelen değişimlere karşı yđre halkının kendince aldığı önlemler de intiharları arttırmaktadır. Özellikle kadınlar izerinde baskı olarak ortaya cıkan bu önlemler cđzđmden cok sorunlara sebep olmaktadır.

TđİK verilerine gđre 2000'li yıllardan sonra yoğun yaşanan kırdan kente gđcđ olayları azalmaya başlamıştır. Son dđnemlerde kentten kıra yđnelik bir dđnđř olduğu da gđzlemlenmektedir. Bu dđnđřlerin sebepleri arasında, kırsal bđlgelere kurulan sanayi tesislerinin artmasının iş alanları oluşturması ve son dđnemde organik tarım devrinin ön plana cıkmasından kaynaklı kırsal bđlgelerin rağbet gđrmesi gđsterilebilir. Bir başka sebep olarak; modern yaşamın olumsuz sonuçlarından bunalan insanların, doğal alanların fazla olduğu kırsal bđlgelere gđcmesi, bu bđlgelerin hem nđfus yapısını hem de intihar oranlarını etkilemektedir.

4.10. İllere Göre İntihar Oranları

Tablo 19: İllerin Yıllara Göre İntihar Sayıları, 2000-2015

İller	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İstanbul	24 4	45 8	31 5	31 5	38 0	33 4	36 2	39 2	37 0	40 3	42 9	38 7	54 2	49 4	44 6	43 2
Tekirdağ	21	21	26	45	27	29	42	45	45	48	39	30	35	43	21	41
Edirne	16	23	16	9	26	21	25	11	29	21	26	17	28	14	33	26
Kırklareli	6	10	12	24	19	19	15	25	17	15	13	19	20	20	11	17
Balıkesir	16	40	33	49	66	60	53	55	42	57	61	42	53	58	63	58
Çanakkale	16	20	17	24	33	27	31	36	27	31	30	21	29	23	21	30
İzmir	17 7	23 2	19 1	22 7	16 1	15 9	14 5	15 9	17 2	18 3	16 9	14 9	21 7	21 2	21 3	20 3
Aydın	43	58	20	68	22	60	59	55	65	82	75	69	73	62	68	66
Denizli	12	30	31	65	27	31	44	43	44	62	40	57	59	60	66	50
Muğla	56	91	17 6	14 6	85	95	44	31	38	50	50	47	52	54	37	53
Manisa	37	37	34	62	80	81	57	48	61	56	54	50	48	62	47	67
Afyonkarahisar	20	19	20	39	25	28	34	17	38	27	30	32	28	40	30	38
Kütahya	10	11	9	16	29	25	23	34	30	27	22	24	25	32	21	20
Uşak	11	5	2	24	16	20	9	17	17	19	17	21	30	11	18	19
Bursa	81	10 3	11 0	58	88	98	83	69	68	98	10 9	85	13 5	11 0	11 6	13 0
Eskişehir	34	33	51	41	34	31	38	38	36	34	46	39	49	50	47	54
Bilecik	4	10	5	10	12	7	5	13	5	15	16	4	11	10	14	13
Kocaeli	44	42	37	45	32	38	46	44	48	46	39	43	55	62	54	52
Sakarya	12	8	7	28	24	16	34	33	24	34	32	24	24	30	14	22
Düzce	3	1	11	5	15	6	13	10	9	12	10	8	8	10	12	12
Bolu	2	13	3	12	8	12	12	17	13	7	14	8	9	13	14	13
Yalova	5	7	4	7	8	5	5	5	5	12	8	7	12	5	3	5
Ankara	15 4	22 7	22 0	16 7	14 2	16 3	16 6	18 1	17 3	16 9	18 4	17 2	22 0	19 6	21 9	22 7
Konya	36	54	41	84	73	61	70	85	77	74	60	58	80	81	77	10 3
Karaman	9	6	5	8	3	8	14	14	9	14	19	11	6	22	11	17
Antalya	53	52	52	51	74	56	99	10 7	79	10 6	10 5	10 1	10 2	10 0	11 2	10 5
Isparta	22	30	21	30	20	16	19	20	18	16	17	20	27	25	25	18
Burdur	7	10	9	18	14	17	19	15	15	14	14	16	13	17	17	16
Adana	20	66	51	20	79	92	86	70	78	78	11 6	84	85	10 3	12 1	97
Mersin	47	41	36	73	63	78	62	54	95	74	72	72	90	64	11 5	10 1
Hatay	33	29	13	31	12	29	29	36	30	39	40	34	44	46	42	42
Kahramanmaraş	26	44	41	29	32	30	34	30	37	22	41	34	54	32	33	32
Osmaniye	2	30	34	14	13	14	25	19	13	15	14	12	20	19	22	17

Kırıkkale	10	9	7	23	8	12	20	10	9	10	11	10	9	13	15	6
Aksaray	13	11	11	10	14	7	10	13	16	17	15	12	12	15	5	11
Niğde	7	4	2	10	9	8	12	15	10	17	12	14	14	21	19	14
Nevşehir	2	10	8	8	17	14	11	11	14	19	11	13	11	12	6	11
Kırşehir	9	8	5	11	6	9	8	20	15	14	13	8	7	7	17	9
Kayseri	7	51	27	48	27	24	46	29	46	43	47	56	72	57	67	58
Sivas	21	15	21	16	17	22	30	33	22	30	15	16	23	28	26	23
Yozgat	7	7	8	17	10	13	13	11	11	11	13	8	21	13	6	14
Zonguldak	8	8	13	27	15	25	33	34	15	37	42	22	30	31	28	29
Karabük	4	7	3	6	6	4	3	7	7	10	4	7	14	10	4	10
Bartın	12	28	5	13	9	9	19	13	13	10	8	8	3	13	2	12
Kastamonu	10	21	13	22	30	19	19	21	22	20	13	16	29	16	18	16
Çankırı	1	5	5	3	9	3	6	6	6	5	7	2	5	8	2	2
Sinop	4	3	5	14	6	13	14	10	14	11	3	6	8	11	16	9
Samsun	6	27	24	39	60	46	55	72	46	48	46	30	34	49	44	52
Tokat	16	15	16	24	25	16	19	27	30	25	20	26	29	14	25	20
Çorum	18	12	14	41	16	19	21	18	17	27	22	24	34	28	19	22
Amasya	4	43	22	11	14	14	9	7	18	8	15	11	9	12	13	12
Trabzon	7	11	15	25	26	19	20	24	17	19	25	27	21	34	38	28
Ordu	16	13	7	9	56	77	62	29	30	33	20	24	22	26	31	24
Giresun	6	12	11	23	21	16	15	13	16	14	14	8	12	14	15	14
Rize	3	9	7	14	12	18	19	11	17	13	9	2	13	6	12	4
Artvin	3	7	1	7	10	25	9	28	24	5	1	5	7	5	8	9
Gümüşhane	3	5	1	3	6	5	5	3	4	3	4	1	3	1	5	3
Erzurum	7	10	13	22	24	24	23	24	23	23	24	32	21	25	27	33
Erzincan	2	7	4	7	10	10	8	6	13	6	8	9	12	10	6	10
Bayburt	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	3	-	4	2	1	2
Ağrı	16	14	55	15	34	29	24	23	21	21	24	24	20	25	18	30
Kars	26	17	28	19	23	26	31	20	29	17	18	15	15	18	14	27
Iğdır	11	6	13	6	7	5	7	8	13	8	15	8	14	7	6	4
Ardahan	6	9	5	10	7	4	10	5	7	5	7	12	9	9	6	8
Malatya	19	31	10	12	38	32	32	24	30	29	27	23	35	31	33	31
Elazığ	20	25	16	35	29	24	28	23	31	32	18	35	34	42	27	25
Bingöl	-	7	2	13	17	10	15	12	5	9	12	13	17	20	26	18
Tunceli	1	7	9	9	5	15	8	2	5	11	13	6	3	5	10	6
Van	62	32	25	58	59	70	90	47	59	43	47	52	27	47	42	52
Muş	11	16	19	23	16	21	29	20	13	19	23	22	30	24	22	25
Bitlis	11	9	8	4	9	8	10	14	17	11	8	16	13	11	10	12
Hakkari	9	5	5	3	9	5	8	8	7	4	5	6	10	16	13	11
Gaziantep	33	37	48	48	63	59	25	43	55	72	67	57	55	77	64	80
Adıyaman	17	28	27	18	19	15	18	16	9	22	19	24	14	22	34	23
Kilis	2	4	2	6	6	5	6	2	8	4	2	3	4	8	4	2
Şanlıurfa	19	28	33	23	39	30	58	57	69	45	46	37	70	61	58	65
Diyarbakır	32	48	50	50	58	43	49	68	63	56	83	63	74	81	66	82
Mardin	8	10	10	12	25	16	23	16	22	11	14	17	34	38	19	29
Batman	8	29	6	20	16	11	25	20	29	19	19	29	9	17	20	30
Şırnak	4	2	6	15	11	21	10	12	7	9	22	9	20	19	21	21
Siirt	2	1	3	9	12	17	12	29	12	12	8	12	18	13	18	12

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

İntihar edenlerin illere göre dağılımına baktığımızda en fazla intihar yoğunluğunun büyük şehirlerde olduğunu ve en az intihar sayılarının ise nüfus olarak en düşük olan küçük illerde görüldüğünü fark edebiliriz. Bu durumun daha net görülmesi açısından, illerin 2000 ve 2015 yılları arasındaki intihar toplamalarının sıralamasına göre incelenmesi daha faydalı olacaktır.

Tablo 20: İllerin 2000-2015 Yılları Arasında İntihar Sayılarına Göre Sıralaması

Sıra	İl	Toplam İntihar Sayısı
1-	İstanbul	5.988
2-	Ankara	2.980
3-	İzmir	2.969
4-	Bursa	1.541
5-	Antalya	1.354
6-	Adana	1.246
7-	Mersin	1.137
8-	Konya	1.114
9-	Muğla	1.105
10-	Diyarbakır	967
11-	Aydın	945
12-	Manisa	881
13-	Gaziantep	831
14-	Van	812
15-	Balıkesir	806
16-	Şanlıurfa	803
17-	Kocaeli	727
18-	Denizli	721
19-	Kayseri	705
20-	Samsun	678
21-	Eskişehir	655
22-	Tekirdağ	558
23-	Kahramanmaraş	551
24-	Hatay	529
25-	Ordu	479
26-	Afyonkarahisar	465
27-	Elazığ	444
28-	Malatya	437
29-	Çanakkale	416
30-	Zonguldak	397
31-	Ağrı	393
32-	Sakarya	366
33-	Kütahya	358
34-	Sivas	358
35-	Trabzon	356
36-	Erzurum	355
37-	Çorum	352

38-	Tokat	347
39-	Isparta	344
40-	Kars	343
41-	Edirne	341
42-	Muş	333
43-	Adıyaman	325
44-	Kastamonu	305
45-	Mardin	304
46-	Osmaniye	297
47-	Batman	297
48-	Kırklareli	262
49-	Uşak	256
50-	Burdur	231
51-	Giresun	224
52-	Amasya	222
53-	şırnak	209
54-	Bingöl	196
55-	Aksaray	192
56-	Siirt	190
57-	Niğde	188
58-	Yozgat	183
59-	Kırıkkale	182
60-	Nevşehir	178
61-	Bartın	177
62-	Karaman	176
63-	Bitlis	171
64-	Bolu	170
65-	Rize	169
66-	Kırşehir	166
67-	Bilecik	154
68-	Artvin	154
69-	Sinop	147
70-	Düzce	145
71-	Iğdır	138
72-	Erzincan	128
73-	Hakkari	124
74-	Ardahan	119
75-	Tunceli	115
76-	Karabük	106
77-	Yalova	103
78-	Çankırı	75
79-	Kilis	68
80-	Gümüşhane	55
81-	Bayburt	17

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2003-2015

Tabloda intihar sayılarının 2000 ve 2015 yılları arasında toplam sıralamasına göre birinci sırada 5.988 ile İstanbul yer almaktadır. 2015 yılında İstanbul'un nüfusu tam olarak 14 657 434'dir. İstanbul, ekonomik ve sosyal yaşamın yanı sıra sağlık alanında da Türkiye'nin en gelişmiş ve rağbet gören yeridir. Bu çekici özellikleri ile İstanbul, her yıl yüzlerce göç almaktadır. Modern yaşamın çok fazla hissedildiği İstanbul'da kentleşme gelişmiş, doğal alanlar ise azalmıştır. Artan hava kirliliği çarpık kentleşmenin de bir hayli fazla olduğu İstanbul'da insanlar arası kültür farklılıkları da fazladır. Aynı zamanda en fazla etnik kökene ve en fazla da gelir eşitsizliğine sahip olmasından kaynaklı insanlar arası bütünleşmeden yoksundur. Bu nedenledir ki İstanbul'da intiharlar yüksektir.

Halbwachs'a göre insanlar arasındaki temasların çoğaldığı birtoplumda intihar olasılıkları da daha sıktır. Bu açıdan büyük kentlerde çoğunlukla, çevresine uyum sağlayamayan ya da çevresi tarafından kabul edilmeyen bireylerin gerçekleştirdiği toplumsal olarak bütünleşemeden kaynaklı intiharlar vardır. İstanbul bu kentlerden biridir.

İstanbul'dan sonra en fazla intiharların görüldüğü yer, İç Anadolu bölgesinde yer alan, 2.980 intihar vakası ile Ankara olmuştur. Ankara'yı takip eden, binin üzerinde intihar vakası görülen, sıra ise şu şekildedir; üçüncü sırada Ege Bölgesinin en gelişmiş illerinden İzmir (2.969), dördüncü sırada Marmara Bölgesinde bulunan Bursa (1.541) bulunmaktadır. Binin üzerinde intihar vakası görülen Akdeniz Bölgesi illeri ise şöyledir; Antalya 1.354, Adana 1.246, Mersin 1.137'dir. İç Anadolu'da yer alan, binin üzerinde intihar vakası görülen tek yer ise Konya'dır. Konya'nın intihar sayısı 1.114 ve Ege'de yer alan Muğla'nın intihar sayısı 1.105'dir. İntihar sayıları yüksek olan kentlerin Muğla hariç hepsi gelişmişlik düzeyi yüksek kentlerdir. Bu kentler nüfus bakımından da yüksek olması nedeniyle suç oranının da, Türkiye geneline göre, yüksek olduğu kentlerdir.

Muğla ilinin sosyo-ekonomik yapısı diğer gelişmiş illere göre farklıdır. Muğla'da gelişen turizmle birlikte, yörenin ekonomik yapısının değişmesiyle birlikte sosyal yapısı da değişmiştir. Her yaz yüzlerce kişinin uğrak mekanı olan Muğla ili ve ilçeleri, yazın gelen tatilcilerin yanı sıra tamamen yerleşmek isteyen bir kitle ile de karşı karşıyadır. Sosyal yaşam üzerindeki bu hızlı değişimler insanların yerleşmiş toplumsal yapısını bozmakla birlikte kültürel değerlerinde de bozulmalara yol açmıştır. Oktik ve arkadaşlarının Muğla ili üzerinde yapmış olduğu çalışmalara göre bölgesel değişimle birlikte bireylerin yaşadığı uyum sorunu ve yabancılaşmanın önemli bir etken olduğu gözlenmiştir. (Oktik vd. 2003: 18) Görüldüğü üzere toplumsal yapıda meydana gelen bozulmalar ve yeni ilişkilerin artmasıyla birlikte eski ilişkilerin bir arada yürütülememesi intihar oranları etkilemektedir.

İntihar sayı toplamı binin altında olduğu halde yüksek intihar sayısında olan iller ise şu şekildedir; Diyarbakır 967, Aydın 915, Manisa 881, Gaziantep 831, Van 812, Balıkesir 806 ve Şanlıurfa 803'tür.

Aydın, Manisa ve Balıkesir gelişmişlik düzeyi diğer bölgelere göre yüksek olan Marmara ve Ege Bölgesindedir. Güneydoğu Anadolu'da Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa bulunurken Doğu Anadolu'da yalnızca Van dikkat çekici bir intihar oranına sahiptir.

2011 Ekim ayında Van'da meydana gelen deprem sonucunda birçok insan hayatını kaybetmiş ve maddi-manevi kayıplar yaşamıştır. Deprem sonucunda intihar oranlarında bir önceki yıla göre düşme gözlemlenmiştir. Bu sayı 2011'de 52 iken 2012'de 27'e düşmüştür. Bu durum bize toplumsal felaketlerin insanlar üzerinde birleştirici bir etkisi olduğunu gösterir. Toplumsal bütünleşme intihar oranlarının düşmesini sağlar.

2014 yılına nazaran 2015 yılında intihar oranlarında belirgin bir artışın yaşandığı iller ise şu şekildedir: Konya 2014'te 77 iken 2015 yılında 103, Muğla 2014'te 37 2015'de 53, Tekirdağ 2014'te 21 2015'te 41, Manisa 2014'te 47 2015'te 67, Kars 2014'te 14 2015'de 27, Van 2014'te 42 2015'de 52 olarak kayıtlara geçmiştir.

Türkiye'de 15 yıl boyunca meydana gelen intihar vakalarının toplamlarına baktığımızda gelişmişlik düzeyi yüksek, göç alan bölgelerin intihar oranları yüksektir. Bu oranların yoğunlaştığı bölgeler Marmara ve Ege'dir. Bu kentlerin birçok çekici özelliğinin yanı sıra itici özelliklerinin de bulunması intiharların sebepleri arasındadır. Çarpık kentleşmenin fazlalığı, betonlaşmış alanların gün geçtikçe artması, geçim sıkıntısı, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin kırsal bölgelere göre zayıflaması ve ortak amaçlar etrafında bütünleşme oranının az olması bu kentlerin itici özellikleridir. Bu sorunlar sebebiyle aile ilişkilerinde görülen bozulmalar sonucunda boşanalar da büyük şehirlerde fazladır.

Türkiye'deki büyük ve küçük kentlerin ortak özelliği hala şehirleşme hareketi gösteriyor olmaları ve oluşumlarını tamamlayamamış olmamalarıdır. Kuşkusuz bu duruma iç göç hareketlerinin kesintisiz devam etmesinin payı yüksektir. Türkiye'de bu nedenle şehrsel anlamda organizasyonluk hakimdir. Göçlerin düzensiz ve plansız gerçekleşmesi hem kentli insanlarda hem de kırsaldan göçmüş insanlarda bütünleşme duygusunu uzaklaştırmaktadır. Sonuç itibari ile suçta bulaşma ve intihar olayları bu organizasyonsuz kentlerde anı oranda artmaktadır.

Suç ve intiharların kır ve kent olarak ayrımı olduğunu savunan Durkheim, İntiharların kentlere özgü suçların da kırlara özgü olduğunu belirtmektedir. Ancak Türkiye için kırsal ve kentsel alanların yoğun olduğu yerleri göz önünde bulundurduğumuzda eksik bir çıkarım olduğunu fark etmekteyiz. Öyle ki, kırsal

alanların çok fazla olduğu Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde intihar oranları bölge nüfuslarını göz önünde bulundurduğumuzda oldukça yüksektir.

Ekonomik krizlerin gelişmiş illerde daha fazla hissedilmesinden dolayı fiyatların yükselmesi, büyük şehirlerin dezavantajları arasındadır. Durkheim'ın organik toplum tipolojisine giren gelişmiş iller bu tipolojinin tüm olumlu ve olumsuz özelliklerini barındırmaktadır. Mekanik toplum tipolojisinde olan illerde ise intihar oranları büyük illere nazaran düşüktür. Öyle görülüyor ki Türkiye'de gelişmişlik düzeyi yüksek olan, organik toplum yapısı gösteren illerde intihar oranları yüksekken gelişmişlik düzeyi düşük mekanik toplum yapısı gösteren illerde düşüktür.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sosyolojinin temel ilgisi, “toplum nasıl mümkündür?” sorusu üzerinedir. Durkheim toplumun ancak toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesi ile mümkün olabileceğini iddia etmiştir. Toplumsal düzen temel toplumsal kurumlar aracılığıyla korunur ve sürdürülür. Bunlar din, aile, siyaset, eğitim, ekonomi gibi kurumlardır. Durkheim’a göre bu kurumlar işlevlerini layıkıyla yerine getiremediklerinde ortaya çıkan anomi durumu bireyin toplumla bağlarını zayıflatan bir sonuç doğurur. Dolayısıyla Durkheim tarafından tamamen sosyolojik bir olgu olarak tanımlanan intiharların nedenleri de temel toplumsal kurumların işlevlerinde bulunabilir.

Durkheim çalışmasında intiharın nedenlerini bu işlevlerin yerine getirilmediği durumlarda bulmuştur. Dinin bağlayıcılığı, ailenin belirleyiciliği, ekonominin sunduğu refah olmaksızın insanın hayatına son verme eğiliminin arttığı hususu Durkheim’ın çalışmayı yaptığı dönem için de, bizim çalışmamızın odak noktasını oluşturan 2000 yılı sonrası Türkiye için de geçerlidir.

2000 sonrası dünya, tarihte görülmemiş hızda değişimlere sahne olmaktadır. Bu değişim 20. yüzyılın son çeyreğinde başlamış olan küreselleşme sürecinin siyasi ve ekonomik yönleri kadar, belki de onlardan da önemli olan kültürel yönünün öne çıkmasıyla belirlenmiştir. Küreselleşmenin ve kültürel değişimin hızını ve yönünü belirleyen ise bilişim ve iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmelerdir. Öyle ki insan ilişkilerinin dahi yeniden şekillenmesine teknolojik değişimlerin sebep olduğunu söylenebilir. Bu nedenle teknolojiyle birlikte insanlar, daha önce hiç görmediği kadar başka insanlarla tanımış ve etkileşime girmiştir. Bu etkileşimler kuşkusuz temel toplumsal kurumlarının yapısında da değişimler meydana getirecektir. Sri Lanka (35.3), Kuzey Kore (15.8), Kazakistan (27.5) ve Hindistan (17.5)’in intihar oranları geçirmiş oldukları toplumsal dönüşümler nedeniyle bu duruma örnektir.

Peki insanı insan yapan toplumsallığıysa insanın başka toplumlarla etkileşime girmesi benliğinde ne gibi değişimlere yol açar? Elbette ki farklı kültürlerde yetişmiş insan hareketlerini görüp anlamlandırmaya çalışmak, insanoğlunun benlik algısında değişimlere neden olacaktır. Küreselleşme bu değişimlerin temel nedenidir. Küreselleşme yeni toplum tipleri, yeni kültürel melezlenmeler ve yeni bir insan tipi doğurmuştur. Ortaya çıkardığı insan tipi benliği yücelten, tüm kurum ve inançları bu benliğe göre şekillendiren bir tiptir. Bu nedendir ki dinin insanlar üzerinde etkisi ancak insan benliğinin sınırları dışındadır. Din kültürün ve birey olmanın kuşkusuz en önemli parçalarındandır fakat modern dünyada tıpkı tüm kavramlarda olduğu gibi dinin de içi boşaltılmıştır. Bu durum inançları şartlara ve durumlara göre şekillendirip, kişiye göre hal almasına sebep olmaktadır. Haliyle inançlara olan sarsılmaz duyguların zarar görmesine ve sekülerleşmenin de paralel olarak

yaygınlaşması söz konusu olmaktadır. Modern dünya ülkelerinde gözlemlenen sekülerleşme hali bu durumun boyutlarını ortaya koymaktadır. Bugün yüksek intihar kategorisine aldığımız Güney Kore, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Almanya ve İzlanda gibi ülkelerde herhangi bir inanca sahip olmayanların oranındaki artış dini inanç ve intiharlar arasındaki ilişkiyi bir kez daha doğrulamaktadır.

Kültürel karşılaşma ve melezlenmeler bugün yalnız medya veya internet aracılığıyla değil hızla artan göç hareketleri yoluyla da gerçekleşmektedir. Günümüzde göçlerin en temel nedenleri arasında savaşlar ve yoksulluk yatmaktadır. 20. yüzyılda dünyayı etkisi altına alan iki büyük dünya savaşı ve bu savaşlar sonucunda devletlerde ortaya çıkan iç karmaşalar, 21. yüzyılda da etkisini göstermiştir. 21. yüzyılda dünyayahakim olmak isteyen devletler görece zayıf (Sri Lanka, Kuzey Kore, Tayland, Moğolistan, Haiti, Zimbabve gibi) devletler üzerinde yaptığı manipülasyonlarla birçok insanın yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Kapitalist ekonomi sistemlerinden de en çok zayıf ve gittikçe daha çok dışa bağımlı ülkelerin insanları zarar görmüştür.

Ekonomik refah seviyesi düşük olan insanlarda yaşamdan memnun olma oranı da düşmektedir. Yaşamdan memnuniyette en önemli değişkenlerden biri de sağlıktır. Gün geçtikçe artan hava kirliliği ve temiz su oranının düşmesiyle birlikte insan sağlığında da gözle görülür bozulmalar meydana gelmektedir. İnsan yaşamını doğrudan etkileyen bu faktörler yaşam kalitelerinde düşüşe insanlarda da karamsar bir hale sebep olmaktadır. Modern dünyanın en popüler hastalığı olan depresyon ise hastalık olmaktan çıkıp bir yaşam biçimi haline gelmektedir. Tüm bu nedenler insan yaşamını doğrudan etkileyen ve insanları intihara yönlendiren nedenler olarak 21. yüzyılda öne çıkmaktadır.

21. yüzyılda dünya genelinde bu durum hakimken Türkiye, ekonomik, siyasal ve eğitimsel alanlarda bir denge oturtamamış her türlü siyasal ve ekonomik krize açık bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Türkiye küreselleşmenin tüm imkanlarına 1980'li yıllardan itibaren sahip olmuş toplumsal yapısı özellikle bu yıllardan sonra köklü değişimlere sahne olmuştur. İletişim ve bilişim teknolojileri de 1980 yılından sonra Türk toplumuna girmiştir. Türk toplumunda gerek kendi içinde yaptığı göç hareketleri ile gerekse de teknolojik gelişmelerin etkisi ile bu yıllarda birçok insanın etkileşim ağı genişlemiştir. Bu durum toplumsal yapıda farklı algı biçimlerini ortaya çıkarıp, çeşitli değişimlere sebep olmuştur. Özellikle din ve aile gibi kutsal ve önemli kurumlarda meydana gelen değişimler sosyal organizasyonların zayıflamasına, yalnızlaşmanın da artmasına neden olmuştur.

Din ve kültür Türk toplumunun en çok değer verdiği başat olgulardır. Bu anlamda bu kurumlarda meydana gelen değişimler insan yaşamını da etkilemektedir. Türkiye'de nüfusun %90'dan fazlası İslam inancına sahiptir. İslam, gerek dinsel ritüellerle gerekse de buyruklarıyla bir olmayı, bütün olmayı emretmektedir. Bu

anlamda İslam dini Türkiye’de bütünleşme duygusunu oluşturabilmektedir. Ancak modernliğin sarsıcı etkileri son dönemlerde Türk toplumunda da kendini göstermektedir. Öyle ki bir yandan radikal eğilimler artmaktayken öte yandan deizm ve ateizmin yaygınlaştığı konuşulmaktadır. Bu durum yalnızca Türkiye’ye özgü olmasa ve dünyada benzer tartışmalar çoğalsa da, toplumsal bütünleşme aracı olarak dinin toplumumuzdaki merkezi konumu, intihar gibi belirgin göstergelerdeki yükselişleri açıklamak için hayatidir. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de din, intiharları engelleme konusunda eskisi kadar başarılı değildir.

Dinlerin intiharları engellemedeki sorunları, inançlara getirilen sorgulamalar neticesindeki değişimlerden kaynaklanırken ekonomik yapıdaki dengesizlikler de intiharları tetikleyici rol üstlenen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türkiye gibi siyasal ve ekonomik yapının dengesiz olduğu toplumlarda, para piyasalarındaki ufak hareketlenmeler dahi ekonomik dengeyi altüst edebilmektedir. 1980’li yıllardan sonra sürekli devam eden ekonomik krizler bu duruma örnektir. Türkiye’nin geçmişinde yaşadığı her ekonomik krizde intihar oranları gözle görülür artışlara sebep olmuştur. Bu durum geçimini düşük ücretlerle sağlayan ve kapitalist çalışma biçimine adapte olamayan bireylerde kendini daha çok hissettirmektedir.

Marx’ın eleştirdiği Kapitalist ilişkiler ağı, günümüzde daha da etkili bir hal alarak, alt sınıf ve orta sınıfın giderek fakirleşmesine üst sınıfın ise daha fazla güçlenmesine sebep olmaktadır. İlişkiler arasındaki bu durum ekonomik yapının her kurum üzerinde doğrudan rolü olduğu gerçeğini 21. yüzyılın ilk çeyreğinde de karşımıza çıkarmaktadır. Modern dünyada ekonomik yapının tüm kurumlar üzerinde doğrudan bir rolü vardır. Bu durum insan ilişkilerinde bencil ve çıkarıcı olma eğilimine sürüklemektedir.

Türk toplumunun yaşadığı bu değişimlerin intihar oranlarına etkilerine baktığımızda; 2000 yılında Türkiye’de kaba intihar oranı 2,76 iken 2015 yılında kaba intihar hızı 4,15 olarak kaydedilmiştir. Bu belirgin artışın ülke nüfusu ve dünya sıralamasındaki yerimize baktığımızda düşük gibi görünse de yıllar temelinde artışın büyüklüğü gelecek açısından kaygı vericidir. Türkiye’de nüfusun artışına paralel olarak intihar oranları da artmaktadır. Ancak son yıllardan sonra düşmeye başlayan doğurganlık hızı ve intihar oranının küçük düzeyde de olsa yükseliyor oluşu Türkiye için kaygı verici bir durumdur.

Öncelikle Türkiye’de en fazla intihar erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Kadınlarda bu durum tüm dünyada olduğu gibi erkeklere oranla düşüktür. Erkeklerin intihar oranı Türkiye’de %70’lerde iken kadınların intihar oranı %30’lardadır. Türkiye’deki kadınların intihar oranlarına baktığımızda yalnızca 15 yaş altı yani çocuk dediğimiz grubun intihar oranı erkeklerin intihar oranından fazladır. Bu durum hakkında kesin olmamakla birlikte şu yorumu getirmek

mümkündür: Bugün Türkiye’de birçok kız çocuğu erken yaşta evlendirilmektedir. Bu evlilikler çoğu zaman istem dışı olmakla birlikte birçoğu da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Başta eğitim hakkı olmak üzere birçok hakkı elinden alınan kız çocukları evliliğe adapte olamayarak kendi elleriyle hayatlarına son vermektedirler. Toplumun önemli bir kısmı gerek kötü yaşam şartları gerekse gelenek adı altında kız çocuklarını erken yaşta evlendirme eğiliminde bulunmaktadır. Ailesi tarafından evlendirilen kız çocukları boşanma ihtimalinin bile olmadığı zorunlu evlilikleri intiharla sonlandırmaktadırlar.

15 yaş altı intiharlarda bir diğer önemli neden olarak çocukluk çağı istismarlarını söylemek mümkündür. İstismarlar dışarıdan olduğu gibi yakın çevre tarafından da gerçekleşmektedir. Yaşadığı sarsıntıyı kimseye paylaşmadığı için atlatamayan çocuklar, ergenliğin verdiği cesaretle, yaşamlarına son verebilmektedirler. Bu iki önemli sorunun yanında aile içi şiddet, ergenlik sorunları ve sınav streslerini de saymak mümkündür.

Türkiye’de intiharlar en fazla yetişkinlerde olmakla birlikte bu durum yaş ilerledikçe düştüğü gözlemlenir. 15 yaş altı hariç tüm gruplarda erkekler, kadınlardan neredeyse üç katı diyebileceğimiz bir oranda daha fazla intihar etmektedirler. Erkeklerde intihar en fazla intihar 25-34 yaş grubunda görülmektedir. Dünyadan farklı olarak yaşlı denilebilecek çağdaki insanların intihar oranları Türkiye’de düşüktür. Bu durum inanç biçimi ile açıklanabilir. İslam’daki ahiret inancı vesilesiyle Türkiye’de dine bağlanma yaşlılarda daha fazladır. Bu sebeple Türkiye’de insanlar gençlik çağlarındaki günahlarından bağışlanmak için yaşlılıklarında dini kurallara daha çok bağlanmayı hedeflemektedirler. İntihar, İslam’da en büyük günahlar arasında sayıldığından yaşlılarda da intihar oranı bu nedenle düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Medeni duruma bağlı intihar oranlarını incelediğimizde en fazla intiharın evli erkeklerde görüldüğünü saptamaktayız. Medeni durumlara göre intiharları oranlayacak olursak; 2015 yılında intihar edenlerin %50,5’inin evli, %37,7’si hiç evlenmemiş %7,2’si boşanmış,%4,6’sının ise eşi ölmüş olanlar oluşturmaktadır. Evlilik daha fazla sorun ve sorumluluk getirdiği için intiharlar evlilerde daha fazla risk faktörü oluşturmaktadır. Türkiye’de tüm medeni durumlarda erkeklerin kadınlara göre daha fazla intihar ettiği görülmüştür. Türkiye’de bekar intiharlarında da en yüksek oran erkeklerde olduğu saptanmıştır. Kadınlar bakmakla yükümlü oldukları kişi sayısı (çocuk, eş, anne-baba) arttıkça intihara daha fazla yönelmektedirler.

Eğitim durumu ve intiharlar arasındaki ilişkiye baktığımızda ilköğretim, ilköğretim ve lise düzeyi eğitim grubundakilerin intihar oranları Türkiye’de en fazla intihar eden gruplar olarak dikkat çekmektedir. Ancak eğitim gruplarının hepsinden erkekler kadınlardan daha fazla intihar etmektedir. Erkeklerin ister bir zanaat erbabı

olsun ister yüksek eğitim görmüş olsun sosyo-ekonomik anlamda ortak bir sorunları vardır. Bu sorun ev geçindirmek ve bir aileye bakmaktır. Her meslekte olası bir ekonomik kriz fazlaca hissedileceğinden Türk toplumunda ev geçindirmekle yükümlü erkekler intihar riski taşımaktadır. Bunun yanında ev geçindirmekle yükümlü olamayan erkekler ise kendini geçindirmek için aynı savaşı vermektedir. Bu tür sorumluluğun kadınlarda olmaması, kadının kocası ya da babası tarafından bakılması Türk toplumun en temel geleneklerindedir. Bu nedendir ki Türkiye’de kadınların bakmakla yükümlü oldukları kişiler arttıkça intiharları da aynı oranda artmaktadır. Eğitim ve ev geçindirme bu yüzden birbiriyle ilişkilidir.

Okuma-yazma bilmeyen sosyal yaşamdan uzak kadınlarda da intiharlar azımsanmayacak bir orandadır. İş-gücü piyasasında kendine yer bulamayan kadınların kendini toplumun yararlı bir ögesi olarak görmesi de ne yazık ki mümkün olmamaktadır. Aynı zamanda eğitim seviyesi düşük olan kadınlarda iş bulma imkanı da çok düşük olduğundan olası bir boşanma ya da evden ayrılma çok düşük bir ihtimal olmaktadır. Kocasına ya da ailesine bağımlılığından ötürü kendisini çaresiz hisseden bu kadınlarda intihar oranları çok yüksek oranlardadır.

21. yüzyılda Türkiye’de en fazla intiharların görüldüğü bölge Marmara Bölgesi olarak Türkiye İstatistik Kurumu verilerine geçmiştir. Marmara Bölgesi İstanbul’un da içinde bulunduğu sanayi ve turizm kentlerine sahiptir. Bu sebeple Marmara Bölgesi nüfus açısından en yoğun olan bölgedir. Bu durum Marmara Bölgesi’nde her türlü etnik farklılığı içinde barındırmayı ve ortak amaçların azalmasına yol açacaktır. Bilindiği üzere ortak duygu ve düşüncelerin zayıfladığı bütünleşme duygusundan yoksun topluluklarda anomi durumu baş gösterecektir. Anomi durumunun en belirgin sonucu ise intiharlarda kendini gösterecektir.

Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri’nde intihar oranları Türkiye’nin diğer bölgelerine oranla düşüktür. Bu bölgeler çoğunlukla göç veren istihdamın az olduğu bölgelerdir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ise nüfus yoğunluğu bakımından düşük olmasına rağmen intihar oranları yüksektir. Bu durumu namus cinayetleri/intiharları ile ilişkilendirmek mümkündür. Namus cinayetlerin yanında geleneklerle modern dünya algısı çatışan genç kadınların intiharları da bu yörenin intihar oranlarını belirleyici unsurlar arasındadır. Bunların yanında yaşam şartlarını zorlaştıran, zorunlu göçlere sebep olan terör olayları intiharları dolaylı yollardan arttırmaktadır.

Türkiye’de intihar riskini en fazla genç nüfus taşımaktadır. Kronikleşen işsizlik sorununa bir çözüm bulunamaması ve oturmamış eğitim sistemi sonucunda istediği eğitimi göremeyen bireylerde sosyal yaşama ayak uyduramama sorununu ortaya çıkarmaktadır. Türkiye’de üniversiteden yeni mezun olan bireylerde iş bulma imkanları oldukça sınırlıdır. Bunun yanında işe alım koşullarında tecrübe şartının aranması gençleri çıkmaza sokmaktadır. Çoğunlukla referans olmaksızın hayatı geçindirecek bir iş bulmak ise çok zordur. Dünya görüşlerine uygun iş

yapamadıklarında ise kronik bir bunalım halini tüm yaşamları boyunca hissetmektedirler. Küreselleşme ve gelişen teknoloji sayesinde bireylerin dünya görüşü de köklü değişimlere uğramaktadır. Dünya algısı ve bakış açısı ile örtüşmeyen yaşam şartları özellikle genç nüfusta umutsuzluk duygusunu aşılamaktadır. Bu sorunlar tüm dünyada yaygınlaşmaya başlayan depresif bir ruh halini meydana getirmektedir.

Tüm bu bilgilerden yola çıkacak olursak intiharları arttırıcı faktörler şu şekilde sıralayabiliriz:

1. İntiharlar geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçen ve bu sürecin görece hızlı yaşanmasıyla oluşan boşluklarda artış göstermektedir.
2. İntihar ekonomik yeterliliği bulunmayan kişilerde risk faktörüdür.
3. İntihar dinsel ve kültürel yapının bozulduğu yerlerde artış göstermektedir.
1. Alışılan kültürden başka bir kültüre yapılan zorunlu göçler sonucunda intiharlar artar.
2. İntiharlar dünyada ve Türkiye’de en fazla erkeklerde görülüp, en fazla 15-34 yaş aralığında görülmektedir.
3. Zihinsel ve bedensel engeli bulunan kişiler intihar risklerini barındırır.
4. Türkiye’de kadınların erken yaşta evlendirilmesi ve eğitim haklarının ellerinden alınması intihar riskini arttırır.
5. Ekonomik buhran dönemleri intiharları arttırırken, doğal afetler ve bütünleşmeyi arttıran savaşlar intihar oranını azaltır.
6. Alkol ve madde bağımlılığı dolaylı yollardan önemli intihar nedenleridir.
7. Son yıllarda artan iş ve okul yaşamındaki rekabet ortamı stresi arttırmakta, olası bir sorunda intihar riskini arttırmaktadır.
8. Toplum tarafından dışlanan, etiketlenen sabıkalılar, eşcinseller, farklı etnik köken ve inanca sahiplerde intihar riski fazladır.
9. Bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasından kaynaklı video ve fotoğraflarla yapılan özel hayata saldırılar, bireylerde küçük düşürücü duyguları uyandırdığından son zamanların en yüksek intihar riskleri arasındadır.
10. Çocuklarda bağımlılık yapan ve arkadaşlarına kendini ispatlama eğilimi uyandıran bazı online oyunlar intihar riski barındırır.

İntiharlar her toplumun kendi kabullerine ve yaşadığı dönüşümlere göre şekil almaktadır. Dinler her toplumda farklı algılanıp intihar oranlarını algılandığı şekliyle etkilemektedir. Bir toplumu oluşturan öğeler o toplumda yaşayan insanların dünyaya bakış açısını da oluşturmaktadır. Bu sebeple sosyal, siyasal ve dinsel yapılar her toplumun bünyesinde farklı bir tarzda içselleştirilmektedir. Kuşkusuz dünya değişmekte bu farklı toplumsal yapılar da küreleşmenin getirileri ile yeniden şekillenmektedir. Küreselleşmede tüm dünya birbirinden haberdar bir şekilde yaşanan olaylardan etkilenmektedir.

Geleneksel ve dini olandan tamamen farklı bir ahlak kurma ideali modern dünya görüşünün temelini oluşturmaktadır. Bu anlamda intiharların da nedenleri değişmiştir. İş stresi, aile geçimsizliği, modern dünyanın yeni ruhsal problemleri, cinsel yönelimler, sekülerleşme ve toplumsal anlamda bütünleşememe modern dünyanın intihar oranlarında yükselmeye sebep olan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ölümler, önlenemez ve beklenilmedik anlarda gerçekleşirken, intiharların belirtileri izlenebilir ve önlenebilir. Bu sebeple intiharlar için risk faktörü oluşturabilecek her durum gözden geçirilmeli uygun önlemler alınmalıdır. Sosyo-ekonomik yapının intihar oranlarını etkilediği açıktır. Özellikle genç nüfus için risk taşıyan intihar sorunu ile başa çıkabilmek için gençleri önceliğe alan politikalar gözden geçirilmelidir. Ayrıca yeni ticari atılımlar yapan girişimcileri, kriz dönemlerinde koruyucu önlemler ile desteklemek gerekmektedir.

Bir diğer önlem alınması gereken yapı ise ailedir. Bugün Türkiye’de intihar edenlerin neredeyse yarısının medeni durumu evlidir. Evli kişilerin ise büyük bir çoğunluğu geçim sıkıntısından dolayı intihara yönelmektedir. Bu anlamda ekonomik alanda yapılacak koruyucu önlemler ilk başta aile olmak üzere tüm toplumun düzenini koruyucu nitelikte olacaktır. Aile ilgili bir diğer önemli sorun kadınlar üzerinde yapılan baskıdır. Toplumda aile içi şiddetin göz ardı edilmesi ve tarafsız olma tutumu ile kadınlar sığınacak bir yer bulamadıklarından intiharı çözüm yolu olarak görebilmektedir. Bu sebeple ailenin korunması geleceğin toplumsal yapısını etkileyecek çocuklar için önem taşımaktadır. Ailenin korunması ve aile içi şiddete yönelik kanun ve düzenlemelerin yasalar ile temellendirilmesi intihar sorunuyla başa çıkmak için atılan önemli adımlardan olacaktır. Ayrıca özellikle kadınlar için istihdam desteği de sağlıklı bir toplumsal yapı için önemlidir. İşsizlikten kaynaklı intiharları önlemek için istihdam arttırmak ve çalışanların niteliklerini arttıracak programlar düzenlemek intiharların azalması konusunda yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Arkun, Nezahat (1963). *İntiharın Psikodinamikleri*. İstanbul: Baha Matbaası.

Baudrillard, Jean (2008). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Bauman, Zygmunt (2013). *Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm "Küresel Çağda Sosyal Eşitsizlik"*. İstanbul: Say Yayınları.

BBC. 25.05.2018

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160412_boko_haram_cocuk_bombacilar

Bilgili Naile, Vural Gülşen (2011). "Kadına Yönelik Şiddetin En Ağır Biçimi: Namus Cinayetleri", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1: 66-72.

Bilgin, Vedat (2002). "21. Yüzyılda Türk Modernleşmesinde Paradigma Değişimi". *Gazi Üniversitesi*. Özel Sayı: 65-81.

Can, S. Serdar, Sayıl Işık (2004). "Yineleyici İntihar Girişimleri". *Kriz Dergisi*. 3: 53-62.

Carneiro, F.Galrao/ LaureiroPaulo R.A. / Sachsida, Adolfo (2005). "CrimeandSocialInteractions: a Developing Country Case Study," *TheJournal Of Socio-feonomies*. 34:311-318.

Central İntelligence Agency Page (CIA). 01.01.2018<https://www.cia.gov/index.html>

Deniz İdris, Ersöz A. G., İldeşNihal, TürkarıslanNesrin (2001). "1995 – 2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme". *Aile ve Toplum*. 1: 1-22.

Durkheim, Emile (2014). *İntihar*. (Çev. Özer Ozankaya). İstanbul: Cem Yayınevi.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO). 01.01.2018

http://www.who.int/mental_health/media/en/426.pdf

Feyizli, Hasan Tahsin (2010). *Feyzü'l- Furkan Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali*. İstanbul: Server İletişim.

Fromm, Erich (1993). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri I*. (Çev.ŞükrüAlpagut). İstanbul:Payel Yayınevi.

Gibbs, Jack P. Martin Walter T. (1958). "A Theory of Status Integration and Its Relationship to Suicide". *American Sociological Review*. 2:140-147.

Giddens, Anthony (1965). "The Suicide Problem in French Sociology". *The British Journal of Sociology*. 1:3-18.

Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Goffman, Erving (2018). *Damga "Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayıncılık.

Hölekelekli, Hayati (2000). "İntihar". *Türkiye Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 22:351.

Işık Murşit, Altaşlı Yavuz (2017). "Türkiye'de Yaşanan Ekonomik Krizlerin İstihdam Üzerine Etkileri (1980-2013)". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2:567-585.

İçli, T. Gülşen (2013). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

International Monetary Fund Home Page (IMF) 01.01.2018

<http://www.imf.org/external/index.htm>

Kleinman, Arthur (1992). "Rethinking Psychiatry: From Cultural Category to Personal Experience". *Journal of the History of the Behavioral Sciences*. 28:263-265.

Koçak Cemil, Tunçay Mete, Özdemir Hikmet, Boratav Korkut, Hilav Selahattin, Katoğlu Murat, Ödekan Ayla (1997). *Türkiye Tarihi 4. "Çağdaş Türkiye 1908-1980"*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kongar, Emre (2006). *21. Yüzyılda Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lester D, Gunn J.F (2016). *Sociology of Suicide*. 01.01.2018

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128009512000339>

Lewis, Bernard (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. (Çev. Metin Kıratlı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay vd.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marx, Karl (2006). *İntihar Üzerine*. (Derleyen: Barış Çoban vd.). İstanbul: Yeni Hayat Kütüphanesi.

Mercan, Mehmet (2014). "Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri ve 2008 Krizi: Orta Asya Ülkeleri ve Türkiye Ekonomisi İçin Panel Veri Analizi". *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.* 1: 125-142.

Metzger, C. Rodney (1969). *Suicidology: A Study Of Suicide Trends and Theories 1950 – 1964*. Montana Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Odağ, Celal (1995). *İntihar (Özkıyım) Tanım-Kuram-Sağaltım*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Oktik, Nurgün, Top Ayla, Sezer Serdenger, Bozver Ünal (2003). "Muğla İli İntihar ve İntihar Girişimlerinin Sosyolojik Olarak İncelenmesi". *Kriz Dergisi*. 3: 1-19.

Öncü Bedriye, Sakarya Direnç (2013). "Yeme Bozukluklarında Özkıyım Davranışları". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1:48-59.

Radikal Gazete. 3.10.2009 <http://www.radikal.com.tr/hayat/bizimki-buyuk-bir-askti-957389/>

Resmi Gazete.8.8.1931 tarih 1867 sayı.

Resmi Gazete.24.7.1950 tarih 7564 sayı.

Sayıl, Işık, Canat Saynur, Tuğcu Handan (2003). "On Altı İntihar Olgusunun Psikolojik Otopsi Yöntemi İle Değerlendirilmesi". *Kriz Dergisi*. 2: 1-6.

Schick, Irvin Cemil, Tonak E. Ahmet (1990). *Geçiş Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Bilim Dizisi.

Sezer, Sergender (2013). "Ticari Başarısızlık İntiharlarının Sosyolojik Analizi". *Sosyoloji Derneği Türkiye Sosyoloji Araştırma Dergisi*.1: 105-139.

Sümer, Necati (2016). "Antik ve İlkel Topumlarda İntihar Olgusu". *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1: 83-116.

Şahin Nesrin H.,Batıgün Ayşegül D. (2009). "Lise ve Üniversite Öğrencilerinde İntihar Riskini Belirlemeye Yönelik Bir Modelin Sınanması". *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2:28-36.

Tatlıhoğlu, Kasım (2012). "Sosyal Bir Gerçeklik Olarak İntihar Olgusu:Sosyal Psikolojik BirDeğerlendirme". *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2: 133-155.

Travis, Robert (1990). "Halbwachs and Durkheim: A Test of TwoTheories of Suicide". *The British Journal of Sociology*. 2: 225-243.

Turan, Zübeyir (2011). "Dünyadaki ve Türkiye'deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi". *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*. 1: 56-80.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu (2005). 01.01.2018 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm>

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi Web Sitesi: 01.01.2018 <http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>

Türkiye İstatistik Kurumu İntihar İstatistikleri 2000.

Türkiye İstatistik Kurumu İntihar İstatistikleri 2003.

Türkiye İstatistik Kurumu İntihar İstatistikleri 2004-2005.

Türkiye İstatistik Kurumu İntihar İstatistikleri 2008.

Türkiye İstatistik Kurumu İntihar İstatistikleri 2011.

Türkiye İstatistik Kurumu Resmi Web Sitesi 01.01.2018 www.tuik.gov.tr.

Ülken, Hilmi Ziya (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Yüksel, Nevzat (2001). "İntiharın Nörobiyolojisi". *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2:5-15.

World Bank. 01.01.2018 <http://www.worldbank.org>

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ayşe Köse

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 24.07.1992- KAHRAMANMARAŞ

e-posta:ysekose@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2014
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2018

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
-------	-------	-------

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı (...)	KPDS (....) ÜDS (...) YÖKDİL (67,5)	TOEFL (...) EILTS
----------------------------	--	----------------------